

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

DIPLOMOVÁ PRÁCE

DOMÁCÍ NÁSILÍ Z POHLEDU TRESTNÍHO PRÁVA

Eva Lepší

Plzeň 2024

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2023/2024

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Eva LEPŠÍ**
Osobní číslo: **R18M0225P**
Studijní program: **M6805 Právo a právní věda**
Studijní obor: **Právo**
Téma práce: **Domácí násilí z pohledu trestního práva**
Zadávací katedra: **Katedra trestního práva**

Zásady pro vypracování

- Úvod
- Pojem a historický vývoj
- Trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí
- Domácí násilí ve vztahu k trestnímu řízení
- Komparace s vybranými zeměmi
- Závěr

Rozsah diplomové práce:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**


Seznam doporučené literatury:

DURDÍK, T., ČÍRTKOVÁ, L., HÁKOVÁ, D., VITOUŠOVÁ, P. Zákon o obětech trestných činů. Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, 456 s.
GONZÁLEZ, D., VILLALBA, A. La instrucción de la violencia de género. Madrid: Wolters Kluwer España, S. A., 2018, 531 s.
HUŇKOVÁ, M., VOŇKOVÁ, J. Domácí násilí v ČR z pohledu práva. Stráž pod Ralskem: Justiční akademie ČR, 2004, 248 s.
ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, 2150 s.
VOŇKOVÁ, J., HUŇKOVÁ, M. a kol., Domácí násilí v českém právu z pohledu žen. Praha: proFem, o.p.s., 194 s.
Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů
7 Tdo 1598/2015
8 Tdo 957/2014

Vedoucí diplomové práce: **Doc. JUDr. František Vavera, Ph.D., LL.M.**
Katedra trestního práva

Datum zadání diplomové práce: **20. března 2023**

Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2024**



JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan



Doc. JUDr. František Vavera, Ph.D., LL.M.
vedoucí katedry

V Plzni dne 31. července 2023

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Domácí násilí z pohledu trestního práva“ zpracovala samostatně a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala, způsobem ve vědecké práci obvyklým.

V Plzni, leden 2024

v.r. *Eva Lepší*

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala JUDr. Bc. Michalu Volfovi, že se této práce ujal jako konzultant a za jeho rady a doporučení. Zároveň děkuji doc. JUDr. Františku Vaverovi, Ph.D., LL.M., za vedení této práce.

Velké poděkování míří směrem k mojí rodině, příteli a kamarádům, kteří mi během celého studia byli velkou oporou.

Obsah

OBSAH	6
SEZNAM OBRÁZKŮ	10
ÚVOD	11
1 POJEM	13
1.1 POJEM NÁSILÍ OBECNĚ.....	13
1.2 POJEM DOMÁCÍ NÁSILÍ	13
1.2.1 <i>Pro futuro</i>	14
2 HISTORICKÉ POJETÍ DOMÁCÍHO NÁSILÍ	15
2.1 VE SVĚTĚ.....	15
2.1.1 <i>Zapojení WHO – domácí násilí jako zdravotní problém</i>	17
2.2 V ČR.....	17
2.2.1 <i>Domácí násilí jako zdravotní (a ekonomický) problém v ČR</i>	18
3 IDENTIFIKACE DOMÁCÍHO NÁSILÍ	20
3.1 PODLE ZNAKŮ	20
3.1.1 <i>Výskyt násilí</i>	20
3.1.2 <i>Cyklus násilí</i>	20
3.1.3 <i>Trvalá asymetrie vztahu</i>	20
3.2 PODLE CHARAKTERU	21
3.2.1 <i>Fyzické</i>	21
3.2.2 <i>Psychické</i>	21
3.2.3 <i>Ekonomické</i>	22
3.2.4 <i>Sexuální</i>	22
4 TYPOLOGIE OSOB	23
4.1 TYPOLOGIE OSOBY NÁSILNÉ.....	23
4.1.1 <i>Kobry a pitbulové</i>	23
4.1.2 <i>Podle sociálního ukotvení</i>	24
4.2 TYPOLOGIE OSOBY OHROŽENÉ DOMÁCÍM NÁSILÍM	25
4.2.1 <i>Chování a projevy osoby ohrožené domácím násilím</i>	27
5 TÝRÁNÍ OSOBY ŽIJÍCÍ VE SPOLEČNÉM OBYDLÍ DLE § 199 TRESTNÍHO ZÁKONÍKU	28
5.1 POHLED JUDIKATURY NA POJEM TÝRÁNÍ.....	29
5.2 PŘEDMĚT ÚTOKU.....	30
5.3 OSOBA BLÍZKÁ.....	30
5.4 JINÁ OSOBA	31
5.5 PACHATEL	32

5.6	SPOLEČNÉ OBYDLÍ.....	32
5.7	KVALIFIKOVANÁ SKUTKOVÁ PODSTATA.....	34
5.7.1	<i>Zvlášť surový nebo trýznivý způsob</i>	35
5.7.2	<i>Způsobení těžké újmy na zdraví</i>	36
5.7.3	<i>Spáchání nejméně na dvou osobách</i>	37
5.7.4	<i>Páchání po delší dobu</i>	39
5.8	DALŠÍ DŮVODY PRO POUŽITÍ VYŠŠÍ SAZBY.....	40
5.8.1	<i>Způsobení těžké újmy na zdraví nejméně dvou osob</i>	40
5.8.2	<i>Způsobení smrti</i>	41
6	TÝRÁNÍ SVĚŘENÉ OSOBY DLE § 198 TRESTNÍHO ZÁKONÍKU	41
6.1	ZÁKLADNÍ SKUTKOVÁ PODSTATA.....	42
6.1.1	<i>Objekt</i>	42
6.1.2	<i>Objektivní stránka</i>	43
6.1.3	<i>Předmět útoku</i>	45
6.1.4	<i>Péče a výchova</i>	45
6.1.5	<i>Subjekt – pachatel</i>	46
6.2	KVALIFIKOVANÁ SKUTKOVÁ PODSTATA.....	47
6.2.1	<i>Zvlášť surový nebo trýznivý způsob</i>	48
6.2.2	<i>Způsobení těžké újmy na zdraví</i>	48
6.2.3	<i>Spáchání nejméně na dvou osobách</i>	49
6.3	DALŠÍ OKOLNOSTI PODMIŇUJÍCÍ POUŽITÍ VYŠŠÍ SAZBY.....	50
6.3.1	<i>Způsobení těžké újmy na zdraví nejméně dvou osob</i>	50
6.3.2	<i>Způsobení smrti</i>	50
6.4	VZTAH TRESTNÝCH ČINŮ DLE USTANOVENÍ § 198 A 199 TZ.....	51
7	SPECIFIKA DOMÁCÍHO NÁSILÍ V TRESTNÍM ŘÍZENÍ	51
7.1	STATUS OSOB.....	51
7.1.1	<i>Status poškozeného</i>	52
7.1.2	<i>Status oběti</i>	52
7.1.3	<i>Status zvlášť zranitelné oběti</i>	54
7.2	VYBRANÁ PRÁVA POŠKOZENÉHO, OBĚTI A ZVLÁŠŤ ZRANITELNÉ OBĚTI V TRESTNÍM ŘÍZENÍ.....	56
7.3	DOKAZOVÁNÍ.....	59
7.3.1	<i>Zajištění důkazních materiálů</i>	60
7.3.1.1	<i>Lékařské vyšetření</i>	60
7.3.1.2	<i>Policie ČR</i>	61
7.3.2	<i>Znalecké zkoumání</i>	62
7.3.3	<i>Výslech</i>	64
7.3.3.1	<i>Výslech oběti a zvlášť zranitelné oběti</i>	64
7.3.3.2	<i>Výslech svědka</i>	65
8	KOMPARATIVNÍ POJETÍ S VYBRANÝMI ZEMĚMI	66

8.1	PRÁVNÍ ÚPRAVA VE ŠPANĚLSKU	66
8.1.1	<i>Zákon na ochranu proti genderovým násilím</i>	67
8.1.2	<i>Specializované soudy</i>	68
8.1.3	<i>Trestní zákon</i>	69
8.1.4	<i>Femicida ve Španělsku a v ČR</i>	71
8.2	DOMÁCÍ NÁSILÍ NA SLOVENSKU	72
8.2.1	<i>Zákon o obetiach trestných činov</i>	73
8.2.2	<i>Trestný zákon</i>	74
8.3	SHRNUTÍ A ÚVAHY DE LEGE FERENDA	75
8.3.1	<i>Návrh zákona o domácím násilí – definice domácího násilí</i>	76
9	MOŽNOSTI OCHRANY A PREVENCE	78
9.1	INSTITUT VYKÁZÁNÍ.....	78
9.2	VZDĚLÁVÁNÍ.....	79
10	DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ A JEHO VÝSLEDKY	81
10.1	CÍL A DŮVOD VÝZKUMU	81
10.2	PRŮZKUMNÉ METODY.....	81
10.3	PRŮZKUMNÉ OTÁZKY.....	81
10.4	PRŮZKUMNÝ VZOREK	82
10.5	ZAŽIL(A) JSTE NĚKDY DOMÁCÍ NÁSILÍ PÁCHANÉ NA SVÉ OSOBE?.....	82
10.5.1	<i>Kým bylo domácí násilí pácháno?</i>	83
10.5.2	<i>Fáze života</i>	83
10.5.3	<i>Forma domácího násilí</i>	84
10.5.4	<i>Rozpoznání domácího násilí</i>	85
10.5.5	<i>Vyhledání pomoci</i>	86
10.5.6	<i>Zkušenosti s domácím násilím</i>	87
10.6	REAKCE NA DOMÁCÍ NÁSILÍ	89
10.6.1	<i>Skutečná reakce</i>	89
10.6.2	<i>Potenciální reakce</i>	92
10.6.3	<i>Doporučená reakce</i>	94
10.7	PŘÍKLADY	95
10.7.1	<i>Příklad 1</i>	95
10.7.2	<i>Příklad 2</i>	96
10.8	TVRZENÍ	97
10.8.1	<i>Tvrzení 1</i>	97
10.8.2	<i>Tvrzení 2</i>	97
10.9	VZDĚLÁVÁNÍ NA ŠKOLÁCH	98
10.9.1	<i>Setkání s výukou domácího násilí</i>	98
10.9.1.1	<i>Setkání s výukou domácího násilí – místo</i>	98
10.9.1.2	<i>Předání informací</i>	99
10.9.2	<i>Zařazení do výuky</i>	100

10.10	PODPORUJÍCÍ ORGANIZACE.....	101
ZÁVĚR	102
RESUMÉ	105
SEZNAM LITERATURY	107
SEZNAM PŘÍLOH	115

Seznam obrázků

Obrázek 10-1 – Osobní zkušenost s domácím násilím.....	82
Obrázek 10-2 – Pachatel domácího násilí	83
Obrázek 10-3 – Fáze života	84
Obrázek 10-4 – Forma násilí	85
Obrázek 10-5 – Rozpoznání domácího násilí.....	86
Obrázek 10-6 – Vyhledání pomoci.....	87
Obrázek 10-7 – Zkušenosti okolí s domácím násilím – oběti	88
Obrázek 10-8 – Zkušenosti okolí s domácím násilím – ostatní.....	88
Obrázek 10-9 – Příklad 1	95
Obrázek 10-10 – Příklad 2.....	96
Obrázek 10-11 – Tvrzení 1	97
Obrázek 10-12 – Setkání s výukou domácího násilí	99
Obrázek 10-13 – Podporující organizace	101

ÚVOD

Předložená diplomová práce pojednává o problematice domácího násilí z pohledu trestního práva, jež si klade několik cílů. Prvním z nich je v teoretické části práce (kapitola 1–9) popsat vybrané aspekty domácího násilí, (jeho formy a znaky, provázené mýty...) a některé z nich promítnout do části druhé, praktické (kapitola 10). V této bude autorka práce hodnotit data z dotazníkového šetření, která se snaží mj. zjistit, jak je domácí násilí rozšířeno, jestli respondenti ví, jak na něj reagovat, zda jsou schopni rozlišit, kdy se o domácí násilí jedná či nikoli (což autorka práce zjišťovala prostřednictvím praktických příkladů a tvrzení), jak hodnotí argumenty v praxi předkládané násilnou osobou u soudu atd.

Další dílčí cíle definují jednotlivé kapitoly práce, kterých je celkem deset. V prvních čtyřech kapitolách bude autorka práce pracovat s pojmem domácího násilí, popíše vývoj domácího násilí, jeho identifikaci a typologicky vymezí osobu násilnou a osobu ohroženou domácím násilím. V kapitole 5 se autorka zaměří na trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí (z pohledu zákonné úpravy a judikatury), který zvolila za jeden ze středobodů své práce. Pojedná i o trestném činu týrání svěřené osoby a vymezí vztah těchto dvou deliktů (kapitola 6). Neopomine ani specifika domácího násilí v trestním řízení se zaměřením na vybraná práva osob a problematiku dokazování. Osmá kapitola porovná tuzemskou právní úpravu s úpravou dalších dvou evropských států, konkrétně Slovenské republiky a Španělského království, přičemž zde autorka mj. narazí na aktuální problematiku specializovaných soudů a soudců, femicid či připravované zákonné definice domácího násilí. Předposlední kapitola poukazuje na možnosti ochrany a prevence, které jsou zastoupeny institutem vykázání a pohledem na problematiku vzdělávání, jež má odraz i v desáté části, tj. v dotazníkovém šetření.

Téma domácího násilí si autorka práce zvolila mj. proto, že je tak málo vidět, a co je horší, že jej velmi často nevidí samotné oběti, které jeho projevy mnohdy podceňují a nevnímají je, případně si nepřipouští, že by oběťmi domácího násilí skutečně mohly být. Autorka práce se s takovými případy setkala i ve svém okolí, což jí na tuto problematiku dalo další pohled a zároveň impulz k výběru tématu práce. Zároveň věří, že jednou z nejúčinnějších cest v boji proti tomuto nežádoucímu fenoménu je téma domácího násilí otvírat, podněcovat diskusi,

nepředstírat, že neexistuje. I proto se autorka práce vydala cestou dotazníkového šetření s cílem donutit jednotlivé respondenty ke krátkému zamyšlení, popř. uvědomění, diskusi či v některých případech i k seznámení s určitými aspekty problematiky či pomáhajícími organizacemi. Další důvod výběru představoval výjezd autorky práce v rámci programu Erasmus+ do Španělska, kde (stejně jako v mnoha dalších evropských zemích) domácí násilí představovalo a představuje rozsáhlý společenský problém, kterému se španělský zákonodárce podobně rozsáhle věnuje.

1 Pojem

1.1 Pojem násilí obecně

Násilím se obecně myslí zlé nakládání, fyzické útoky, pohrůžky násilím nebo jednání, které působí újmu na zdraví fyzickém, psychickém či sexuálním. Podstatou je agrese jedné osoby vůči druhé s cílem ublížit, poškodit, poranit či v nejkrajnějším případě zabít.¹

1.2 Pojem domácí násilí

V českém právním řádu se definice pojmu „domácí násilí“ (prozatím) nevyskytuje, přestože jej několik zákonů užívá.² Definovat se jej proto snaží odborná literatura a veřejnost na půdě vědeckých seminářů a konferencí, a v neposlední řadě organizace, které se problematikou domácího násilí zabývají. Např. domacinasili.cz, spolupracující mj. s Bílým kruhem bezpečí (dále jen „BKB“) a Ministerstvem vnitra České republiky (dále jen „MVČR“), definuje domácí násilí takto: *„Domácí násilí je způsob chování mezi blízkými lidmi (zpravidla intimními partnery), kteří spolu sdílejí společný domov, kdy jeden z nich uplatňuje moc a kontrolu nad tím, co dělá ten druhý. K násilí dochází opakovaně, v soukromí a tím skrytě mimo kontrolu veřejnosti. Intenzita násilných incidentů se stupňuje a vede ke ztrátě schopnosti včas toto jednání zastavit a efektivně vyřešit narušený vztah.“*

Tato definice je dle názoru autorky práce příliš košatá, přestože si je vědoma, že slouží především potenciálním obětem. Ty by ale mohly být zmateny z formulace „intenzita násilných incidentů se stupňuje“, jelikož to nemusí být pravidlem. Eskalace patří v dnešní době nikoli mezi definiční, ale spíše diagnostické znaky, není tedy nutné, aby se násilí stupňovalo. Z druhého, z ustanovení § 199 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, (dále jen „TZ“), násilí může být páčáno i osobou, která není nutně osobou blízkou, ale postačí,

¹ VOŇKOVÁ, J. a HUŇKOVÁ, M. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: proFem, 2004. ISBN 8023921061. s. 11

² Pojem „domácí násilí“ je zmíněn v občanském zákoníku, občanském soudním řádu, exekučním řádu, zákoně o zvláštních řízeních soudních, zákoně o pobytu cizinců na území České republiky, zákoně o sociálních službách, zákoně o sociálně-právní ochraně dětí a zákoně o některých přestupcích.

pokud žije ve společném obydlí. Třebaže si je autorka práce vědoma, že trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí dle ustanovení § 199 TZ není synonymem pro domácí násilí, jež je pojmem širším, definici by upravila ve světle současné právní úpravy např. tímto způsobem: „Domácí násilí je způsob chování mezi lidmi sdílejícími společné obydlí, ke kterému dochází opakovaně a v soukromí, kdy jeden uplatňuje moc a kontrolu nad tím druhým.” Znak domáciho násilí jako takové i trestný čin dle ustanovení § 199 TZ bude rozebrán podrobněji níže. Ovšem z dnešního pohledu je patrné, že pro postihnutí domácího násilí je toto ustanovení nedostačující, vzhledem k tomu, že se mění způsob soužití párů a domácností, (např. dochází k napadání i mimo domácnost, což může být rovněž považováno za součást domácího násilí).

Od podmínky sdílení společného obydlí či domácnosti oproštěnou definici domácího násilí lze nalézt v mezinárodní úpravě a na půdě Evropské unie. Např. Úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí (dále jen „Istanbulská úmluva“) domácí násilí definuje v čl. 3 písm. b) následovně: *„Domácím násilím se rozumí veškeré akty fyzického, sexuálního, psychického či ekonomického násilí, k němuž dochází v rodině nebo v domácnosti anebo mezi bývalými či stávajícími manžely či partnery, bez ohledu na to, zda pachatel sdílí nebo sdílel společnou domácnost s obětí.”*

1.2.1 Pro futuro

Absence definice domácího násilí v českém právním řádu je ovšem s velkou pravděpodobností stavem pouze dočasným. V připomínkovém řízení se totiž nachází od května 2023 vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další zákony v souvislosti s potíráním domácího násilí.³ Tento návrh si klade za cíl zlepšit stávající právní rámec pro řešení domácího násilí jakožto celospolečenského patologického jevu. Primárně tak činí zakotvením právní definice domácího násilí v občanském zákoníku, jež bude sloužit jako definice nejen pro soukromoprávní

³ Účinnosti by měl nabýt 1. 7. 2024, viz Tisková zpráva vlády ČR: Vládní návrh zákona o domácím násilí zlepší ochranu obětí. Online. Dostupné z: https://vlada.gov.cz/cz/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/aktuality/tiskova-zprava-vladni-navrh-zakona-o-domacim-nasili-zlepsiochranu-obeti-205280/#_ftn4

část právního řádu, nýbrž i pro část veřejnoprávní. Autoři návrhu se domnívají, že výslovně stanovená a jednoznačná definice toho, co se rozumí pojmem domácí násilí, je nutným předpokladem pro sjednocení přístupu relevantních aktérů, kteří se účastní pomoci obětem a domácí násilí potírají. Tato provázanost a jednotnost podle autorů chybí, poukazují např. na typově stejné situace, které jsou posuzovány různě podle osobních přesvědčení či kapacitních možností. Součástí předkládaného návrhu jsou pak další návazné změny soukromoprávních, trestněprávních a správněprávních norem dotýkajících se problematiky domácího násilí.⁴

K samotnému představení navrhované definice a jejímu zhodnocení se autorka práce vyjádří v závěrečné části práce.

2 Historické pojetí domácího násilí

2.1 Ve světě

Co se stane za zavřenými dveřmi domácnosti, je jen a pouze soukromá věc. Takovýto přístup byl zastáván po celá staletí. Po druhé světové válce se ženy chtějí dostávat více do veřejného života a politiky, ekonomicky se osamostatnit, vystoupit ze stínu (svých) mužů. Dveře do dysfunkčních domácností se více otevírají v 70. letech 20. století v USA, kdy ženy začínají o problematice zneužívání, týrání a znásilňování otevřeně hovořit. Vznikají i azylové domy, ženy řeší své problémy se sociálními pracovníci, domácí násilí je prokazatelné i z prvních statistických průzkumů na toma.⁵ Zájem veřejnosti si domácí násilí získává i díky medializaci některých případů, které vyobrazovaly kruté zacházení a dlouhodobé týrání a zneužívání žen manžely či partnery.

Za tvář domácího násilí původní doby bychom mohli označit Francine Hughesovou, týranou Američanku, která v roce 1977 upálila v zoufalství svého bývalého manžela. Vystala otázka, zda soud během rozhodování přihlédne k ženiným útrapám. Manžel jí mj. nutil přihlížet k tomu, jak škrtil kočku jejich dcery, škrtil i Francine samotnou. Svou exmanželku, která mu pomáhala v

⁴ Novela občanského zákoníku a další zákony v souvislosti s potíráním domácího násilí. Online. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/lp/4501>

⁵ VOŇKOVÁ, J., HUŇKOVÁ, M. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: proFem, 2004. ISBN 8023921061. s. 15-16

domácnosti po autonehodě, bil, ponižoval, nedovolil jí ani uvařit jídlo dětem. Když ho přesto uvařila, rozházela ho po zemi a vytřela obličejem zoufalé Hughesové, kterou rovněž znásilnil a ohrožoval před dětmi nožem. V ten samý večer žena, bojící se o svůj život a život dětí, polila exmanželovu postel benzinem, škrtila zápalkou a vše jela ohlásit na policii.

K zaražení na celé situaci je (a nastavení společnosti a systému ukazuje), že žena několikrát kontaktovala policii již v průběhu týrání. Ti odmítli poskytnout pomoc s odůvodněním, že hlídka nebyla přímo svědkem žádného násilí, třebaže policisté slyšeli, jak manžel Francine vyhrožuje, že zavoláním policie pro ni „všechno skončí”.⁶

Výsledkem byla obžaloba z vraždy prvního stupně. Arjen Greydanus, Franciini advokát, vhodně usoudil, že stavět obhajobu na nutné obraně či krajní nouzi bude bezvýznamné, spící muž zjevně nepředstavuje bezprostředně hrozící nebo trvající nebezpečí. Díky tomu, že se v té době hovořilo o syndromu týrané ženy, vsadil raději na tuto kartu – a to se vyplatilo. Činy Američanky byly posuzovány jako reakce na *cumulative abuse* (nahromaděné týrání). Hughesová byla osvobozena pro „časově omezenou ztrátu přičetnosti”. Rozsudek vedl mj. ke změně legislativy a rozvoji azylových domů pro týrané ženy a děti.⁷

Změnu v právní oblasti nastartoval stát Pensylvánie, který v roce 1977 vydal *Protection from Abuse Act*, v průběhu let se přidaly další státy buď s novou legislativou nebo reformou té stávající. Psal se rok 1982, kdy byl schválen *Federal Victim and Witness Protection Act* (federální zákon o ochraně obětí a svědků), roku 1984 byl na federální úrovni přijat *Victim's of Crime Act* (zákon o obětech kriminality). S problematikou držení zbraní se USA potýká dodnes, krok k omezení práva vlastnit zbraň představoval *Domestic Violence Offender Gun Ban* z roku 1996, který tuto možnost pachatelům domácího násilí odpírá.

⁶ ČÍRTKOVÁ, L. *Domácí násilí: nebezpečné rodinné vztahy ve 21. století*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2020. ISBN 978-80-7380-806-8. s. 10–11

⁷ ČÍRTKOVÁ, L. *Domácí násilí: nebezpečné rodinné vztahy ve 21. století*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2020. ISBN 978-80-7380-806-8. s. 11

2.1.1 Zapojení WHO – domácí násilí jako zdravotní problém

Přestože různé formy násilí v rodině a partnerských vztazích nalezneme od počátku dějin, jako globální zdravotní problém je vnímáno až po příchodu nového tisíciletí, když jej takto Světová zdravotnická organizace (*World Health Organization*; dále jen „WHO”) v roce 2002 označila.

Gro Harlem Brundtland, tehdejší generální ředitelka WHO, popisuje v první Světové zprávě o násilí a zdraví (*World report on violence and health*), že tato zpráva ukazuje nejen lidskou daň za násilí – více než 1,6 milionu životů ztracených každý rok a nespočet dalších poškozených způsobů, které nejsou vždy zjevné – ale odhaluje mnoho tváří mezilidských vztahů, kolektivní násilí a násilí jedné osoby, stejně jako prostředí, ve kterém k násilí dochází. „*Ukazuje se, že tam, kde násilí přetrvává, je vážně ohroženo zdraví,*”⁸ dodává ředitelka.

2.2 V ČR

Z právního hlediska se na domácí násilí jako na věc soukromou pohlíželo až do roku 2004, konkrétně do 1. 6. Změna nastala se zavedením ustanovení § 215a do zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona (dále jen „trestní zákon”). Zákonodárce ve zmíněném ustanovení zakotvil trestný čin „týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě”, jehož základní skutková podstata zní: „*Kdo týrá osobu blízkou nebo jinou osobu žijící s ním ve společně obývaném bytě nebo domě, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta.*” Jednalo se o poměrně velký skok, vzhledem k tomu, že do té doby byla reakce zákonodárce nulová, od roku 2004 se dá označit za tvrdou, kriminalizující. K této změně přispělo i posouzení druhé pravidelné zprávy ČR o plnění závazků vyplývajících z Úmluvy o odstranění všech forem diskriminace⁹ ze strany Výboru OSN¹⁰, ve kterém Výbor vyjádřil znepokojení nad přetrvávajícím násilím na ženách v ČR. Vyzval proto Českou republiku ke stíhání a potrestání tohoto násilí.¹¹

⁸ KRUG, E. G., DAHLBERG, L. L., MERCY, J. A., A. B. ZWIAND, A. B., LOZANO, R. *World report on violence and health*. World Health Organization, 2002. ISBN: 92 4 154561 5.

⁹ za období od 1. 1. 1995 do 30. 6. 1999

¹⁰ Výbor OSN pro odstranění diskriminace žen

¹¹ VOŇKOVÁ, J., SPOUSTOVÁ, I. *Domácí násilí z pohledu žen a dětí: právní stav k 1. 1. 2016*. 3. přepracované vydání. Praha: proFem, 2016. ISBN 978-80-904564-5-7. s. 95

Ovšem nepomýšlelo se ještě na ochranu a pomoc samotné oběti. Ta přichází až s přijetím zákona č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím (dále jen „zákon na ochranu před domácím násilím“). Tento zákon nabyl účinnosti 1. 1. 2007. Dalším významným opatřením je bezpochyby institut vykázání, který nalezneme jak v zákoně č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky (dále jen „zákon o Policii ČR“) v ustanovení § 44, procesní úpravu pak v zákoně č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále jen „ZŘS“). Institutu vykázání se bude věnovat autorka práce v pozdějších kapitolách.

sociální prevence podle ustanovení § 60a zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách (dále jen „zákon o sociálních službách“). V intervenčních centrech je na základě vykázání ze společného obydlí nabídnuta pomoc osobám ohroženým násilným chováním vykázané osoby, a to nejpozději do 48 hodin od doručení kopie úředního záznamu o vykázání. Výhodou pro ohroženou osobu je možnost poskytnutí pomoci i na základě její žádosti. Co se charakteru poskytovaných služeb týče, tak v intervenčním centru fungují služby ambulantní, pobytové nebo terénní.¹² Krom kriminalizující reakce na domácí násilí tak přichází na scénu též sociálně-právní opatření.

2.2.1 Domácí násilí jako zdravotní (a ekonomický) problém v ČR

Zdravotní následky domácího násilí znamenají pro oběti často snížení kvality života a přinášejí komplikace. Nejedná se ovšem jen o zranění, která jsou způsobena fyzickými útoky, ale jde převážně o komplikace zdravotního charakteru způsobené důsledkem dlouhodobého vystavení psychickému týrání – psychické problémy a psychosomatická onemocnění. Velice závažným následkem může být chronické onemocnění oběti, v krajních případech pak domácí násilí ústí ve smrt oběti.¹³

Ačkoli lidská stránka a cena, kterou oběti domácího násilí musejí splácet, je penězi nevyčíslitelná, prosakuje tento problém dál a zasahuje i ekonomickou

¹² MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. Intervenční centra v České republice ke dni 31. prosince 2008. Online. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/225517/intervencni_centra.pdf/

¹³ HOKR MIHOLOVÁ, Petra, Jitka ONDRUŠKOVÁ a David DOHNAL. *Ekonomické dopady domácího násilí v oblasti zdraví*. Praha: proFem, 2016. ISBN 978-80-904564-4-0. s. 9

dimenzi v ČR. Z výzkumu proFem, centra pro oběti domácího a sexuálního násilí, vyplývá, že v roce 2016 téměř třetina žen, která zažila domácí násilí, musela vyhledat lékařskou péči a téměř čtvrtina lékařskou péči nevyhledala, ačkoli jí v důsledku domácího násilí vyhledat potřebovala. Ve 45 % případů byly svědky děti, v necelých 3 % byly během potyček partnerů i zraněny.

Přímo k ekonomickým dopadům: náklady veřejného zdravotního pojištění v roce 2014 na ošetření a léčbu obětí domácího násilí – žen se vyšplhaly přibližně na 1,85 miliardy Kč; ty, které byly použity na léčbu chronických onemocnění ovlivněných domácím násilím, na částku 1,088 miliardy Kč.¹⁴

Jak je možné tyto náklady omezit? Zprv, zdravotní pojišťovny mohou formou regresu vymáhat po pachatelích náklady na ošetření a léčbu, ovšem neděje se tomu tak zdaleka vždy. Oběti se často bojí svěřit, že podstupují ošetření související s prožitým domácím násilím. Zdravotní pracovníci mohou být prvními, kdo je rozpozná, proto proFem mimo jiné doporučuje systematické vzdělávání zdravotnického personálu právě v problematice domácího násilí.¹⁵ Zadruhé, měly by být dodržovány jisté podmínky a pravidla pro poskytování lékařských služeb obětem domácího násilí, jako je např. dostatek soukromí, poskytování ucelené péče oběti (zvládnout jak fyzické, tak psychické následky) či velmi důsledná dokumentace. Závěrem proFem dokonce významně doporučuje vedení statistik zdravotními pojišťovnami, vnímá je jako ukazatel podílu pacientů, u kterých bylo příčinou ošetření a zdravotních problémů domácí násilí, jaká se jim poskytla léčba a jaké následky na nich byly zanechány. Rovněž podněcuje interdisciplinární spolupráci zdravotnického sektoru s jinými odbornými organizacemi a institucemi a doporučuje vyčlenit speciální oddělení ve zdravotnických zařízeních, které budou schopny obětem poskytnout specializovanou komplexní péči. To autorka práce vnímá jako poměrně komplikované řešení, vzhledem k boji s neadekvátním počtem lékařů (a prostor) v nemocnicích, nicméně s dostatkem prostředků jistě přínosné.¹⁶

¹⁴ HOKR MIHOLOVÁ, Petra, Jitka ONDRUŠKOVÁ a David DOHNAL. *Ekonomické dopady domácího násilí v oblasti zdraví*. Praha: proFem, 2016. ISBN 978-80-904564-4-0. s. 33

¹⁵ HOKR MIHOLOVÁ, Petra, Jitka ONDRUŠKOVÁ a David DOHNAL. *Ekonomické dopady domácího násilí v oblasti zdraví*. Praha: proFem, 2016. ISBN 978-80-904564-4-0. s. 58

¹⁶ HOKR MIHOLOVÁ, Petra, Jitka ONDRUŠKOVÁ a David DOHNAL. *Ekonomické dopady domácího násilí v oblasti zdraví*. Praha: proFem, 2016. ISBN 978-80-904564-4-0. s. 59

3 Identifikace domácího násilí

Jak poznat domácí násilí, jak rozlišit, kdy už se o něj jedná, případně jaký má charakter, formu? V této kapitole budou rozebrány jednotlivé znaky domácího násilí, jak ty definiční, tak diagnostické. Následně autorka práce přiblíží, jaké druhy (formy) domácího násilí jsou rozlišovány, (zdaleka se přitom nejedná jen o násilí fyzické).

3.1 Podle znaků

Aby bylo možné poznat, zda se jedná o domácí násilí, je zapotřebí si nejprve vymežit jeho znaky. Ve spojitosti s těmito znaky mezi lidmi koluje řada mýtů, na některé z nich bude v této kapitole poukázáno.

3.1.1 Výskyt násilí

K páchání domácího násilí dochází v privátu, ve společném obydlí za zavřenými dveřmi. Společnost tedy nemá kontrolu nad tím, co se za nimi děje.

3.1.2 Cyklus násilí

Mezi další znaky domácího násilí patří jeho opakování, dlouhodobost. Domácím násilím tedy není jednorázový incident. I díky tomu nemusejí nabývat např. fyzické útoky vysoké intenzity. To potvrzuje např. i usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 9. 2017, sp. zn. 4 Tdo 1042/2014, kde se uvádí: *„Jednání obviněného trvající téměř čtyři roky s jasně vymezenou rolí agresora a oběti vykazující znaky domácího násilí fyzického i psychického přesahuje hranici trestného činu. **Není přitom podstatné, že fyzické ataky sice byly menší intenzity, neboť není rozhodné, zda se v dílčích případech jednalo o závažné fyzické útoky, když v souhrnu se jednalo o domácí teror, při němž byla poškozená po dobu několika let vystavena urážkám, křiku, ponižování a drobným fyzickým útokům.**”*

3.1.3 Trvalá asymetrie vztahu

Výše zmíněné usnesení zmiňuje i poslední ze zásadních znaků domácího násilí, a sice „jasně vymezenou roli agresora“. Domácím násilím tedy nebude

případ, kdy jde o tzv. patologické vztahy, kdy se lidé navzájem napadají (ať už slovně nebo fyzicky) a třeba navzájem i násilí vyprovokovávají. Domácím násilím nejsou ani vzájemné partnerské potyčky¹⁷ a hádky, při kterých dochází k výměně názorů či stereotypnímu házení talířů, tzv. „italská domácnost“.

3.2 Podle charakteru

Třebaže výraz „násilí“ by mohlo zprvu evokovat nějaké fyzické napadání či týrání, domácí násilí nabírá mnoha podob a u podoby fyzické zdaleka nekončí. Nelze opomenout ani násilí psychické, sexuální či ekonomické. V podkapitolách níže budou rozebrány podrobněji.

3.2.1 Fyzické

První zmíněnou formou je násilí fyzické. Pod něj spadá např. fackování, strkání, bití pěstmi, kopání, smýkání, pálení cigaretou, házení předměty či obětí o stěnu, tahání za vlasy. Pachatel může oběti ubližovat nejen bezprostředně na jejím těle, ale může fyzicky trestat třeba její zvíře a varovat tím oběť, co jí může potkat, pokud nebude dostatečně poslušná.¹⁸

3.2.2 Psychické

Psychické násilí patří mezi nejrozšířenější formu násilí vůbec, jelikož bývá pravidlem, že jej oběť zažívá, ať už jako formu přidruženou nebo jako čistě psychický teror. K psychickému a citovému týrání lze zařadit nadávky, urážky, vyhrožování, ponižování, omezování běžných aktivit a sociálních kontaktů (např. návštěv přátel či příbuzných), nerespektování přání a potřeb ohrožené osoby, psychický nátlak nebo např. vyhrožování zveřejněním difamujících údajů o oběti.

Dle centra pro ženy Rosa, z.s. plyne z průzkumu z roku 2016¹⁹, ve kterém odpovídalo 345 klientek poradenského centra, že různé formy psychického násilí zažilo 100 % z nich. Nejčastěji byly oběťmi ponižování, zesměšňování (94,5 %) a

¹⁷ viz usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 10. 2007, sp. zn. 8 Tdo 1058/2007

¹⁸ HUŇKOVÁ, M. a VOŇKOVÁ, J.. *Domácí násilí v ČR z pohledu práva: (efektivnost právních norem ČR posuzovaná vzhledem k cíli ochrany společnosti před domácím násilím)*. [Stráž pod Ralskem]: Justiční akademie ČR, 2004. ISBN 80-239-6230-2 s. 58

¹⁹ ROSA-CENTRUM PRO ŽENY, Z.S. Ženy – oběti domácího násilí, statistika za rok 2016. Online. Dostupné z: <https://www.rosacentrum.cz/wp-content/uploads/2017/11/ROSA-statistika-za-2016-web.pdf>

vydírání či zastrašování (89,6 %). Ke specifickým formám vydírání patří výhrůžky sebevraždou a výhrůžky zbraní, první zmíněné zažilo 43,5 % respondentek, to druhé 14,5 % z nich.

3.2.3 Ekonomické

Jak již bylo zmíněno, domácí násilí má celou řadu rovin, forem. Tato forma, ve které může hrát roli i chudoba oběti, by se dala označit i jako finanční vykořisťování. To může spočívat např. v nepatřičném používání či zneužívání majetku a finančních prostředků ohrožené osoby, v upírání práva na přístup k osobním financím a jejich správu či vynucování změny ohroženou osobou sepsaných dokumentů za účelem ovládnutí jejího majetku. Rozhodně sem může patřit i jednání zakazující udržet si zaměstnání či získat nové; agresor se v těchto případech snaží zabránit tomu, aby se oběť finančně osamostatnila nebo získala potřebné sebevědomí v souvislosti s nově nabytou prací. Násilná osoba může rovněž rodině ubližovat tím, že jí bude vystavovat hladu, chladu, nedostatku hygieny nebo prostředků pro potřeby dětí.²⁰

3.2.4 Sexuální

Sexuální násilí zahrnuje všechny sexuální činy, které jsou na oběti vynucovány, které by oběť podstupovala s nechtutí či nedobrovolně.²¹ Až 22 % žen napříč Evropskou unií po 15. roce věku zažilo fyzické anebo sexuální násilí ze strany partnera.²²

Advokátka Lucie Hrdá, která se domácím a sexualizovaným násilím zabývá, opakovaně upozorňuje na to, že na sexuální násilí mezi manželi za zavřenými dveřmi se nahlíží jako na lehčí formou násilí, než kdyby oběť znásilnil neznámý pachatel v parku. A je řeč jak o společnosti jako takové, tak o pohledu některých soudců. Realita bývá ovšem často taková, že oběť si nese těžší následky, pokud je znásilněna někým blízkým než „anonymním násilníkem“. Je nabourána její důvěra a navíc „...je prokázáno, že čím bližší vztah mezi obětí a

²⁰ VOŇKOVÁ, J. a HUŇKOVÁ, M. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: proFem, 2004. ISBN 8023921061. s. 21

²¹ tamtéž, s. 21

²² AGENTURA EVROPSKÉ UNIE PRO ZÁKLADNÍ PRÁVA. *Násilí na ženách: průzkum napříč EU*. Online. Dostupné z: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2014-vaw-survey-at-a-glance-oct14_cs.pdf. ISBN 978-92-9239-375-5

pachatelem je, tím menší je i pravděpodobnost, že se s deliktem obět' svěří. Nejčastěji mají ženy obavy ze ztráty partnera, stydí se, bojí se odsouzení okolím, nebo mají ze svého partnera strach,“ říká český sexuolog Petr Weiss.²³

4 Typologie osob

V této kapitole bude zodpovězena otázka, jaké typy osob násilných a osob ohrožených domácím násilím jsou rozlišovány, co je pro jednotlivé skupiny typické a případně jak s nimi pracovat. Existuje několik členění, autorka práce představí jen některá z nich.

4.1 Typologie osoby násilné

Když se na přelomu tisíciletí začaly objevovat první výzkumy na toto téma, bylo již od počátku zřejmé, že pachatelé domácího násilí nebudou představovat homogenní skupinu.²⁴

Pachatel a jeho sklony k násilí a agresi se tedy nebude posuzovat např. dle pohlaví, věku, náboženského vyznání, vzdělání či postavení v konkrétních rodinných vazbách.²⁵

Obecně lze ovšem prohlásit, že násilná osoba si sklon k násilí často přináší z původního rodinného prostředí (byla v dětství sama svědkem či přímo obětí domácího násilí). To může způsobit, že násilí současně považuje za správný způsob řešení konfliktních situací v rodině.

4.1.1 Kobry a pitbulové

Velmi známou typologii tyranů představila v roce 1998 dvojice Neil Jacobson a John Gottman. Ti zkoumali v období dvou let 63 párů, u kterých během soužití docházelo k týrání, a srovnávali je s dalšími páry, které také

²³ PERSEFONA, z.s. Z labyrintu násilí. Online. Dostupné z: https://www.persefona.cz/source/pdf/TZ_Persefona_vysledky_vyzkumu.pdf

²⁴ ČÍRTKOVÁ, L. *Domácí násilí: nebezpečné rodinné vztahy ve 21. století*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2020. ISBN 978-80-7380-806-8. s. 20

²⁵ DURDÍK, T. Přednáška na téma: Problematika domácího násilí a nebezpečného pronásledování z pohledu trestního práva ze dne 29. 4. 2022

setrvali v neuspokojivém nefunkčním vztahu, ovšem nedocházelo u nich k násilí. Výsledek výzkumu přinesl dva typy násilníků, tyranů – kobry a pitbuly.²⁶

Jedinci spadající pod typ „kobra” se vyznačují chladným, sadistickým přístupem, zaměřují svou pozornost na oběť až do chvíle, kdy ji verbálně napadnou. Jsou agresivní i mimo rodinné prostředí. Netrápí je výčitky svědomí, jsou přesvědčeni, že jsou pány svých činů a rozhodnutí. Nejsou ani nikterak na partnera/partnerku emočně napojeni, vnímají ho/ji spíš jako prostředek pro pobavení. Kobra si k sobě oběť přivine a ta se tyrana zdráhá opustit ze strachu z dalšího násilí. Ani pracovat s kobrami není snadné, bývají totiž rezistentní vůči terapii. Výzkum odhadl procentuální výskyt tohoto typu na 20 %.²⁷

Naproti tomu pitbulové představují skupinu tyranů, která je na své partnerce či partnerovi závislá, neumí ovládat své emoce a (na rozdíl od kober) násilí projevuje pouze v partnerském či rodinném prostředí. Častým důvodem jejich impulzivní horké agrese bývá žárlivost (i z naprosto iracionálních důvodů; např. v situaci, kdy se pitbulovi zdá o nevěře partnerky ve snu).²⁸ Užívá se představou, že by ho mohla oběť opustit a když se tak stane, tak ji dlouho poté neváhá pronásledovat.²⁹

4.1.2 Podle sociálního ukotvení

Lawrence W. Sherman, americký experimentální kriminalista a policejní pedagog, rozdělil osobnosti násilných osob dle jejich sociálního ukotvení na dvě skupiny.

První z nich tvoří sociálně problémoví pachatelé, kteří se nezdráhají páchat násilí a ubližovat oběti jak v soukromí v domácnosti, tak na veřejnosti. Jedná se

²⁶ ČÍRTKOVÁ, L. *Domácí násilí: nebezpečné rodinné vztahy ve 21. století*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2020. ISBN 978-80-7380-806-8. s. 21

²⁷ VARGOVÁ, B., POKORNÁ, D. a TOUFAROVÁ, M. *Partnerské násilí*. Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-86131-76-4. s. 117

²⁸ ČÍRTKOVÁ, L. *Domácí násilí: nebezpečné rodinné vztahy ve 21. století*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2020. ISBN 978-80-7380-806-8. s. 122

²⁹ VARGOVÁ, B., POKORNÁ, D. a TOUFAROVÁ, M. *Partnerské násilí*. Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-86131-76-4. s. 117

povětšinou o recidivisty mající záznamy v rejstříku trestů, přičemž jejich osobnostní rysy se podobají rysům pachatelů kriminalizovaných trestných činů.³⁰

Do druhé skupiny dle Shermana spadají muži „dvojí tváře“. Takováto násilná osoba projevuje sklony k agresi pouze za zdmi privátu, na své okolí působí seriózním dojmem; má tedy dvě stránky osobnosti – veřejnou a soukromou. Spouštěčem agrese zpravidla bývá jejich skutečná nebo domnělá životní krize – emoce si poté odreagovávají na svém partnerovi. Smýšlejí o sobě jako o dokonalé bytosti, která představuje pro svou rodinu finanční jistotu, která je silná, úspěšná a imponuje okolí. Jakmile tuto představu něco naruší (např. ztráta zaměstnání), vybíjí si nespokojenost s vlastní osobou na rodině a partnerovi. Mají přitom tendenci své násilné chování bagatelizovat, omlouvat, házet vinu na partnera, že neplní jejich přání a požadavky.³¹

Marie Vavroňová, ředitelka centra pro ženy ROSA, z. s., upozorňuje na situace, kdy manželství dospěje k rozvodu, ale soudce (ošálen násilníkovou milou a komunikativní stránkou) pošle manžele do rodinné poradny či k mediátorovi, aby se pokusili rodinu zachovat. Ovšem dle Vavroňové tyto pokusy nemají šanci na úspěch. Proč? Zejména proto, že na sedačce v poradně vedle sebe sedí nikoli dva rovnoprávní jedinci disponující stejnou mocí, nýbrž vystrašená oběť a kontrolující násilná osoba. Ředitelka navíc varuje, že ačkoli se může zdát, že násilník zprvu spolupracuje a na sezení se dostaví, doma oběť zažívá stupňující se psychický teror.³²

4.2 Typologie osoby ohrožené domácím násilím

Podobně jako u osob násilných, tak ani u osob ohrožených domácím násilím výzkumy z konce minulého století nepřinesly odpověď na otázku, jaký je osobnostní profil oběti, která se nechá bít či jinak napadat a která není schopná od násilnického partnera odejít. Výzkumy totiž dospěly k závěru, že žádné

³⁰ tamtéž, s. 118

³¹ tamtéž, s. 118

³² VAVROŇOVÁ, M. Na dvojí tvář násilníka naskočí i odborník. Online. Dostupné z: <https://www.stopnasili.cz/na-dvoji-tvar-nasilnika-naskoci-i-odbornik/>

osobnostní dispozice k tomu stát se obětí domácího násilí ve vztahu nelze nalézt.³³ Třebaže se nejedná přímo o osobnostní rys, tak oběti může spojovat (a rizikový faktor představovat) vyrůstání v násilnickém prostředí v dětství.³⁴

Stran vztahu osoby ohrožené domácím násilím a osoby násilné je vhodné zdůraznit, že k násilí nedochází jen mezi **partnery** (tedy mezi manželi, druhem a družkou, případně mezi osobami žijícími v registrovaném partnerství). Oběti může být i bývalý partner či partnerka stále přebývajících ve společném obydlí i přes ukončení vztahu. Ve 20. století, kdy se téma domácího násilí začalo otevírat, se hovořilo zejména o genderově podmíněném násilí, syndromu bité ženy, ale také o syndromu bitého manžela. Novodobá data z ČR nám pohled rozšiřují a ukazují, že oběti bývá každý devátý muž, konkrétně to plyne z nejnovějšího výzkumu iniciativy Pod svícnem a výzkumné agentury Ipsos z roku 2022.³⁵ Dle autorky práce může být podíl těchto mužů ještě vyšší, jelikož je mohou svazovat předsudky o „silných mužích“ a mohou se obávat i podobné reakce společnosti, případně pověřených orgánů.

V rodinách postižených domácím násilím velice často vyrůstají **děti**. V dnešní době již není pochyb o negativních dopadech domácího násilí mezi rodiči na psychiku dětí, navíc tento faktor může ovlivnit i jejich budoucí partnerský, ale i třeba pracovní život. Násilí na matce a těžká atmosféra v rodině děti přímo zasahují a na to reaguje i právní systém v ČR.³⁶ Přítomnost dítěte u domácího násilí může být totiž nahlížena jako ohrožení citového a mravního vývoje dítěte ve smyslu TZ. V usnesení ze dne 15. 1. 2019 k tomu uvedl Nejvyšší soud ČR, že „...pokud je dítě přítomno domácímu násilí, tak není vyloučeno jednání pachatele posoudit jako jednočinný souběh trestného činu podle § 199 trestního zákoníku a podle § 201 trestního zákoníku, když obviněný tím, že týral svoji manželku za

³³ HUŇKOVÁ, M. a VOŇKOVÁ, J. *Domácí násilí v ČR z pohledu práva: (efektivnost právních norem ČR posuzovaná vzhledem k cíli ochrany společnosti před domácím násilím)*. [Stráž pod Ralskem]: Justiční akademie ČR, 2004. ISBN 80-239-6230-2 s. 64

³⁴ tamtéž

³⁵ Iniciativa POD SVÍCNEM. Webové sídlo. Dostupné z: https://drive.google.com/file/d/1c6RUI1TgyVJajRy4aWyL_2m7oWq5HyD1/view

³⁶ ČÍRTKOVÁ, L. Děti uprostřed domácího násilí. *Právo a rodina*, 2020. Online. Dostupné z: [Děti uprostřed domácího násilí Aspi. Právo a rodina 2020](#)

přítomnosti nezletilých dětí, tímto jednáním zároveň ohrožoval citový a mravní vývoj svých nezletilých dětí."³⁷

Jako možné oběti je potřeba zmínit rovněž **seniory**, kteří žijí ve společném obydlí se svými dětmi či vnoučaty. Senioři představují specifickou kategorii obětí, proto není překvapením, že u nich existují i specifické formy páchaného násilí, které někteří autoři dělí na aktivní a pasivní. Pod tím aktivním si lze představit zejména násilí fyzické (bití atd.), psychické (ponižování, zastrašování, přenášení viny...), omezování sociálních kontaktů, omezování svobodného rozhodování (nátlak při sepisování závěti apod.), finanční zneužívání (např. odebrání důchodů), případně neoprávněná manipulace s medikací. Ze závislosti starších osob na pomoci od svých blízkých plyne forma pasivní. Ta může spočívat např. v zanedbávání osobní hygieny seniora, který potřebuje asistenci; dále v odmítnutí zajistit odvoz k lékaři či v neposkytnutí dostatečné výživy.³⁸ Senioři, zejména pak seniorní ženy, mají situaci ztíženou ještě tím, že vyrůstaly v jiné době, kdy byl kladen důraz na posvátnost rodinného soukromí, oddanost manželovi a podobné hodnoty. Ty jim často brání se svěřit, navíc je nezřídka sužují finanční problémy nebo strach ze samoty. K tomu nechtějí svým potomkům přidělovat starosti. Sociální pomoc ženám pokročilého věku bývá poskytována v souvislosti s handicapem stáří, nikoli s domácím násilím. Tento druh péče (ať už terapeutické, poradenské, poskytnutí zázemí v azylových domech...) je zaměřen především na ženy v produktivním věku.³⁹

4.2.1 Chování a projevy osoby ohrožené domácím násilím

Pro oběti domácího násilí je typický blízký vztah k násilné osobě. To způsobuje, že osoba ohrožená domácím násilím má tendenci násilné jednání a jeho následky bagatelizovat, omlouvat; jak před sebou, tak případně před ostatními. Kolísá i spolupráce s orgány činnými v trestním řízení (dále jen „OČTŘ“), jelikož osobu ohroženou domácím násilím zavalí stud, strach (z

³⁷ viz usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 1. 2019, sp. zn. 4 Tdo 1293/2018

³⁸ ČÍRTKOVÁ, L. *Domácí násilí: nebezpečné rodinné vztahy ve 21. století*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2020. ISBN 978-80-7380-806-8. s. 145

³⁹ ČÍRTKOVÁ, L. *Domácí násilí: nebezpečné rodinné vztahy ve 21. století*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2020. ISBN 978-80-7380-806-8. s. 146

budoucí nejistoty, ze ztráty zázemí, z osamění) či pocit vlastní viny za vzniklou situaci a za chování násilné osoby.⁴⁰

„Když nebyla spokojená, mohla odejít.“ Ve společnosti stále přetrvávají mýty o tom, že pokud oběť odkládala svůj odchod nebo se k osobě násilné opakovaně vracela, tak s jednáním násilné osoby nemohla mít nějaký významnější problém. Na tento fakt během soudního sporu poukazuje násilník, ale někdy i soud. Tyto závěry jsou ale v rozporu s vědeckými poznatky. Lenore Edna Walker, americká psycholožka, která založila Institut domácího násilí, popsala cyklickou povahu násilí, kde násilné momenty prokládají fáze klidu, blízkosti a opětovné „zamilovanosti“, které ochromují akceschopnost oběti.⁴¹ Tuto povahu násilí bere v potaz i Nejvyšší soud, který v usnesení ze dne 11. 7. 2012, sp. zn. 7 Tdo 725/2012 konstatuje: *„Motiv trestného činu dle § 199 trestního zákoníku spočívající ve snaze pachatele zcela kontrolovat život poškozené osoby je v rozporu s principem rovnoprávnosti manželů, ... takové jednání se může projevat kombinací psychického a fyzického týrání. Intenzitu a míru, s níž jednání pachatele zasahuje do osobní sféry poškozené osoby, nelze zpětně bagatelizovat tím, že poškozená navenek vůči třetím osobám neprojevovala žádnou nespokojenost se svým manželstvím. Pro týrání, ke kterému dochází v rodině, zejména pak mezi manžely, je totiž typické, že ten, kdo je vystaven týrání, se ho nejprve snaží skrývat a tajit a že proto navenek vystupuje tak, aby týrání nebylo z pohledu třetích osob rozeznatelné.“*

5 Týrání osoby žijící ve společném obydlí dle § 199 trestního zákoníku

*„Kdo týrá osobu blízkou nebo jinou osobu žijící s ním ve společném obydlí, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až čtyři léta.“*⁴² Takto zní zákonné vymezení základní skutkové podstaty tohoto trestného činu, který by se dal označit jako domácí násilí. Ovšem je nutno mít na paměti, že domácí násilí

⁴⁰ DURDÍK, T. Přednáška na téma: Problematika domácího násilí a nebezpečného pronásledování z pohledu trestního práva ze dne 29. 4. 2022

⁴¹ ČÍRTKOVÁ, L. Stabilita násilných vztahů. Online. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/7/281093/1/2?vtextu=syndrom%20týrané%20oběti#lema0>

⁴² viz ustanovení § 199 odst. 1 TZ

nelze se skutkovou podstatou týrání osoby žijící ve společném obydlí dle ustanovení § 199 TZ ztotožňovat.⁴³ Domácí násilí totiž představuje negativní společenský jev, který zahrnuje celou škálu nežádoucího společenského jednání a je třeba jej vnímat ve vícero rovinách.

Smyslem tohoto ustanovení je poskytnout trestněprávní ochranu osobám ohroženým domácím násilím. V následující kapitole budou rozebrány znaky skutkové podstaty, přiblížen pojem „týrání“ a pozornost bude věnována i kvalifikované skutkové podstatě tohoto trestného činu.

5.1 Pohled judikatury na pojem týrání

Zákonné vymezení pojmu „týrání“ stále v české právní úpravě absentuje. Pro jeho přiblížení je proto potřeba podívat se do odborné literatury, komentářů a především judikatury.

*Týráním se rozumí „zlé nakládání s jinou osobou, které se vyznačuje především vyšším stupněm hrubosti a bezcitnosti, jakož i určitou mírou trvalosti, a současně dosahuje takové intenzity, aby bylo schopno vyvolat stav, kdy osoba, která je takovému jednání vystavena, ho pociťuje jako těžké příkoří. V konkrétním případě přitom není nutné, aby u týrané osoby vznikly jakékoli následky na zdraví v podobě zranění či jiné obdobné újmy, neboť týrání nemusí mít nutně jen povahu fyzického násilí“.*⁴⁴

K této (z judikatury sestavené) definici z komentáře lze doplnit, že nemusí jít o jednání soustavné a že trvalost pachatelova jednání je nutno posuzovat v závislosti na intenzitě zlého nakládání⁴⁵. Je tedy možné podřadit pachatelovo jednání pod trestný čin dle ustanovení § 199 TZ i v případě, kdy násilné chování v podobě např. surového bití trvá „jen“ několik měsíců.

Vyšší stupeň hrubosti a bezcitnosti je třeba vnímat tak, že se jedná o požadavek, který se vztahuje k jednání pachatele jako celku – jednotlivé dílčí akty jednání pachatele, jsou-li posuzovány izolovaně samy o sobě, nemusí být nutně

⁴³ viz usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 3. 2018, sp. zn. 11 Tdo 82/2018

⁴⁴ K ustanovení § 199 TZ, DRAŠTÍK, A., DURDÍK, T., FREMR, R., RŮŽIČKA, M., SOTOLÁŘ, A. *Trestní zákoník: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-11-23]. ASPI_ID KO40_2009CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X

⁴⁵ viz R 11/1984

příliš závažné.⁴⁶ Nejvyšší soud rovněž dovodil, že posoudit charakter násilí, respektive jeho bezcitnost a hrubost, není úkolem znalce a nelze ho zjistit zkoumáním oběti a pachatele. Takové posouzení lze učinit na základě svědecké výpovědi. Znalec může v případě zkoumání oběti určit případný následek spáchaného násilí, přičemž u pachatele lze popsat jeho osobnostní rysy.⁴⁷

K doplnění formy násilí – kromě fyzického násilí a působení psychických útrap – může týrání spočívat v ekonomickém násilí, ve vyvolání stavu sociální izolace, v poškození zařízení bytu v úmyslu nikoli pouze věc zničit, nýbrž tím ublížit osobě spolužijící, v činění schválností apod. Může jít případně o kombinaci více forem. Tímto usnesením ze dne 10. 9. 2014 Nejvyšší soud ČR potvrdil, že aby se jednalo o týrání, nemusí dojít ke zranění osoby či jiné obdobné újmě.⁴⁸ Ojedinelé fyzické útoky v průběhu psychického násilí navíc nemusí představovat hlavní riziko ve způsobení fyzické bolesti týrané osobě, nýbrž mají svůj význam v tom, že „*zvyšují intenzitu působení na psychiku dotčené osoby, a tím přispívají k tomu, že tato osoba žije v podstatě v nepřetržitém psychickém stresu a vnímá jednání pachatele jako těžké příkoří*“.⁴⁹

5.2 Předmět útoku

Jak z ustanovení § 199 TZ vyplývá, obětí tohoto trestného činu může být nejen osoba pachateli blízká. Může jí být i jiná fyzická osoba za podmínky, že žije s pachatelem ve společném obydlí, že sdílí s pachatelem stejný obytný prostor.

5.3 Osoba blízká

Osobou blízkou se dle ustanovení § 125 TZ rozumí příbuzný v pokolení přímém (např. rodič a jeho dítě, prarodič a vnuk), osvojitel, osvojenec, sourozenec (plnorodý i polorodý), manžel a partner; jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném se pokládají za osoby sobě navzájem blízké jen tehdy, kdyby újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pocítovala jako újmu vlastní.

⁴⁶ DURDÍK, T. Přednáška na téma: Problematika domácího násilí a nebezpečného pronásledování z pohledu trestního práva ze dne 29. 4. 2022

⁴⁷ viz usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne ze dne 22. 3. 2018, sp. zn. 11 Tdo 82/2018

⁴⁸ viz usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 9. 2014, sp. zn. 8 Tdo 957/2014

⁴⁹ viz usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 2. 12. 2015, sp. zn. 3 Tdo 1234/2015

Nejvyšší soud ČR ve svém usnesení ze dne 11. 4. 2018, sp. zn. 8 Tdo 368/2018, dovedil, že intenzitu spáchání trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí vůči osobě blízké lze označit za vyšší než v případě jeho spáchání vůči osobě jiné, neboť pro osobu blízkou znamená vzhledem k jejímu blízkému vztahu (z důvodu citových, rodinných a majetkových vazeb, společné výchovy dětí apod.) k pachateli ještě negativnější fyzické a psychické útrapy. Nejvyšší soud dodává, že „v takovém případě je namístě i použití přitěžující okolnosti ve smyslu § 42 písm. h) tr. zákoníku”.⁵⁰

5.4 Jiná osoba

Jinou osobou ve smyslu ustanovení § 199 TZ je kdokoli, kdo s pachatelem sdílí společné obydlí, a to bez ohledu na svůj věk či pohlaví. Pokud by však pachatel týral spolužijící blízkou nebo jinou fyzickou osobu, kterou má povinnost vychovávat nebo o ni pečovat, bylo by jeho jednání třeba posoudit jako trestný čin týrání svěřené osoby podle ustanovení § 198 TZ, nikoli jako trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí dle ustanovení § 199 TZ.⁵¹ O trestném činu týrání svěřené osoby bude pojednáno níže.

Je nepodstatné, na základě jakého právního titulu spolužijící osoby užívají společné obydlí, tedy zda se jedná o vztah spoluvlastnický, o podílové spoluvlastnictví, o vztah nájemní (včetně společného nájmu bytu, nájmu služebního či družstevního bytu) nebo vztah podnájemní. Zároveň se může jednat též o přechodný nájem, tzn. nájem obytných místností v zařízeních, která jsou určena k trvalému bydlení, případně o faktický stav, kdy s vlastníkem, nájemcem nebo podnájemníkem bydlí ve stejném obydlí další osoby blízké nebo jiné osoby bez jakýchkoli rodinných či příbuzenských vazeb k vlastníku atd. Osobou žijící ve společném obydlí bude i družka pachatele, která s ním v domě či bytě, který pachatel vlastní, bydlí s jeho (byť jen konkludentním) souhlasem.⁵²

⁵⁰ Soud jako k přitěžující okolnosti přihlédne zejména k tomu, že pachatel: h) spáchal trestný čin vůči dítěti, **osobě blízké**, těhotné, nemocné, zdravotně postižené, vysokého věku nebo nemohoucí a ohrozil tím jejich život nebo zdraví, způsobil jim škodu, **újmou na zdraví nebo jinou újmu** anebo se na jejich úkor bezdůvodně obohatil.

⁵¹ DRAŠTÍK, A., DURDÍK, T., FREMR, R., RŮŽIČKA, M., SOTOLÁŘ, A. *Trestní zákoník: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-11-23]. ASPI_ID KO40_2009CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X

⁵² viz usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne: 19. 9. 2012, sp. zn. 7 Tdo 1072/2012 / R 35/2013

5.5 Pachatel

Přímým pachatelem trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí dle ustanovení § 199 TZ může být pouze ta fyzická osoba, která s týranou osobou sdílí společné obydlí (nikoli společnou domácnost), a to bez ohledu na jeho rodinné, citové, materiální či jiné vazby k týrané osobě. (V praxi se tedy nemusí jednat o vztah partnerský či rodinný, může jít i o vztah pronajímatele a nájemce, případně nájemce a podnájemce bytu, kde k týrání jedné z těchto spolužijících osob druhou osobou dochází).⁵³

Osobu nesdílející s týranou osobou a pachatelem společné obydlí lze v souvislosti s trestným činem týrání osoby žijící ve společném obydlí postihnout pouze za některou z forem účastenství ve smyslu ustanovení § 24 TZ (tj. jako organizátora, návodce či pomocníka).⁵⁴

Zákonodárce v případě trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí dle ustanovení § 199 TZ předpokládá ze strany pachatele zaviněné jednání ve formě úmyslu dle ustanovení § 15 TZ. Může se jednat jak o úmysl přímý, tak i o úmysl nepřímý (*dolus directus* či *dolus eventualis*). To znamená, že pachatel musí být v okamžiku týrání svěřené osoby alespoň srozuměn s tím, že svým jednáním může porušit či ohrozit zájem chráněný trestním zákonem, tj. že v důsledku jeho jednání spolužijící osoba pocítuje těžké příkoří, resp. psychické nebo i fyzické útrapy.⁵⁵ Aby stačilo zavinění z nedbalosti, zákon by to musel výslovně stanovit, což není případ základní skutkové podstaty tohoto trestného činu.⁵⁶

5.6 Společné obydlí

Pro naplnění skutkové podstaty tohoto trestného činu musí osoba násilná s osobou ohroženou domácím násilím obývat prostory, které člověku slouží k bydlení – společné obydlí.

⁵³ DRAŠTÍK, A., DURDÍK, T., FREMR, R., RŮŽIČKA, M., SOTOLÁŘ, A. *Trestní zákoník: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-11-15]. ASPI_ID KO40_2009CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

⁵⁴ tamtéž

⁵⁵ tamtéž

⁵⁶ viz ustanovení § 13 odst. 2 TZ: K trestní odpovědnosti za trestný čin je třeba úmyslného zavinění, nestanoví-li trestní zákon výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti.

Obydlím (dříve označovaném jako společně obývaný byt či dům) se ve smyslu zákona⁵⁷ rozumí dům, byt nebo jiná prostora sloužící k bydlení (např. vysokoškolská kolej, hotelový pokoj, ubytovna...) včetně k nim náležejícího příslušenství. Pojem obydlí je užíván proto, jelikož je označením nejširším, nejjobecnějším, neboť např. dům a byt představují konkrétní typy obydlí. Zásadní a rozhodující pro tyto prostory je, že musejí sloužit k bydlení, tudíž za obydlí nelze pokládat např. dílny, kanceláře, učebny atp. (vzhledem k jejich nebytové povaze a účelu odlišnému od bydlení).⁵⁸

Lidé žijící ve společném obydlí si vytvářejí specifické vztahy, pro které je charakteristická i vzájemná závislost. Ovšem nemusí se zde vyskytovat taková míra závislosti, aby bylo možné libovolně zaměňovat pojem „společné obydlí“ za pojem „společná domácnost“. Osoby sdílející společně obývaný byt, dům, popř. jinou prostorou sloužící k bydlení totiž nemusejí nutně společně hospodařit, uhrazovat náklady na svoje potřeby a podobně, což je pro společnou domácnost typické.⁵⁹ Plyne to i z usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 7. 2014, sp. zn. 11 Tdo 697/2014, kde v právní větě zní: „*Skutečnost, že pachatel a poškozená osoba nesdíleli společnou domácnost, nevylučuje sdílení společného obydlí ve smyslu § 199 tr. zákoníku.*”

V praxi tak dojde k naplnění pojmu společné obydlí i v případě rozvedených manželů obývajících jeden byt či dům, kterým svědčí až do rozhodnutí soudu společné nájemní právo, nicméně náklady na svoje potřeby oba dva hradí samostatně.⁶⁰ Naopak k naplnění znaků společného obydlí nedojde, pokud by (kupříkladu zmínění bývalí manželé) obývali každý jiný byt v nájemním domě, jelikož by nemuselo docházet k nevyhnutelným vzájemným stykům a tedy

⁵⁷ viz ustanovení § 133 TZ

⁵⁸ Přehled společných hesel trestního zákoníku: „Byt - Dům“. DRAŠTÍK, A., DURDÍK, T., FREMR, R., RŮŽIČKA, M., SOTOLÁŘ, A. *Trestní zákoník: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-11-15]. ASPI_ID KO40_2009CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X

⁵⁹ Pojem „společná domácnost“ sice zákonodárcem definován není, ovšem běžně jej v různorodém kontextu v zákoně č. 89/2012 Sb., občanském zákoníku (dále jen „obč. zák.“) používá. Viz např. ustanovení § 743 a násl., § 699 obč. zák. aj.

⁶⁰ DRAŠTÍK, A., DURDÍK, T., FREMR, R., RŮŽIČKA, M., SOTOLÁŘ, A. *Trestní zákoník: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-11-15]. ASPI_ID KO40_2009CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X

k naplnění podstaty specifických vztahů vycházejících ze sdílení společných privátních prostor.⁶¹

„Okolnost, komu svědčí vlastnické právo k domu nebo bytu, je pro vyvození trestní odpovědnosti za trestný čin podle § 199 tr. zákoníku nerozhodná“, konstatoval v usnesení ze dne 13. 6. 2018, sp. zn. 7 Tdo 527/2018 Nejvyšší soud ČR. V tomto sporu obžalovaná totiž tvrdila, že dům včetně přilehlých prostor je jejím vlastnictvím, kde poškozený nemá zřízeno ani věcné břemeno, a není tedy povinna mu do všech místností umožnit přístup. Soud ovšem bral v potaz situaci zrakově postiženého poškozeného, který v domě bydlel řadu let na základě dohody s obviněnou, podle jeho slov dokonce zakoupil dům z vlastních prostředků a vnímal jej jako svůj domov. Obviněná poškozenému dělala naschvály, ztěžovala mu pohyb po obydlí a docházelo z její strany k čím dál většímu omezování poškozeného, což mělo pochopitelně negativní vliv na jeho psychický stav. Soud tak hodnotí jednání obviněné (ačkoli z občanskoprávního pohledu by se zřejmě posuzovalo jinak) jako zavrženíhodné, jelikož svá práva prosazovala neurvalým způsobem bez ohledu na poškozeného.

Pro závěr, že poškozená osoba je osobou žijící ve společném obydlí s pachatelem, je tedy významný faktický stav společného bydlení pachatele a poškozené osoby, nikoli ten právní, přičemž pro naplnění tohoto pojmu není významné, že pachatel se v obydlí vyskytuje jen nepravidelně.⁶²

5.7 Kvalifikovaná skutková podstata

Ve druhém odstavci ustanovení § 199 TZ zákonodárce uvádí taxativní výčet okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby, který zní: „*Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,*

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 zvláště surovým nebo trýznivým způsobem,*
- b) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví,*
- c) spáchá-li takový čin nejméně na dvou osobách, nebo*
- d) páchá-li takový čin po delší dobu.*

⁶¹ tamtéž

⁶² viz usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 12. 2011, sp. zn. 6 Tdo 1510/ 2011

5.7.1 Zvlášť surový nebo trýznivý způsob

V následujících odstavcích budou jednotlivé okolnosti podrobněji rozebrány. Podle právní teorie i soudní praxe se **zvlášť surovým způsobem** rozumí „zlé nakládání s týranou osobou s výraznou mírou brutality, která se vymyká z rámce běžného u většiny trestných činů tohoto druhu.⁶³ Za zvlášť surový způsob může být považováno: pálení rukou týrané osoby nad plamenem plynového sporáku či pálení žehličkou na břichu, sypání soli do otevřených ran, opakované tlučení týrané osoby do modřin, které nejsou ještě zhojeny, ještě v krajnějším případě tlučení kladivem do nádorů týrané osoby.

Naplněním znaku **zvlášť trýznivý způsob** se Nejvyšší soud ČR zabýval ve vztahu ke skutkové podstatě trestného činu týrání svěřené osoby podle ustanovení § 198 odst. 2 písm. a) TZ v usnesení ze dne 24. 4. 2012, sp. zn. 7 Tdo 445/2012. Uvedl, že „zvlášť trýznivý způsob spáchání činu se vyznačuje zvýšenou mírou útrap, které z jednání pachatele vyplývají pro týranou osobu. Nejde jen o útrapy ve smyslu fyzické bolesti, ale zejména též o útrapy, které zasahují týranou osobu v emocionální sféře, psychicky ji traumatizují, udržují u ní stav trvalého strachu, zesilují u ní pocit ponížení, vyloučení či zneuznání, navozují z jejího hlediska dojem totální bezvýchodnosti situace apod. Čin může nabýt uvedené povahy nejen razancí jednotlivých aktů týrání, nýbrž také v důsledku jiných okolností, např. v důsledku dlouhodobosti, četnosti a pravidelnosti těchto aktů či nějakého zvláštního postavení poškozeného.”

K tomu, aby došlo ke spáchání trestného činu podle ustanovení § 199 odst. 2 písm. a) TZ postačí, spáchá-li jej pachatel nedbalostně. Pachatel tedy nemusel vědět, že jde o zvlášť surový nebo trýznivý způsob týrání, ačkoli to vzhledem ke všem okolnostem činu, jakož i vlastním osobním poměrům (duševnímu stavu), vědět měl a mohl.⁶⁴ Z toho plyne, že k naplnění tohoto trestného činu postačí nedbalost nevědomá (*culpa negligentia*) dle § 16 odst. 2 TZ.

K podmínkám uložení vyššího trestu za tento zločin se vyjádřil Nejvyšší soud ČR v usnesení ze dne 27. 4. 2011, sp. zn. 8 Tdo 381/2011. Upřesnil, že

⁶³ viz usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 4. 2011, sp. zn. 8 Tdo 381/2011

⁶⁴ DRAŠTÍK, A., DURDÍK, T., FREMR, R., RŮŽIČKA, M., SOTOLÁŘ, A. *Trestní zákoník: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-11-15]. ASPI_ID KO40_2009CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X

postačí naplnění pouze jedné z okolností podmiňujících přísnější trestnost, tedy buď spáchání činu zvláště surovým způsobem [viz § 199 odst. 2 písm. a) TZ], nebo pokračování v něm po delší dobu [viz § 199 odst. 2 písm. d) TZ], aniž by bylo třeba je použít kumulativně.

5.7.2 Způsobení těžké újmy na zdraví

Další z okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby je způsobení **těžké újmy na zdraví** týrané osobě žijící s pachatelem ve společném obydlí. U těžké újmy na zdraví musí vždy jít o vážnou poruchu zdraví nebo o jiné vážné onemocnění, které jsou navíc podřaditelné pod některý z taxativně uvedených případů pod písm. a) až i) v odst. 2 § 122 TZ. K naplnění těžké újmy na zdraví musejí být kumulativně splněny tyto základní podmínky:

- existence vážné poruchy zdraví nebo jiného vážného onemocnění,
- naplnění alespoň některého z taxativně uvedených případů, kdy jde o těžkou újmu na zdraví, přičemž v konkrétním případě může být naplněno i více z těchto případů.

Za příklady těžké újmy na zdraví lze uvést: zmrzačení, ztrátu nebo podstatné snížení pracovní způsobilosti, ochromení údu, ztrátu nebo podstatné oslabení funkce smyslového ústrojí, zohyzdění, vyvolání potratu nebo usmrcení plodu, mučivé útrapy nebo delší dobu trvající poruchu zdraví.⁶⁵ Za delší dobu trvající poruchu zdraví lze označit i poruchu psychického charakteru. Plyne to mimo jiné z usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 7. 9. 2017, sp. zn. 4 Tdo 70/2017 hovořícího o obviněném, který svým jednáním způsobil poškozené těžkou újmu na zdraví spočívající v posttraumatické stresové poruše.

Závěr, že jde o těžkou újmu na zdraví, je závěrem právním, jež přísluší orgánům činným v trestním řízení, které jej činí zpravidla na podkladě znaleckých posudků či odborných lékařských vyjádření.⁶⁶

Těžká újma na zdraví je v případě trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí dle § 199 TZ znakem kvalifikované skutkové podstaty, je tomu

⁶⁵ viz ust. § 122 odst. 2 TZ

⁶⁶ K ust. § 122 TZ. DRAŠTÍK, A., DURDÍK, T., FREMR, R., RŮŽIČKA, M., SOTOLÁŘ, A. *Trestní zákoník: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-11-16]. ASPI_ID KO40_2009CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X

tak např. i u trestného činu loupeže dle ustanovení § 173 odst. 2 písm. b) TZ. To ovšem neznamená, že by těžká újma na zdraví nemohla tvořit znak skutkové podstaty základní.⁶⁷

Důležitou podmínkou pro použití vyšší trestní sazby za způsobení těžké újmy na zdraví je, že těžká újma na zdraví ve smyslu ustanovení § 17 písm. a) TZ byla způsobena z nedbalosti. Pokud by dané jednání zahrnovalo úmysl pachatele, bylo by nutné jej posoudit jako trestný čin těžkého ublížení na zdraví dle ustanovení § 145 TZ spáchaný v jednočinném souběhu s trestným činem týrání osoby žijící ve společném obydlí dle ustanovení § 199 TZ.⁶⁸

5.7.3 Spáchání nejméně na dvou osobách

Aby byl spáchán trestný čin dle ustanovení § 199 TZ **nejméně na dvou osobách**, musí pachatel současně týrat dvě či více osob, které s ním v době činu sdílejí společné obydlí. Pro posouzení splnění podmínek trestní odpovědnosti je přitom nepodstatné, zda se uvedeného jednání pachatel dopustil jedním činem (např. týral svou partnerku a její matku, které s ním žily ve společném obydlí) či více dílčími útoky tvořícími jeden pokračující trestný čin.⁶⁹

V případě týrání dvou či více osob žijících ve společném obydlí je zapotřebí, aby pachatel jednal nejméně formou nepřímého úmyslu (*dolus eventualis*), tzn. vyžaduje se, aby pachatel věděl, že se svým jednáním může dopustit týrání dvou či více spolužijících osob a v případě, že k týrání dojde, je s tím srozuměn. Durdík k tomuto dodává: „*Požadavek, aby pachatel jednal nejméně ve formě nepřímého úmyslu, přitom vyplývá z povahy této okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby, protože se neuplatní obecná zásada*

⁶⁷ viz např. trestný čin těžké ublížení na zdraví dle § 145 odst. 2 TZ; trestný čin těžké ublížení na zdraví z nedbalosti podle § 147 odst. 1 TZ

⁶⁸ DRAŠTÍK, A., DURDÍK, T., FREMR, R., RŮŽIČKA, M., SOTOLÁŘ, A. *Trestní zákoník: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-11-16]. ASPI_ID KO40_2009CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X

⁶⁹ Pokračováním v trestném činu se rozumí takové jednání, jehož jednotlivé dílčí útoky vedené jednotným záměrem naplňují, byť i v souhrnu, skutkovou podstatu stejného trestného činu, jsou spojeny stejným nebo podobným způsobem provedení a blízkou souvislostí časovou a souvislostí v předmětu útoku. - viz ust. § 116 TZ

*ustanovení § 17 TZ⁷⁰ upravující formu zavinění pachatele k okolnosti zvlášť přitěžující.*⁷¹

U týrání dvou a více spolužijících osob vyvstává otázka, zda jsou všechny tyto osoby týrány stejným či odlišným jednáním a jaký to má vliv na posouzení počtu skutků. Nejvyšší soud vyložil, že týrání, kterého se pachatel dopustil za shodných časových i místních podmínek, je jedním skutkem u všech osob, pokud je toto jednání v podstatných okolnostech alespoň zčásti shodné. Ovšem nelze-li z konkrétních skutkových okolností tuto shodu ani zčásti vyvodit, jedná se o dva či více samostatných skutků, které od sebe dělí odlišný následek představovaný jiným předmětem útoku i jiné jednání.⁷² V tomto případě obviněný, který týral svou partnerku a údajně i její dceru, upozorňoval, že když byl zproštěn viny v bodě 1b obžaloby [za čin, v němž byl spatřován zločin týrání osoby žijící ve společném obydlí podle ustanovení § 199 odst. 1, 2 písm. b), c), d) TZ na nezletilé], tak by měl být zproštěn i v bodě prvním, kde byl obžalován z týrání bývalé partnerky dle téhož ustanovení. Dovolatel odkazoval na to, že je tímto vytvořena překážka *rei iudicatae*⁷³, pro kterou nelze pokračovat v trestním stíhání pro týž skutek, a je proto třeba napadený rozsudek v uvedeném výroku zrušit a z důvodu ustanovení § 11 odst. 1 písm. f) zákona č. 141/1961 Sb., trestního řádu (dále jen „tr. řád“) trestní stíhání pro jednání zde uvedené zastavit. Ovšem Nejvyšší soud v konání obviněného jeden skutek nespatořoval a konstatoval, že nelze-li z konkrétních skutkových okolností tuto shodu ani zčásti vyvodit, jedná se o dva či více samostatných skutků, které od sebe dělí odlišný následek představovaný jiným předmětem útoku i jiné jednání. Tudíž ani zprošťující výrok soudu ohledně některého z těchto činů nepředstavuje překážku věci rozsouzené ve smyslu ustanovení § 11 odst. 1 písm. f) tr. řádu.⁷⁴

⁷⁰ K ust. § 17 TZ: K okolnosti, která podmiňuje použití vyšší trestní sazby, se přihlédne: a) jde-li o těžší následek, i tehdy, zavinil-li jej pachatel z nedbalosti, vyjímaje případy, že trestní zákon vyžaduje i zde zavinění úmyslné...

⁷¹ K § 199 odst. 2 písm. c). DRAŠTÍK, A., DURDÍK, T., FREMR, R., RŮŽIČKA, M., SOTOLÁŘ, A. *Trestní zákoník: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-11-16]. ASPI_ID KO40_2009CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X

⁷² viz usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 9. 2015, sp. zn. 8 Tdo 921/2015

⁷³ věci pravomocně rozhodnuté

⁷⁴ viz usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 9. 2015, sp. zn. 8 Tdo 921/2015

5.7.4 Páchání po delší dobu

Vzhledem k tomu, že už samotná podstata trestného činu dle ustanovení § 199 TZ je založena na nějakém časovém trvání, které představuje zlé nakládání v podobě týrání, je u posouzení jednání pachatele z hlediska ustanovení § 199 odst. 2 písm. d), tedy páchání tohoto trestného činu *po delší dobu*, vyžadována doba řádově několika měsíců.⁷⁵

Určující pro posouzení naplnění tohoto zákonného znaku je „*nejen celková doba týrání, ale je třeba přihlídnout též ke konkrétnímu způsobu provedení činu, intenzitě týrání, jeho četnosti apod. V závislosti na konkrétních okolnostech případu tak není vyloučeno, aby i doba několika málo měsíců naplnila tento zákonný znak*“, potvrzuje Nejvyšší soud ve svém usnesení ze dne 27. 1. 2016, sp. zn. 7 Tdo 1598/2015. Obviněný byl vinen, že v období přibližně devíti měsíců týral poškozenou, přičemž jeho jednání se projevovalo všelijak; např. ji v průběhu jejich společného soužití bil kabelem či páskem do oblasti zad a nohou, způsobil jí zlomeninu žeber úderem pěstí, bil ji pěstí v oblasti hlavy a obličeje (čímž jí způsobil tržnou ránu na hlavě a otoky obličeje), dále poškozené vyrazil zub, ustříhl jí vlasy, soustavně jí ničil oblečení. V předmětné době došlo i na útok různými předměty, kdy pachatel chopíc se jídelního nože jej vrazil do stehna poškozené, rovněž ji dřevěnou stoličkou udeřil do kotníku. Soud zhodnotil toto jednání jako dlouhodobé a intenzivní.

Další judikáty rovněž pojednávají o souvislosti intenzity a časového trvání. Kupříkladu usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 2. 3. 2017, sp. zn. 4 Tdo 70/2017 uvádí: „*Platí, že čím méně intenzivní bude týrání, tím delší dobu bude muset takové zlé nakládání trvat.*“ V tomto případě, kdy se obviněný dopouštěl trestného jednání v řádu několika let a tím (vulgárním nadáváním, opakovaným přivíráním ruky do dveří, vynucováním sexu atd.) způsobil poškozené těžkou újmu na zdraví spočívající v posttraumatické stresové poruše, lze mít tento znak

⁷⁵ DRAŠTÍK, A., DURDÍK, T., FREMR, R., RŮŽIČKA, M., SOTOLÁŘ, A. *Trestní zákoník: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-11-17]. ASPI_ID KO40_2009CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X

bez pochyby za naplněný.⁷⁶ K tomuto v dalším usnesení Nejvyšší soud doplňuje, že „co se týče znaku ‚po delší dobu‘ jako okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby, musí se jednat o dobu trvání řádově v měsících. Současně je třeba však přihlédnout i k míře intenzity týrání“.⁷⁷ Nejen o intenzitě hovoří usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 1. 2022, sp. Zn. 8 Tdo 1303/2021, když vyzdvihuje, že záleží i na konkrétním způsobu provedení činu a četnosti týrání.

Ke spáchání trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí dle ustanovení § 199 odst. 2 písm. d) TZ postačí nedbalostní forma zavinění ve smyslu ustanovení § 17 odst. 2, konkrétně tedy postačí nedbalost nevědomá.⁷⁸

5.8 Další důvody pro použití vyšší sazby

Druhým odstavcem výčet taxativních důvodů pro použití vyšší sazby nekončí. Třetí odstavec předmětného ustanovení § 199 TZ totiž rozpětí pro trest odnětí svobody ještě navyšuje, když stanoví: „Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1

a) *těžkou újmu na zdraví nejméně dvou osob, nebo*

b) *smrt.*”

5.8.1 Způsobení těžké újmy na zdraví nejméně dvou osob

Na odst. 3 písm. a) § 199 lze vztáhnout odst. 2 písm. b) téhož ustanovení s tím rozdílem, že *těžká újma* musí být způsobena vícero osobám, konkrétně *nejméně dvěma*. Při této formě trestné činnosti je zapotřebí, aby pachatel jednal nejméně formou nepřímého úmyslu, tedy je vyžadováno přinejmenším srozumění s tím, že týrá dvě a více osob, které s ním sdílejí společné obydlí.⁷⁹

⁷⁶ viz usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 2. 3. 2017, sp. zn. 4 Tdo 70/2017

⁷⁷ viz usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 2. 2018, sp. zn. 8 Tdo 1560/2017

⁷⁸ DRAŠTÍK, A., DURDÍK, T., FREMR, R., RŮŽIČKA, M., SOTOLÁŘ, A. *Trestní zákoník: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-11-17]. ASPI_ID KO40_2009CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X

⁷⁹ DRAŠTÍK, A., DURDÍK, T., FREMR, R., RŮŽIČKA, M., SOTOLÁŘ, A. *Trestní zákoník: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-11-17]. ASPI_ID KO40_2009CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X

5.8.2 Způsobení smrti

Čin, který má za následek *smrt* v důsledku týrání osoby žijící s pachatelem ve společném obydlí, může být posuzován dle ustanovení § 199 odst. 3 písm. b) TZ pouze tehdy, byla-li smrt způsobena ve smyslu ustanovení § 17 písm. a) TZ z nedbalosti. V opačném případě, tedy způsobil-li pachatel smrt úmyslně, je třeba jeho jednání posuzovat jako trestný čin vraždy dle ustanovení § 140 TZ spáchaný v jednočinném souběhu s trestným činem týrání osoby žijící ve společném obydlí dle ustanovení § 199 TZ.⁸⁰

6 Týrání svěřené osoby dle § 198 trestního zákoníku

Smyslem tohoto ustanovení a této právní úpravy obecně je ochrana těch, kteří vyžadují řádnou péči z důvodu nízkého nebo naopak vysokého věku, vyžaduje-li to jejich zdravotní stav nebo nějaký sociální handicap, popřípadě nějaký jiný závažný důvod, který je odkazuje na pomoc a péči jiné fyzické osoby. Tato povinnost může vyplývat ze zákona, ze smlouvy či rozhodnutí soudu.⁸¹

Jakou má tato úprava souvislost s domácím násilím? V praxi totiž toto ustanovení chrání často nezletilé děti, které žijí se svými rodiči (případně osvojiteli) ve společném obydlí, třebaže faktor společného obydlí zde nepředstavuje (na rozdíl od trestného činu dle ustanovení § 199 TZ) nezbytnou podmínku. Péči dětem mají rodiče poskytovat v souvislosti s řádným výkonem rodičovské odpovědnosti (v případě osvojení míří k osobám osvojitelů⁸², u výkonu poručenství k poručníkům⁸³). Rodiče by v rámci rodičovské odpovědnosti měli zajistit, aby bylo řádně pečováno o zdraví dítěte, měli by zaopatřit jeho vývoj (ať už tělesný, citový, mravní či rozumový); rovněž by měli dbát na jeho výchovu a vzdělání a v neposlední řadě na jeho ochranu.⁸⁴

⁸⁰ ŠÁMAL, P. *Trestní zákoník: komentář*. 3. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2023. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-893-1. s. 1944

⁸¹ BÍLÝ KRUH BEZPEČÍ, Z.S., Týrání svěřené osoby. Online. Dostupné z: <https://www.bkb.cz/pomoc-obetem/trestne-ciny/tyrani-sverene-osoby/>

⁸² Dle § 943 a násl. obč. zák.

⁸³ viz ust. § 928 a násl. obč. zák.

⁸⁴ Plyne z ust. § 832 odst. 2 a § 858 obč. zák.

Jak již autorka práce naznačila výše, vztah rodič – dítě však není zdaleka jediným vztahem, na který právní úprava ustanovení § 198 TZ může dopadat. Týkat se může i již dospělých osob, které jsou pro svůj vysoký věk, nepříznivý zdravotní stav či životní okolnosti odkázány na pomoc druhých, přesněji na pomoc osoby, která je povinna jim takovou pomoc poskytnout. Jedním ze základních kamenů této pomoci je plnění vyživovací povinnosti nejen mezi zmiňovaným rodičem a dítětem⁸⁵, ale i mezi předky a potomky⁸⁶ či mezi manžely, a to i manžely bývalými⁸⁷. Patří sem rovněž případy převzetí péče o zletilou osobu na základě uzavřené smlouvy či konkludentního jednání (může se jednat např. o zajištění faktické péče o postarší osoby mezi příbuznými).⁸⁸ K tomu, aby jednání povinné osoby mohlo být považováno za trestné, je zapotřebí, aby řádné plnění zaopatřovací povinnosti nezahrnovalo pouze povinnost pravidelného poskytování finančních prostředků (tj. výše zmiňovaného výživného) osobě, která si není schopna sama potřebnou pomoc opatřit, nýbrž i povinnost poskytování širší péče této oprávněné osobě.⁸⁹

6.1 Základní skutková podstata

„Kdo týrá osobu, která je v jeho péči nebo výchově, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let.“

Takto zní základní skutková podstata trestného činu dle ustanovení § 198 TZ – týrání svěřené osoby, u kterého je vyžadován nejméně nepřímý úmysl pachatele ve smyslu ustanovení § 15 odst. 1 TZ, čímž je shrnuta subjektivní stránka.

6.1.1 Objekt

Objektem tohoto trestného činu je zájem společnosti na ochraně osob, které nejsou schopny (pro svůj věk, zdravotní stav apod.) se o sebe dostatečně

⁸⁵ ve smyslu ust. § 910 až 919 obč. zák.

⁸⁶ tamtéž

⁸⁷ viz ust. § 697, § 760 až 763 obč. zák.

⁸⁸ DRAŠTÍK, A., DURDÍK, T., FREMR, R., RŮŽIČKA, M., SOTOLÁŘ, A. *Trestní zákoník: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-11-17]. ASPI_ID KO40_2009CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X

⁸⁹ tamtéž

postarat, a proto je péče o ně či jejich výchova svěřena do rukou jiných osob. Zákodárce tímto chrání především jejich zdraví a řádný vývoj.

6.1.2 Objektivní stránka

Podstata objektivní stránky týrání svěřené osoby spočívá v tom, že pachatel svěřenou osobu týrá, přičemž tato osoba je na pachateli závislá.

Stran pojmu „týrání“ si autorka práce dovoluje zčásti odkázat na výklad k trestnému činu týrání osoby žijící ve společném obydlí, který je podrobně rozebrán výše. Platí, že týrání může nabývat různých podob a vykazovat různé formy násilí, ať už fyzickou, psychickou, sexuální nebo kombinaci více forem, přičemž u poškozeného nemusí vyvolat následky zranění nebo nějaké podobné újmy. Ovšem použití fyzického násilí může mít vliv na posouzení společenské škodlivosti činu ve světle zásady subsidiarity trestní represe ve smyslu ustanovení § 12 odst. 2 TZ, popřípadě (dojde-li k zákonem předpokládanému následku) i na právní závěr o souběhu trestného činu podle ustanovení § 198 TZ s některým dalším trestným činem.⁹⁰

Vzhledem k tomu, že oběťmi tohoto trestného činu bývají i děti, berou se v úvahu pro naplnění znaku „týrání“ i např. výchovné metody a opatření rodičů. K tomuto se senát Nejvyššího soudu ČR vyjádřil následovně: *„U trestného činu týrání svěřené osoby podle § 198 tr. zákoníku, je-li týranou osobou dítě, je pro naplnění znaku ‚týrání‘ třeba vždy posuzovat konkrétní povahu a důraznost použitých opatření a výchovných metod, intenzitu, s níž je působeno na fyzickou nebo psychickou integritu dítěte. Pokud užitá prostředky a opatření přesahují pro dítě únosnou hranici a znamenají jeho fyzické utrpení nebo psychické strádání a jsou spojené s jeho ponižováním, čímž je ohroženo jeho blaho a tělesné nebo duševní zdraví, není podstatné, že pachatel trestá dítě z výchovných důvodů.“*⁹¹ Skutkově se jednalo o situaci, kdy obviněná opakovaně bila své děti vařečkou a ramínkem na šaty na různých místech po těle, v nočních hodinách nezletilé budila za účelem dokončení zadaných prací, také je zaklekla na zemi, držela je rukama a

⁹⁰ DURDÍK, T. Přednáška na téma: Problematika domácího násilí a nebezpečného pronásledování z pohledu trestního práva ze dne 29. 4. 2022

⁹¹ viz usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 7.2019 sp. zn. 8 Tdo 679/2019

zakrývala jim ústa, na všechny nezletilé vulgárně křičela, ponižovala je a ničila jim jejich osobní věci, které dostaly darem. Byla uznána vinnou zločinem týrání svěřené osoby dle § 198 odst. 1, odst. 2 písm. c), d) TZ. Obviněná se pokoušela dovolat k Nejvyššímu soudu ČR s tím, že se uvedeného zločinu nedopustila a že soudy nesprávně posoudily její jednání, které obviněná označuje za přísnou výchovu a poukazuje na tenkou a choulostivou hranici mezi tvrdým nastavováním limitů ve výchově a týráním. Jak již plyne z výše zmíněné právní věty, obviněná se svým dovoláním u soudu neuspěla. Za zmínku stojí i vyjádření Nejvyššího státního zastupitelství k této věci, které (třebaže zákonný výslovný zákaz fyzických trestů v české právní úpravě stále absentuje) poznamenalo, že v současné době je kulturní zvyk fyzického trestání dětí jevem nežádoucím, s čímž autorka práce nemůže nesouhlasit.

Rodiče a blízcí dítěte se musejí rovněž potýkat s jeho prospěchem a vystupováním ve školním prostředí, někteří z nich svou nespokojenost s výsledky z lavic řeší fyzickými tresty. I k této problematice se vyjádřil Nejvyšší soud ČR ve svém usnesení ze dne 18. 3. 2015, sp. zn. 4 Tdo 230/2015, kdy uvedl: *„Nepřiměřenost trestání spočívající v častých opakovaných nepřiměřených reakcích na školní výsledky dítěte, spojených s hrubými a urážlivými výroky, které jsou umocněné násilnými projevy, jako jsou facky, pohlavky či bouchání do těla, celkově vedoucí k psychickým potížím dítěte a problémům v jeho možném vývoji, lze právně kvalifikovat jako trestný čin týrání svěřené osoby podle § 198 tr. zákoníku.“*

Školní prostředí může být spjato nejen s nespokojenými rodiči, ale rovněž týrajícími učiteli. Praxe uvádí příklad učitelky, která svým žákům (3. a 4. třída) pravidelně nadávala, křičela na ně, nutila je opakovat „jsem blb, jsem blb“, když neznali odpověď na její otázku, přičemž svým jednáním způsobila několika dětem psychickou újmu (např. u jednoho z nich došlo ke změně chování a dokonce k sebepoškozování). Nejvyšší soud v tomto usnesení podotkl, že *„pro posouzení úmyslného zavinění pachatele trestného činu týrání svěřené osoby podle § 198 tr. zákoníku, kterého se dopustil v souvislosti s výkonem pedagogické činnosti, může*

*mit také význam nejen délka jeho praxe, ale i dosažená odbornost v oboru speciální pedagogiky”.*⁹²

6.1.3 Předmět útoku

Jak již plyne z úvodní části, obětí tohoto trestného činu se může stát fyzická osoba, která je svěřena do péče nebo výchovy pachatele, kterou může být:

a) zletilá osoba

b) dítě

V případě *osoby zletilé* se jedná o osobu, o níž má pachatel povinnost pečovat a která si sama není schopna pomoc opatřit např. z důvodu nemoci či těžké invalidity. Může se jednat i o osoby umístěné v různých sociálních či zdravotnických zařízeních a ústavech. Je přitom nerozhodné, jestli o psychickém stavu této osoby rozhodoval soud (tj. zda ji omezil či zbavil svéprávnosti), určující je stav faktický, nikoli právní.⁹³

Druhou variantu oběti představuje *dítě* svěřené do péče či výchovy pachatele. Dítětem se ve smyslu ustanovení § 126 TZ rozumí „*osoba mladší osmnácti let, pokud trestní zákon nestanoví jinak*”, tzn. pokud v některých případech pro naplnění pojmu „dítě” výslovně neuvádí nižší věkovou hranici. Tato definice vychází z Úmluvy o právech dítěte, konkrétně z článku 1.⁹⁴

6.1.4 Péče a výchova

Třebaže tyto pojmy mohou na první dojem evokovat péči a výchovu rodičů o nezletilé dítě, je třeba je vnímat v širším kontextu, protože se vztahují na všechny fyzické osoby, které péči potřebují, bez ohledu na důvod této potřeby a vztah mezi pečovatelem a osobou opečovávanou. Péče může být zajišťována a poskytována po různou dobu, ať už trvale či na dobu přechodnou.

„Konkrétní způsob svěřené osoby pachateli není zákonným znakem uvedeného trestného činu, proto k naplnění jeho skutkové podstaty není nutné, aby tu byl nějaký zvláštní akt, jímž by týraná osoba byla výslovně svěřena do péče

⁹² srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 8. 2016, sp. zn. 4 Tdo 1059/2016

⁹³ ŠÁMAL, P. *Trestní zákoník: komentář*. 3. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2023. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-893-1. s. 2476

⁹⁴ Sdělení č. 104/1991 Sb., o sjednání Úmluvy o právech dítěte

nebo výchovy pachatele.”⁹⁵ V tomto usnesení Nejvyšší soud ČR potvrdil, že základ péče a výchovy může být různorodý. Může spočívat v platné právní úpravě (rodič pečuje a vychovává své dítě), v úředním rozhodnutí (osoba zbavená způsobilosti k právním úkonům je na základě soudního rozhodnutí v péči svého opatrovníka), ve smlouvě (o umístění dítěte na letní tábor či lyžařský kurz) nebo i v konkludentním jednání (spočívající v zajištění faktické péče o nemocného či jinak indisponovaného příbuzného).

6.1.5 Subjekt – pachatel

Dle Šámala může být oproti trestnému činu dle ustanovení § 199 TZ pachatelem tohoto trestného činu nejen fyzická osoba, ale i osoba právnická, pokud je jí týraná osoba svěřena do péče nebo výchovy.⁹⁶

Prímým pachatelem může být osoba vykonávající na svěřené osobě péči nebo výchovu.⁹⁷ V praxi se tak může jednat o rodiče dítěte (jednoho či oba), jimž plyne povinnost o dítě pečovat přímo ze zákona, ovšem pachatelem tohoto trestného činu může být i manžel (popř. partner), který sice není rodičem dítěte, ale žije s ním ve společné domácnosti.⁹⁸

Dále se jedná o osvojitele dítěte, o pěstouna, opatrovníka, poručníka (byli-li ustanoveni, popř. jmenováni soudem), o jinou fyzickou osobu, jíž bylo dítě rozhodnutím soudu dle § 953 obč. zák. svěřeno do osobní péče, jestliže je to v zájmu dítěte a tato osoba poskytuje záruku jeho řádné péče, má bydliště na území České republiky a se svěřením dítěte souhlasí (s tím, že při výběru vhodné osoby dá soud přednost zpravidla příbuznému dítěte nebo jiné osobě dítěti blízké).

Učitelé, sportovní instruktoři, vychovatelé, táboroví vedoucí nebo příbuzní a rodinní známí zajišťující péči o svěřenou osobu po dobu nepřítomnosti k tomu odpovědných osob představují další kategorii potenciálních pachatelů. Tento okruh tedy zahrnuje osoby, jež převzaly péči o dítě či jinou osobu na základě

⁹⁵ viz usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 8. 2006., sp. zn. 7 Tdo 870/2006

⁹⁶ srov. ust. § 7 zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění zákona č. 186/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁷ ŠÁMAL, P. *Trestní zákoník: komentář*. 3. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2023. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-893-1. s. 2480

⁹⁸ Trestní kolegium Nejvyššího soudu ČSSR č. j. Tpjf 169/82 z 18. 11. 1983

dohody uzavřené s tím, kdo je jinak povinen o tuto osobu pečovat (zejména s rodičem dítěte). V neposlední řadě mohou být přímými pachateli pracovníci zařízení, ve kterém dítě vykonává soudním rozhodnutím nařízenou ústavní výchovu⁹⁹ nebo ochrannou výchovu¹⁰⁰ či pracovník zařízení, do kterého bylo dítě umístěno rozhodnutím soudu (v rámci předběžného opatření).

Rovněž se jedná o pracovníka zařízení (zejména zařízení zdravotnického, domova pro seniory, ústavu sociální péče, domova pro osoby se zdravotním postižením apod.), kam byla na základě soudního rozhodnutí nebo uzavřené smlouvy přijata osoba, která není schopna se sama o sebe starat.

Jak již bylo zmíněno výše, zákon, smlouva či rozhodnutí soudu nejsou podmínkou pro trestní odpovědnost pečovatele.¹⁰¹ Postačí tedy faktické převzetí péče o dítě či jinou osobu, jež není schopna si péči zajistit, přičemž je vyžadováno, aby povinná osoba vykonávala péči po ne zcela zanedbatelnou dobu (ale může se jednat o dobu přechodnou).¹⁰²

Pachatelem trestného činu týrání svěřené osoby dle ustanovení § 198 může být pouze ten, jemuž byla týraná osoba svěřena do péče či do výchovy. Jednání jiné osoby může naplňovat pouze znaky účastenství ve smyslu ustanovení § 24 TZ, nikoli spolupachatelství. Tato osoba může být tedy postihována jako organizátor, návodce či pomocník.

6.2 Kvalifikovaná skutková podstata

Shodně jako ustanovení § 199 odst. 2 TZ, i ustanovení § 198 odst. 2 TZ uvádí taxativní výčet okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby, kdy pachatel bude potrestán trestem odnětí svobody na dvě léta až osm let:

- a) *spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 zvláště surovým nebo trýznivým způsobem,*
- b) *způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví,*

⁹⁹ viz ust. § 971 a násl. obč. zák.

¹⁰⁰ viz ust. § 21 a násl. zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, dále jen „z. s. m.“,

¹⁰¹ srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 8 Tdo 1561/2016

¹⁰² DRAŠTÍK, A., DURDÍK, T., FREMR, R., RŮŽIČKA, M., SOTOLÁŘ, A. *Trestní zákoník: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-11-17]. ASPI_ID KO40_2009CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X

c) *spáchá-li takový čin nejméně na dvou osobách, nebo*

d) *páchá-li takový čin po delší dobu.*

V této kapitole budou doplněna specifika těchto znaků kvalifikované skutkové podstaty oproti ustanovení § 199 odst. 2 TZ s tím, že budou zaměřena na oblast spadající pod domácí násilí.

6.2.1 *Zvlášť surový nebo trýznivý způsob*

Pojem *zvlášť surový způsob* lze charakterizovat jako zlé nakládání se svěřenou osobou vyznačující se výraznou mírou brutality, jež se vymyká z běžného rámce trestných činů tohoto druhu. U nezletilých dětí se může jednat o nepřiměřené surové tresty, jako je např. bití vařečkou či řemenem na obnažené hýždě či tresty spočívající v požadavku, aby dítě udělalo vyšší počet kliků nebo dřepů (300 a více).¹⁰³

U *zvlášť trýznivého způsobu* je zkoumáno, jakým způsobem prožívala týrání ze strany pachatele sama svěřená osoba, což bude odvislé od věku a fyzické a psychické kondice svěřené osoby. Posuzuje se zde nejen fyzická bolest, kterou svěřená osoba trpěla, nýbrž i psychické a jiné útrapy. Jako příklad takového konání lze uvést situaci, kdy obviněný strkal vařečku do konečníku nezletilého nebo kdy mu mj. znemožnil přístup k ledničce a toaletě tím, že je zatížil těžkým předmětem, což vedlo ke hladovění a pomočování nezletilého, za což byl následně trestán.¹⁰⁴

Ke spáchání trestného činu týrání svěřené osoby dle ustanovení § 198 odst. 2 písm. a) TZ postačí nedbalostní forma zavinění.¹⁰⁵

6.2.2 *Způsobení těžké újmy na zdraví*

Jako další okolnost podmiňující použití vyšší sazby zákonodárce uvádí způsobení *těžké újmy na zdraví* v důsledku týrání svěřené osoby. V praxi k tomu dochází zejména způsobením posttraumatické stresové poruchy v důsledku

¹⁰³ viz usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 4. 2012, sp. zn. 7 Tdo 445/2012

¹⁰⁴ viz usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 5. 2018, sp. zn. 6 Tdo 659/2018

¹⁰⁵ ve smyslu ust. § 17 písm. b) TZ)

psychického týrání.¹⁰⁶ Je nutné, aby způsobená újma vážně zasáhla do běžného způsobu života poškozené osoby, a to tak, že jí brání chovat se podle svých zvyklostí, obstarávat si obvyklým způsobem své životní potřeby a zaopatřovat si sociální poměry.¹⁰⁷

6.2.3 Spáchání nejméně na dvou osobách

Nejméně na dvou osobách je tento trestný čin spáchán v případě, kdy pachatel současně týrá více osob, ke kterým ho pojila povinnost péče či výchovy, např. pokud týrá současně nebo i postupně jedním skutkem více dětí, které má ve výchově.¹⁰⁸

V případě týrání dvou či více svěřených osob je vyžadováno nejméně srozumění pachatele, je tedy zapotřebí, aby jednal nejméně ve formě nepřímého úmyslu, tzn. aby byl alespoň srozuměn s tím, že týrá dvě či více osob svěřených do jeho faktické péče či výchovy.¹⁰⁹

Stran páčání trestného činu týrání svěřené osoby *po delší dobu* lze odkázat na výklad k ustanovení § 199 odst. 2 písm. d) TZ. Obecně platí, že čím méně intenzivní bude týrání, tím delší dobu bude muset takové zlé nakládání trvat, přičemž postačí nedbalostní forma zavinění.¹¹⁰ Ve vztahu k problematice svěřené osoby se nevylučuje, aby doba páčání tohoto trestného činu byla nikoli v řádech několika měsíců, nýbrž i několika týdnů. Půjde o případy, kdy je svěřená osoba kojencem či velmi starou nebo nemocnou osobou, popř. pokud by týrání nabývalo nebývale vysoké intenzity.¹¹¹

¹⁰⁶ ŠÁMAL, P. *Trestní zákoník: komentář*. 3. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2023. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-893-1. s. 2482

¹⁰⁷ viz usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 12. 2013, sp. zn. 4 Tdo 1310/2013

¹⁰⁸ srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. 10. 2019, sp. zn. 7 Tdo 1134/2019

¹⁰⁹ DRAŠTÍK, A., DURDÍK, T., FREMR, R., RŮŽIČKA, M., SOTOLÁŘ, A. *Trestní zákoník: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-11-17]. ASPI_ID KO40_2009CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X

¹¹⁰ viz ust. § 17 písm. b) TZ

¹¹¹ ŠÁMAL, P. *Trestní zákoník: komentář*. 3. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2023. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-893-1. s. 2483

6.3 Další okolnosti podmiňující použití vyšší sazby

Třetí odstavce ustanovení § 198 TZ doplňuje další okolnosti podmiňující použití vyšší sazby. Zákonodárce udává: „*Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1:*

- a) *těžkou újmu na zdraví nejméně dvou osob, nebo*
- b) *smrt.*

6.3.1 Způsobení těžké újmy na zdraví nejméně dvou osob

Týráním způsobená **těžká újma na zdraví nejméně dvou osob** je zvlášť přitěžující okolností, jež se vyznačuje vyšší mírou společenské škodlivosti. Aby se jednání pachatele dalo posoudit ve smyslu ustanovení § 198 odst. 3 písm. a) TZ, je nutné, aby pachatel těžkou újmu na zdraví nejméně dvěma osobám způsobil z nedbalosti.¹¹² V případě úmyslného jednání by se posuzovalo jako souběh trestného činu týrání svěřené osoby dle ustanovení § 198 odst. 1 nebo 2 TZ v alternativách a), c), d) s trestným činem těžkého ublížení na zdraví dle § 145 odst. 1.

Ve světle ust. § 17 písm. a), b) by se zdálo, že by měla postačit nevědomá nedbalost, ovšem (shodně jako u trestného činu dle ustanovení § 199 TZ) Durdík vnímá tento případ jako jakousi výjimku z obecné zásady v ust. § 17, když udává, že jednání pachatele nejméně ve formě nepřímého úmyslu vyplývá z povahy této okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby.¹¹³

6.3.2 Způsobení smrti

Další zvláštní okolností podmiňující použití vyšší sazby je způsobení **smrti** v důsledku týrání svěřené osoby, o kterou měl pachatel povinnost pečovat, popř. ji vychovávat. Platí, že ustanovení § 198 odst. 3 písm. b) TZ lze použít, pokud byla smrt oběti způsobena z nedbalosti.¹¹⁴ Pokud by subjektivní stránka spočívala v úmyslném jednání pachatele, posuzovalo by se jako trestný čin vraždy dle

¹¹² ŠÁMAL, P. *Trestní zákoník: komentář*. 3. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2023. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-893-1. s. 2483

¹¹³ DRAŠTÍK, A., DURDÍK, T., FREMR, R., RŮŽIČKA, M., SOTOLÁŘ, A. *Trestní zákoník: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-11-17]. ASPI_ID KO40_2009CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X

¹¹⁴ ve smyslu ust. § 17 písm. a) TZ

ustanovení § 140 TZ spáchaný v jednočinném souběhu s trestným činem týrání svěřené osoby dle ustanovení § 198 TZ.

6.4 Vztah trestných činů dle ustanovení § 198 a 199 TZ

Posuzování, zda se pachatel dopustil trestného činu dle ust. § 198 či 199 TZ, se řídí zásadou *lex specialis derogat legi generali*¹¹⁵. V tomto konkrétním případě je tou speciální normou ustanovení § 198 TZ, přičemž rozhodujícím faktorem je povinnost péče o svěřenou osobu, která u ustanovení § 199 TZ absentuje. Vztah speciality těchto ustanovení, vylučující jednočinný souběh těchto trestných činů, potvrzuje Nejvyšší soud ČR: „*Náležitě formulované a odůvodněné zjištění, že došlo k týrání osoby, která byla v péči pachatele, umožňuje právní posouzení skutku jako zločinu týrání svěřené osoby podle § 198 odst. 1, odst. 3 písm. b) tr. zákoníku, nikoli jako zločinu týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 odst. 1, 3 písm. b) tr. zákoníku.*”¹¹⁶

7 Specifika domácího násilí v trestním řízení

Následující kapitola se bude zabývat vybranými aspekty domácího násilí ve vztahu k trestnímu řízení. Autorka práce vymezí a porovná osobu poškozeného, oběť a zvláště zranitelnou oběť, zaměří se na jejich práva v trestním řízení a poukáže na důkazní prostředky, jež jsou v souvislosti s domácím násilím využívány.

Mezi hlavní prameny upravující tuto problematiku bezesporu patří tr. řád a zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů), Parlamentu České republiky (dále jen „zákon o obětech TČ“).

7.1 Status osob

Na rozdíl od většiny trestných činů se osoba, na které bylo páčáno domácí násilí, nachází ve speciálním postavení, tedy nikoli jen v postavení

¹¹⁵ Tj. speciální norma ruší normu obecnou.

¹¹⁶ viz usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 12. 2016, sp. zn. 6 Tdo 1659/2016

poškozeného dle trestního řádu, nýbrž i oběti trestného činu. Je ovšem nutné tyto pojmy vzájemně odlišovat a poukázat na rozdíly při jejich užívání.

7.1.1 *Status poškozeného*

Hovoří-li se o poškozeném, jedná se o záležitost čistě práva procesního. Poškozený je jedním ze subjektů trestního řízení, zároveň představuje i jeho stranu.¹¹⁷ Tento pojem užívá trestní řád v ustanovení § 43, konkrétně se jedná o toho:

- komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví,
- komu byla způsobena majetková škoda nebo nemajetková újma, nebo
- na jehož úkor se pachatel trestným činem obohatil.

Osoba, která se sice cítí být trestným činem morálně nebo jinak poškozena, avšak vzniklá újma není způsobena zaviněním pachatele nebo její vznik není v příčinné souvislosti s trestným činem, se za poškozeného naopak nepovažuje.¹¹⁸ Poškozeným v trestním řízení může být jak osoba fyzická (bez ohledu na podmínku věku či svéprávnosti), tak osoba právnická, které byla trestným činem (případně jedná-li se o pokračující trestný čin některým z jeho dílčích útoků, jenž je předmětem vedeného řízení) způsobena majetková škoda nebo na jejíž úkor se pachatel trestným činem obohatil.¹¹⁹

7.1.2 *Status oběti*

Na rozdíl od pojmu poškozeného, který je spjat výhradně s trestním právem, nabývá pojem oběť trestného činu mnoha významů. Je totiž předmětem zkoumání řady oborů, mezi které patří např. viktimologie, psychologie, kriminologie, kriminalistika či forenzní disciplíny.¹²⁰

Další odlišnost v porovnání s poškozeným spočívá v právní úpravě. Zatímco pojem poškozeného vymezuje tr. řád, pojem oběť se nachází v zákoně o

¹¹⁷ viz ustanovení § 12 odst. 6 tr. řádu

¹¹⁸ viz ust. § 43 odst. 2 tr. řádu

¹¹⁹ ČÍRTKOVÁ, L., DURDÍK, T., HÁKOVÁ, D., VITOUŠOVÁ, P. *Zákon o obětech trestných činů: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-11-27]. ASPI_ID KO45_2013CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

¹²⁰ JELÍNEK, Jiří. *Zákon o obětech trestných činů: komentář s judikaturou*. Praha: Leges, 2013. Komentátor. ISBN 978-80-87576-49-6. s. 14

obětech TČ, konkrétně v ustanovení § 2 odst. 2 a 3. Právní úprava tohoto středobodu zákona byla provedena v souladu s mezinárodními normami.¹²¹ Jednotlivé odstavce tohoto ustanovení rozlišují tzv. oběť přímou a nepřímou.

První zmíněnou definuje odstavec druhý § 2 zákona o obětech TČ: „*Obětí se rozumí fyzická osoba, které bylo nebo mělo být trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena škoda nebo nemajetková újma nebo na jejíž úkor se pachatel trestným činem obohatil nebo měl obohatit.*” Z tohoto zákonného vymezení plyne, že obětí se nemůže stát právnická osoba, přičemž toto omezení vychází z podstaty viktimizace. Platí, že jen osoby fyzické jsou schopny prožívat emoce (a mají určitou osobnostní identitu), proto jen ony mohou pociťovat dopady traumatizujícího trestného činu, přičemž tento zničí jejich bazální jistoty o fungování lidských vztahů, jejich iluze či víry, které duševně pevný jedinec nepostrádá. Právnická osoba nemůže zažít ani tzv. viktimizaci sekundární, tedy špatné reakce okolí (spočívající např. v očerňování oběti či v bagatelizaci újmy), které následně mohou bránit plnohodnotnému návratu a znovuzачlenění do společnosti.¹²²

Vzhledem k tomu, že v důsledku spáchání trestného činu může oběť i zemřít, zákonodárce pamatuje i na některé pozůstalé osoby, které ztratily blízkého člověka. Jedná se o druhý zmíněný typ oběti, tj. oběť nepřímou. Konkrétně lze pod tuto kategorii subsumovat:

- příbuzného v pokolení přímém,
- sourozence,
- osvojence,
- osvojitele,
- manžela nebo registrovaného partnera,
- druha,
- nebo osobu, které oběť ke dni své smrti poskytovala nebo byla povinna poskytovat výživu.

¹²¹ tj. např. ve shodě s čl. 2 odst. 1 směrnice 2012/29/EU, jakož i s doporučením Rec(2006)8

¹²² ČÍRTKOVÁ, L., DURDÍK, T., HÁKOVÁ, D., VITOUŠOVÁ, P. *Zákon o obětech trestných činů: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-11-27]. ASPI_ID KO45_2013CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

Téměř u všech těchto osob (kromě poslední zmíněné – tedy osoby poskytující výživu) nepostačuje jen formální blízkost této osoby ve vztahu k oběti, je vyžadováno, aby osoba blízká utrpěla rovněž újmu.¹²³ Novela z roku 2017 doplnila výčet osob o osoby, kterým oběť ke dni své smrti poskytovala nebo byla povinna poskytovat výživu. Je v tomto případě nepodstatné, zda oběť před svou smrtí tuto svou povinnost řádně naplňovala či nikoli.¹²⁴

7.1.3 Status zvlášť zranitelné oběti

U každé oběti hrozí riziko toho, že bude zasažena sekundární viktimizací. Ovšem u některých osob je toto riziko větší, a proto zákonodárce vymezil další typ oběti, a to zvlášť zranitelnou oběť. Tyto vymezuje v ustanovení § 2 odst. 4 písm. a) – d) zákona o obětech TČ, jedná se o:

- a) dítě,
- b) osobu, která je vysokého věku nebo je postižena fyzickým, mentálním nebo psychickým hendikepem nebo smyslovým poškozením, pokud tyto skutečnosti mohou vzhledem k okolnostem případu a poměrům této osoby bránit jejímu plnému a účelnému uplatnění ve společnosti ve srovnání s jejími ostatními členy,
- c) oběť trestného činu obchodování s lidmi, trestného činu znásilnění, týrání svěřené osoby, týrání osoby žijící ve společném obydlí nebo trestného činu teroristického útoku,
- d) oběť trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, trestného činu, který zahrnoval nátlak, násilí či pohrůžku násilím, trestného činu spáchaného pro příslušnost k některému národu, rase, etnické skupině, náboženství, třídě nebo jiné skupině osob nebo oběť trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny, jestliže je v konkrétním případě zvýšené nebezpečí způsobení druhotné újmy zejména s ohledem na její věk, pohlaví, rasu, národnost atp., zdravotní stav, rozumovou vyspělost, schopnost vyjadřovat se, životní situaci, nebo s

¹²³ Součástí novely zákona o obětech z roku 2017 ve světle čl. 2 směrnice 2012/29/EU.

¹²⁴ Dokonce ani pravomocné odsouzení za trestný čin zanedbání povinné výživy dle ustanovení § 196 TZ. by nepředstavovalo překážku.

ohledem na vztah k osobě podezřelé ze spáchání trestného činu nebo závislost na ní.

Posouzení, zda lze označit danou oběť za oběť zvlášť zranitelnou, není úplně snadné, vzhledem k tomu, že pro zařazení do kategorie zvlášť zranitelné oběti, musejí být současně naplněny dvě zákonné podmínky.

První podmínka je dána druhem trestné činnosti. Za zvlášť zranitelnou oběť lze považovat oběť sexuálně motivovaných trestných činů, dále trestných činů, který zahrnoval nátlak, násilí či pohrůzku násilím, trestných činů páchaných z nenávisti a trestných činů spáchaných ve prospěch organizované zločinecké skupiny.

Avšak nelze zapomenout ani na podmínku druhou, jež musí být splněna kumulativně, a to sice na požadavek zvýšeného rizika vzniku druhotné újmy (sekundární viktimizace) např. s ohledem na věk, pohlaví nebo zdravotní stav oběti, její rozumovou vyspělost, životní situaci, v níž se nachází apod. Pokud by existovaly pochybnosti o tom, zda je oběť zvlášť zranitelnou či nikoli, je třeba ji za zvlášť zranitelnou považovat.¹²⁵

Novela zákona o obětech TČ, která nabyla účinnosti od 1. 7. 2021¹²⁶, přesunula oběti trestného činu znásilnění¹²⁷, týrání svěřené osoby¹²⁸ a trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí¹²⁹ z § 2 odst. 4 písm. d) do písm. c) zákona o obětech TČ, čímž došlo k automatickému přiznání statusu zvlášť zranitelné oběti jen na základě právní kvalifikace skutku. Díky tomu není třeba zkoumat přítomnost zvýšeného rizika vzniku sekundární viktimizace. Oběti těchto trestných činů tak mohou rovnou využívat všech práv, které zákonodárce zvlášť zranitelné oběti přiznává. Těmito právy se autorka práce bude zabývat v následujících kapitolách, např. právem na bezplatnou odbornou pomoc.

¹²⁵ viz § 3 odst. 1 zákona o obětech TČ

¹²⁶ viz zák. č. 220/2021 Sb.

¹²⁷ dle ust. § 185 TZ

¹²⁸ dle ust. § 198 TZ

¹²⁹ dle ust. § 199 TZ

7.2 Vybraná práva poškozeného, oběti a zvláště zranitelné oběti v trestním řízení

Jako v každém řízení, tak i v tom trestním se uplatňují určité zásady, které chrání účel a smysl zákona. Patří mezi ně několik základních zásad dle tr. řádu, další z nich plynou ze zákona o obětech TČ.

Jednou z těch zásadních zásad prostupující celým trestním řízením je **zásada vedení řízení s potřebnou ohleduplností k poškozenému a při šetření jeho osobnosti**, jež je vymezena v ustanovení § 2 odst. 15 tr. řádu. Totožné ustanovení klade důraz na OČTŘ, když jim stanoví povinnost, aby v každém období řízení umožnily poškozenému **plné uplatnění jeho práv**, o kterých je třeba ho podle zákona vhodným způsobem a srozumitelně poučit tak, aby mohl dosáhnout uspokojení svých nároků.

O důsledném plnění **poučovací povinnosti** pojednává i zákon o obětech TČ, přičemž zdůrazňuje především hledisko srozumitelnosti poskytovaných informací a hledisko přiměřenosti (vzhledem k věku oběti, její rozumové a volní vyspělosti, gramotnosti či zdravotnímu stavu, včetně stavu psychickému s ohledem na vážnost způsobené újmy apod). Tato informační povinnost dopadá na OČTŘ okamžitě, vztahuje se tedy i na případ prvního poučení oběti dle ustanovení § 8 odst. 1 zákona o obětech TČ, zejména na povinnost předat oběti kontakt na orgán, u kterého může podat oznámení o skutečnostech nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin.¹³⁰

Oběť má **právo prohlásit, že nechce být informována** – OČTŘ ji poté poskytnou jen takové informace, které jsou nezbytné pro řádné uplatnění práv poškozeného v trestním řízení,¹³¹ (zejména se jedná o právo navrhnout, aby soud v odsuzujícím rozsudku, popř. trestním příkazu, uložil obžalovanému povinnost nahradit v penězích škodu nebo nemajetkovou újmu, jež byla poškozenému trestným činem způsobena).¹³² Ovšem s tímto prohlášením povinnost OČTŘ informovat oběť definitivně končit nemusí, jelikož ta může prohlášení vzít

¹³⁰ viz ust. § 8 odst. 1 písm. a) zákona o obětech TČ

¹³¹ viz ust. § 13 odst. 2 tr. řádu

¹³² dle ustanovení § 43 odst. 3 tr. řádu

kdykoli zpět, s čímž je opět spojen požadavek řádné poučovací povinnosti OČTŘ.¹³³

Jak bylo zmíněno, v ustanovení § 8 odst. 1 zákona o obětech TČ zákonodárce uvádí situace, kdy je Policie ČR či policejní orgán povinen informovat oběť hned při prvním kontaktu s ní i bez žádosti. Existují rovněž situace, kdy je takové žádosti k poskytnutí informace OČTŘ zapotřebí, tyto jsou vypočteny v ustanovení § 11 odst. 1 zákona o obětech TČ. „*Na žádost oběti nebo dotčené právnické osoby jí poskytne příslušný orgán činný v trestním řízení:*

a) informaci, že trestní řízení nebylo zahájeno (dopadá zejména na situace, kdy policejní orgán dospěje k závěru, že nejsou splněny zákonné podmínky pro zahájení úkonů trestního řízení vedoucích k objasnění a prověření skutečností, jež by nasvědčovaly tomu, že byl spáchán trestný čin),

b) informaci o stavu trestního řízení, s výjimkou případů, kdy by tato informace mohla ohrozit dosažení účelu trestního řízení, (tj. informaci o fázi řízení; např. fázi prověřování, řízení před soudem apod.; případem ohrožení může být např. obava o vyzrazení nasazených operativně pátracích prostředků),

c) informaci o skutku, ze kterého je osoba, proti níž se řízení vede, obviněna, včetně jeho právní kvalifikace (osobě bude citována skutková věta a zákonné označení trestného činu),

d) informaci o době a místě konání veřejného projednání věci v řízení před soudem (nelze v přípravném řízení; řízení bude projednáno veřejně buďto formou hlavního líčení či veřejného zasedání),

e) pravomocné rozhodnutí, kterým se trestní řízení končí (rozhodnutím se rozumí např. rozsudek, trestní příkaz, usnesení policejního orgánu nebo státního zástupce o odložení věci, usnesení státního zástupce nebo soudu o zastavení trestního stíhání a další).¹³⁴

¹³³ viz ust. § 13 odst. 2 tr. řádu

¹³⁴ ČÍRTKOVÁ, L., DURDÍK, T., HÁKOVÁ, D., VITOUŠOVÁ, P. *Zákon o obětech trestných činů: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-11-27]. ASPI_ID KO45_2013CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

Právo na spravedlivý proces a s ním související právo na tlumočníka vycházejí již z Listiny základních práv a svobod (dále jen „LZPS“).¹³⁵ Směrnici 2012/29/EU, konkrétně článkem 21, dle kterého je třeba zajistit, aby bylo oběti po dobu řízení rozuměno, byla implementována do zákona o obětech TČ zásada, že **oběti trestného činu nemůže být na újmu, že neovládá český jazyk**. Zásada se odráží např. v ustanovení § 12 odst. 2 zákona o obětech TČ, které zakotvuje variantu poskytnutí překladu odůvodnění pravomocného rozhodnutí, kterým se trestní řízení končí, nebo jeho stručné shrnutí. Je tak činěno na žádost oběti – cizince v jazyce, o němž prohlásí, že mu rozumí, nebo v úředním jazyce státu, jehož je občanem. Překlad odůvodnění pravomocného rozhodnutí není jediným překladem, o nějž může oběť žádat. Může totiž podat odůvodněnou žádost o poskytnutí překladu i dalších písemností, které označí za podstatné – ovšem jen v tom rozsahu, který je nezbytný pro uplatnění jejích práv.¹³⁶

Vzhledem k psychické náročnosti a vypětí trestního řízení pro oběť jí zákonodárce přiznal **právo zvolit si** jako doprovod **důvěrníka**.¹³⁷ Smyslem tohoto institutu je poskytovat oběti psychickou podporu, nejedná se tím pádem o právního zástupce oběti. Nemůže tedy vykonávat za poškozeného procesní práva tak, jak činí **zmocněnec** ve smyslu ustanovení § 51 tr. řádu. Platí, že zmocněnec může být zároveň i důvěrníkem.¹³⁸ V případě ustanovení soudcem či předsedou senátu je zmocněncem vždy advokát specializující se na pomoc obětem TČ v registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů pro právní pomoc dle zákona o obětech TČ.¹³⁹

Aby mohla každá (např. i nemajetná) oběť uplatňovat před soudem svá práva, zakotvuje zákonodárce do trestního řádu **právo na bezplatnou pomoc zmocněncem**. To je možné využít za kumulativního splnění několika zákonných podmínek. Základním východiskem je nemajetnost poškozeného, přičemž právě on nese důkazní břemeno. Relevantními podklady prokazujícími důvodnost

¹³⁵ viz články 36 a 37 odst. 4 LZPS

¹³⁶ viz ustanovení § 12 odst. 3 zákona o obětech TČ

¹³⁷ viz ustanovení § 21 zákona o obětech TČ

¹³⁸ viz ust. § 50 odst. 1 tr. řádu

¹³⁹ viz seznam na www.justice.cz ; ve smyslu ust. § 51a odst. 4 tr. řádu

přiznání nároku na právní pomoc poskytovanou zmocněncem bezplatně nebo za sníženou odměnu mohou být např. daňové přiznání, výpis z bankovního účtu či výpis z katastru nemovitostí. Další kritérium, jež je třeba pro přiznání nároku na právní pomoc poskytovanou zmocněncem bezplatně (popř. za sníženou odměnu) naplnit, je skutečnost, že poškozenému byla způsobena úmyslným trestným činem těžká újma na zdraví. Nárok může být přiznán i pozůstalým po oběti, které byla trestným činem způsobena smrt.¹⁴⁰ Speciální právo a ochranu zákonodárce poskytuje osobám mladším osmnácti let a zvláště zranitelným obětem, když jim dle ustanovení § 2 odst. 4 zákona o obětech TČ přiznává **automatický nárok na bezplatnou právní pomoc** poskytovanou zmocněncem (bez ohledu na jejich majetkové poměry, charakter trestného činu a uplatnění nároku na náhradu škody v adhezním řízení). Jedinou výjimku, kdy se nárok automaticky u těchto osob nepřiznává, představuje situace, kdy se jedná o trestný čin zanedbání povinné výživy dle ustanovení § 196 TZ.¹⁴¹

7.3 Dokazování

Dokazování je vedle rozhodování jednou z nejvýznamnějších procesních činností, v němž OČTŘ zjišťují za součinnosti stran skutkový stav věci, o kterém nejsou důvodné pochybnosti.¹⁴²

Vzhledem k tomu, že domácí násilí se odehrává za zavřenými dveřmi domů či bytů, je problematika dokazování částí trestního řízení zvláště komplikovanou. Nejenže oběti mohou chybět přímé důkazy¹⁴³, ale vzhledem k ambivalentnímu vztahu k násilné osobě se tato často ani neodhodlá navštívit policejní stanici či se svěřit některé z blízkých osob. Nežrídka je proto oběť odkázána na obezřetnost sousedů a rodinných příslušníků. Nelze přitom opominout ani osobu násilnou – obviněného, který je chráněn zásadou presumpce

¹⁴⁰ viz ust. § 51a odst. 1 tr. řádu

¹⁴¹ viz ust. § 51a odst. 2 tr. řádu

¹⁴² viz ust. § 2 odst. 5 věta první tr. řádu

¹⁴³ Ovšem dle usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 10. 2017, sp. zn. 8 Tdo 1096/2017, rozhodnutí opřené o zjištění vyplývající z řetězce navzájem si neodporujících nepřímých důkazů nelze apriori považovat za méně přesvědčivé.

neviný¹⁴⁴ se kterou souvisí pravidlo *in dubio pro reo*¹⁴⁵, díky nimž je zapotřebí vést dokazování s o to větší důsledností a pečlivostí, bez ohledu na subjektivní přesvědčení OČTŘ, nestranně a nezájatě.¹⁴⁶

7.3.1 Zajištění důkazních materiálů

7.3.1.1 Lékařské vyšetření

Jedním ze zásadních způsobů, jak získat důkazní materiál, je v průběhu **lékařského vyšetření**. Ministerstvo zdravotnictví ve svém věstníku č. 6/2008 upravilo postup lékařů při podezření na domácí násilí. Lékař by měl zbystrit, pokud zaregistruje např. některé z těchto známek podezření na osobu ohroženou domácím násilím: vícečetná poranění, (zvláště hlavy, obličeje a krku), delší časový úsek mezi vznikem poranění a vyhledáním zdravotní péče, neuspokojivá vysvětlení vzniku poranění či psychické problémy jako deprese, sebevražedné představy, úzkost nebo poruchy spánku.

Ministerstvo zdravotnictví zde upozorňuje na uzavřenost a citlivost ohrožené osoby, když podotýká, že s ohroženou osobou není vhodné hovořit v přítomnosti jiných osob, (zejména partnerů či příbuzných). Navíc radí lékařům klást této osobě cílené dotazy, jelikož z vlastní iniciativy informace o svém problému zpravidla nesdělí. Tyto dotazy jsou zaměřeny zejména na zjištění okolností vzniku poranění nebo obtíží (včetně přesných časových údajů), zjištění či vyloučení zavinění, poranění nebo obtíží druhou osobou, zjištění nebo vyloučení opakování poranění v minulosti, případně zda se nejednalo o znásilnění.¹⁴⁷

Stran zdravotnické dokumentace je zásadní, aby lékař v podrobném záznamu uvedl mimo jiné: všechny okolnosti vzniku poranění nebo obtíží uváděné osobou ohroženou (včetně časových údajů a případného uvedení totožnosti násilné osoby) a rovněž podrobný záznam o celkovém vyšetření osoby

¹⁴⁴ Každý občan je bezúhonný do doby, než je pravomocným odsuzujícím rozsudkem vyslovena jeho vina – viz nálezn Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 11. 2009, sp. zn. III. ÚS 2042/08.

¹⁴⁵ v pochybnostech ve prospěch obviněného

¹⁴⁶ CHMELÍK, J., BRUNA, E. *Dokazování v trestním řízení: trestněprávní a kriminalistické aspekty*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2018. Eupress. ISBN 978-80-7408-175-0 s. 28

¹⁴⁷ viz věstník Ministerstva zdravotnictví ČR č. 6/2008, čl. 3 bod 3.1

ohrožené včetně lokalizace a popisu případného poranění s využitím „dokumentace případů domácího násilí“ (záznamu lokace zranění při prvním kontaktu s nemocným na papírovém formuláři), který může být doplněn případnou fotodokumentací.

Dle názoru autorky práce je formulace o fotodokumentaci příliš doporučujícího charakteru, jelikož se domnívá, že tato by se mohla stát klíčovým podkladem pro případné znalecké posouzení, zejména s ohledem na charakter zranění, která jsou pro domácí násilí typická (zejm. jednotlivé hematomy a další poranění, jež se časem zhojí a nejsou již v dalších fázích trestního řízení viditelné). Doporučila by proto zavést (respektive upravit) do předmětného věstníku Ministerstva zdravotnictví tuto formulaci: *„Záznam do zdravotnické dokumentace (...) obsahuje mimo jiné podrobný záznam o celkovém vyšetření osoby ohrožené včetně lokalizace a popisu případného poranění s využitím ‚dokumentace případů domácího násilí‘ uvedené v příloze a doplněním fotodokumentací poranění ohrožené osoby.“*

7.3.1.2 Policie ČR

Orgánem, který může rovněž odhalit, a dokonce zakročit proti domácímu násilí a přispět značnou měrou k řádnému dokazovacímu procesu, je **Policie ČR**. Hlídky provádějící zákrok proti domácímu násilí je povinna vždy sepsat úřední záznam obsahující: čas a místo zákroku, zúčastněné osoby (pachatele, oběť, svědky), charakter napadení, zranění oběti nebo pachatele, zjištění o přítomnosti dětí v domácnosti, podezření na požití alkoholu a drog, zjištění škody na zařízení bytu, osobních věcech, učiněná opatření apod. Tento záznam nabývá hned trojího významu: tvoří podklad Policie ČR pro další opatření (dokumentační význam), může se stát podnětem pro preventivní a jiná opatření, např. vykazování (oznamovací význam), a konečně se může stát podkladem pro statistické vykazování domácího násilí (význam evidenční).¹⁴⁸

¹⁴⁸ MÜLLER, J., *Rodina a domácí násilí*, 5. část – Dokumentace případu domácího násilí Policií ČR. RoLi – Rodinné listy (Wolters Kluwer). 2017, č. 7, s. 23. Online. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/7/236788/1/2?vtextu=znalecké%20dokazován%C3%AD%20do%20mác%C3%AD%20násil%C3%AD#lema0>

Poslední ze zmíněných důvodů může být spojen s využitím databáze Policie ČR o jednotlivých výjezdech k případům domácího násilí vztáhnuté na totéž (rodinné) prostředí.

7.3.2 Znalecké zkoumání

Znalce, tedy osobu či orgán zvláště odborně způsobilý ke zpracování informací a činění závěrů důležitých pro objasnění věci, lze přibrat tehdy, není-li postačující si vyžádat odborné vyjádření.¹⁴⁹

Znalec vyhotovuje tzv. znalecké posudky, v případech trestných činů souvisejících s domácím násilím se jedná zejména o posudky znalců z oboru soudního lékařství nebo soudní psychologie a psychiatrie.

Posuzování prožitků oběti bývá obtížné, jelikož tyto mohou být ovlivněny závislostí na pachateli. Nejvyšší soud ČR ve svém usnesení ze dne 16. 5. 2018, sp. zn. 8 Tdo 469/2018 považoval za nezbytné připomenout a vytknout, že „*orgány činné v trestním řízení nepřibraly znalce z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, specializace klinická psychologie, k vypracování znaleckého posudku na poškozenou. V případě zjišťování, zda se stal trestný čin týrání osoby žijící ve společné domácnosti podle § 199 tr. zákoníku, je vhodné přibrat znalce, a to za účelem zjištění věrohodnosti poškozené osoby, možnosti zkreslování reality ve prospěch pachatele, zjištění závislosti poškozené osoby na pachateli, jakož i vývoje a dynamiky partnerského vztahu i samotného domácího násilí, přičemž by měl být identifikován typ domácího násilí, včetně následků viktimizace*”. Nejvyšší soud souhlasil s tím, že s ohledem na typickou závislost obětí domácího násilí na pachateli je třeba závěr o tom, zda šlo či nešlo o týrání, když prožitky popisované oběťmi domácího násilí mohou být ovlivněny právě touto závislostí, podpořit znaleckým zkoumáním. Toto zkoumání by tak mělo podle státní zástupkyně především objasnit, zda výpověď poškozené věrně kopíruje realitu prožitou s obviněným nebo zda jde o účelovou výpověď, která je odrazem její závislosti na obviněném, která byla způsobena týráním, které však poškozená záměrně

¹⁴⁹ CHMELÍK, J., BRUNA, E. *Dokazování v trestním řízení: trestněprávní a kriminalistické aspekty*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2018. Eupress. ISBN 978-80-7408-175-0

zlehčuje.¹⁵⁰ Znalci mají pomocí tzv. viktimizačních syndromů¹⁵¹ vysvětlit orgánům činným v trestním řízení zdánlivě nelogické, paradoxní chování či prožívání obětí, které se vyskytlo v průběhu konkrétní viktimizace či následovalo v postviktimizační fázi. Například zdánlivě nepochopitelný soucit k tyranovi či identifikace s agresorem mohou být reakcí na tzv. traumatické kleště, tj. prožitky bezmoci vůči týrající osobě.¹⁵²

Předchozí odstavce uvedly příklad, kdy je znalecké zkoumání vhodné a žádoucí. V některých situacích může být však shledáno nadbytečným, např. pokud by se měl zpracovávat znalecký posudek zjišťující, zda pachatel má osobnostní rysy naznačující zvýšený sklon k násilnému chování. Tyto mohou mít z hlediska dokazování jen podpůrný význam, jelikož i když u zkoumané osoby nejsou znaleckým zkoumáním žádné z těchto agresivních povahových rysů zjištěny, v žádném případě to neznamená, že se daná osoba nemůže dopustit násilí. Pachatelovy agresivní rysy tedy mohou, ale také nemusí korespondovat s výsledky dalších důkazů. Podobně platí, že absence případné posttraumatické stresové poruchy či jiného následku jako možné těžké újmy na zdraví u oběti sotva může svědčit o tom, že k násilí nedošlo. Toto zkoumání následku násilí opět přísluší znalci psychologovi.¹⁵³

Co znalecky zkoumat nelze, je posouzení charakteru násilí, tedy jeho hrubosti a bezcitnosti. „*Takové posouzení lze naopak bez potíží učinit na základě svědeckých výpovědí, kterými byly jednotlivé útoky popsány,*” konstatoval Nejvyšší soud ČR.¹⁵⁴

¹⁵⁰ viz usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 5. 2018, sp. zn. 8 Tdo 469/2018

¹⁵¹ Viktimizační syndromy popisují a objasňují zejména kontraintuitivní chování a prožívání obětí. K těm nejznámějším patří např. „rape trauma syndrom“ či „syndrom týrané osoby“. Viz Sborník z 2. Ostravské konference soudních znalců. Online. Dostupné z.: https://www.konferencepsych-znalci.cz/wp-content/uploads/2016/02/Sbornik_2OKSZ_20141.pdf

¹⁵² Sborník z 2. Ostravské konference soudních znalců. Online. Dostupné z.: https://www.konferencepsych-znalci.cz/wp-content/uploads/2016/02/Sbornik_2OKSZ_20141.pdf

¹⁵³ viz usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 3. 2018, sp. zn.: 11 Tdo 82/2018

¹⁵⁴ viz usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 3. 2018, sp. zn.: 11 Tdo 82/2018

7.3.3 Výslech

7.3.3.1 Výslech oběti a zvlášť zranitelné oběti

Vzhledem k tomu, že v průběhu řízení hrozí oběti druhotná újma, klade zákonodárce důraz na vedení řízení a výslechu s potřebnou ohleduplností a pečlivostí.

„Hovoříme-li o domácím násilí, musíme vždy dodat, jakou jeho variantu máme na mysli. To má přirozeně dopad na posouzení psychického stavu oběti a predikci či pochopení jejího dalšího chování”, zmiňuje docentka Čírtková na odborném semináři Justiční akademie v Kroměříži pod názvem „Domácí násilí – problematika dokazování a rozhodování v přípravném řízení”.¹⁵⁵ Čírtková dodává, že s ohledem na psychický stav oběti je vhodné a žádoucí minimalizovat počet výslechů a pokud jsou tyto nezbytné, tak použít videozáznam.

Na tomto odborném semináři byl rozebrán i žádoucí přístup ke zvlášť zranitelným obětem. Takovým obětem by měl být zaručen vyšší standard práv spočívající v individuálním přístupu k jejich výslechu tak, aby bylo předejito jejich sekundární viktimizaci. Zkušenosti s oběťmi domácího násilí radí provést výslech v co nejkratší možné době od okamžiku, kdy vyšlo najevo, že mohla být obětí domácího násilí, respektive jednoho z trestných činů dle ustanovení § 198 či 199 TZ.

Výslech zvlášť zranitelné oběti upravuje i zákon o obětech TČ. Zdůrazňuje požadavek zvlášť citlivého provádění výslechu s ohledem na okolnosti, které oběť činí zvlášť zranitelnou.¹⁵⁶ K zajištění, aby byl přístup k oběti aktivní, kvalifikovaný a empatický má přispívat i ustanovení § 20 odst. 2 zákona o obětech TČ, které stanoví, že *„je-li to možné, výslech zvlášť zranitelných obětí v přípravném řízení provádí osoba k tomu vyškolená v prostorách pro tento účel upravených či přizpůsobených”*. Pokud je zvlášť zranitelnou obětí dítě, provádí

¹⁵⁵ ŠREJTOVÁ, K. Domácí násilí – problematika dokazování a rozhodování v přípravném řízení. StZ.: 2012, č. 5, s 73. Dostupné z.: <https://www.aspi.cz/products/lawText/7/137934/1/2?vtextu=dokazovan%C3%AD%20domac%C3%AD%20nasil%C3%AD#lema0>

¹⁵⁶ viz ustanovení § 20 odst. 1 zákona o obětech TČ

výslech takováto osoba vždy, pokud se nejedná o neodkladný úkon a vyškolenou osobu nelze v danou chvíli zajistit.

Pro zvlášť zranitelnou oběť může představa styku s osobou podezřelou ze spáchání trestného činu představovat traumatizující událost. Proto (pokud tomu nebrání vážné důvody), učiní se potřebná opatření, aby k takovému vizuálnímu kontaktu nedošlo, zejm. s využitím audiovizuální techniky.¹⁵⁷

Právě audiovizuální záznam může sloužit OČTŘ i k zachycení aktuálního psychického stavu poškozeného, jeho poranění apod. Zejména soud pak může následně posoudit věrohodnost a pravdivost výpovědi v dalších fázích řízení. Záznam lze v řízení před soudem přehrát za souhlasu stran dle ustanovení § 211 odst. 1 tr. řádu a tím nahradit opětovný výslech poškozeného.

Jednou z forem domácího násilí je i násilí sexuální. Při výslechu oběti se tak může stát, že se otázkám v této intimní oblasti nepůjde vyhnout. Toto je ovšem možné pouze pokud je to nezbytné pro objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení s tím, že tyto otázky je třeba klást zvlášť šetrně a po obsahové stránce vyčerpávajícím způsobem, aby nebylo nutné výslech znovu opakovat. Formulaci otázek je třeba přizpůsobit věku, osobním zkušenostem a psychickému stavu oběti.¹⁵⁸ Oběť je proti nevhodnému zaměření otázky chráněna tím, že může proti tomuto zaměření podat námitky, o kterých rozhodne vyslyšající orgán.¹⁵⁹

7.3.3.2 Výslech svědka

Poškozený má velmi často postavení svědka, nežádka svědka jediného. V řízení ovšem mohou vystupovat jako svědci i další osoby, např. sousedé či příbuzní oběti, kteří mohli zaregistrovat změny na těle poškozeného nebo v případě sousedů i zaslechnout některé incidenty z domácnosti.

Svědčyně – sousedka poškozené a obviněného, který byl uznán vinným mj. zločinem týrání osoby žijící ve společném obydlí dle ustanovení § 199 odst. 1, odst. 2) písm. d) TZ, sehrála roli při rozhodování Nejvyššího soudu¹⁶⁰, když

¹⁵⁷ viz ustanovení § 20 odst. 4 zákona o obětech TČ

¹⁵⁸ viz ustanovení § 18 odst. 1 zákona o obětech TČ

¹⁵⁹ viz ustanovení § 18 odst. 2 zákona o obětech TČ

¹⁶⁰ usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne: 17. 3. 2021, sp. zn.: 8 Tdo 167/2021

vypověděla, že pozorovala změny na poškozené, která přestala vypadat zdravě, zhubla 10 až 15 kg, začala chodit se sklopenou hlavou a uzavírala se do sebe, následně si začala všimnout i modřin na těle poškozené. Někteří svědci však žádné modřiny nezaregistrovali, k čemuž se Nejvyšší soud vyjádřil následovně: „*Zcela nepodstatné je, že jiní svědci si modřin či jiných známek fyzického napadení obviněným na poškozené nevšimli, když obviněný mohl k napadení volit taková místa na těle poškozené, aby známky napadení nebylo možné běžně pozorovat.*”¹⁶¹ To potvrdila i sama poškozená.

Soud při hodnocení důkazů hodnotí (nejen ve výše zmíněné věci) důkazy každý zvlášť, ale i dohromady (v souladu se zásadou volného hodnocení důkazů); např. výpověď poškozené osoby hodnotí v souvislosti s dalšími ve věci provedenými důkazy, především výpověďmi dalších svědků, komunikací na sociálních sítích, SMS mezi obviněným a poškozenou, ale i závěry vyplývajícími ze znaleckého posudku.

8 Komparativní pojetí s vybranými zeměmi

V následující kapitole autorka práce popíše, vyzdvihne a porovná právní úpravy ve Španělském království a Slovenské a České republice. Bude se držet tématu této diplomové práce a zaměří se na trestněprávní rovinu, ovšem nemůže opominout právní úpravu kvůli domácímu (a genderovému) násilí vytvořenou.

8.1 Právní úprava ve Španělsku

Jako český (potažmo československý) národ pohlížel ještě v minulém století na domácí násilí jako na soukromou záležitost, tak podobně temperamentní Španělé vnímali počínání násilné osoby jako tzv. zločin z vášně. Ovšem i zde proběhla řada změn a s pojmy jako je právě zmíněný zločin z vášně, ospravedlňování na základě žárlivosti, nepochopená láska, genderové násilí jako něco soukromého atd. jsou médiu i velkou částí veřejnosti již vyloučeny.¹⁶² Proces to ovšem nebyl snadný.

¹⁶¹ usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne: 17. 3. 2021, sp. zn.: 8 Tdo 167/2021

¹⁶² ANTONIO J. MUÑOZ GONZÁLEZ. Dojmy z V. kongresu Observatoře proti domácímu a genderovému násilí. Online. Dostupné z: <https://www.abogacia.es/cs/actualidad/opinion-y-analisis/impresiones-del-v-congreso-del-observatorio-contra-la-violencia-domestica-y-de-genero/>

8.1.1 Zákon na ochranu proti genderovým násilím

Španělskou společnost na počátku nového tisíciletí sužovaly problémy spojené s domácím a sexuálním násilím, dokonce patřily mezi ty nejpálčivější.¹⁶³ Království tak proto bylo nuceno činit patřičné kroky na institucionální úrovni, a proto došlo ne 28. prosince 2004 k přijetí průlomového zákona č. 1/2004, o ochranných opatřeních pro oběti genderově podmíněného násilí (*La Ley Orgánica 1/2004, de 28 de diciembre, de Medidas de Protección Integral contra la Violencia de Género*; dále jen „zákon na ochranu proti genderovým násilím“).¹⁶⁴

Došlo tak k uzavření dlouhého procesu vypracovávání, vyjednávání a dohod a byly vytvořeny první nástroje k realizaci komplexního souboru opatření za účelem vymýtit zneužívání žen a sociální mentalitu s tímto spojenou. To, že ve Španělsku bylo domácí násilí a násilí na ženách opravdu tématem, dokazuje i situace, kdy španělská vláda (*Gobierno*) postavila problém násilí na ženách do popředí politického programu. Ukázala tím, že její boj proti genderové nerovnosti je důsledným a upřímným závazkem. Zákonu nechyběla ani společenská odezva. Třebaže byl jen návrhem, představoval ve vládě i v parlamentu předmět neustálé pozornosti a připomínek i ze strany odborníků, akademických pracovníků, veřejných i soukromých institucí či médií.¹⁶⁵

Jak už ze samotného názvu zákona vyplývá, nepracuje se zde přímo s pojmem „domácí násilí“, nýbrž s označením „genderově podmíněné násilí“. Zákonodárce se nesnaží skrývat, že tento předpis je účelově genderově nevyvážený, což odůvodňuje především sociokulturními specifiky této země.¹⁶⁶ Pachatelem podle tohoto zákona tak je vždy muž, navíc žena – oběť musí být jeho manželkou nebo ženou v obdobném postavení (partnerkou, družkou). Je tedy vyžadován intimnější vztah mezi obětí a pachatelem, ovšem např. oproti úpravě dle ustanovení § 199 TZ není vyžadováno, aby tato žena žila s násilnou osobou ve společném obydlí, popř. domácnosti. Zákon jako genderově podmíněné násilí

¹⁶³ DOUBRAVSKÁ, T. *Vaše právo*. proFem, o.p.s. 2021. V/1, s. 10. Online. Dostupné z: https://www.profem.cz/shared/clanky/562/Zpravodaj-VasePravo%20CERVEN_web.pdf

¹⁶⁴ tamtéž

¹⁶⁵ GONZÁLEZ, D., VILLALBA, A. *La instrucción de la violencia de género*. Madrid Wolters Kluwer España, S.A, 2018, 531 s. 21

¹⁶⁶ JEŽKOVÁ, V. *Bílá místa české legislativy*. proFem. 2016. ISBN 978-80-904564-7-1. s. 119

označuje rovněž násilí, které je směřováno na osoby příbuzné této ženy, tzn. na její potomky či osoby, které má svěřeny do péče.¹⁶⁷

8.1.2 Specializované soudy

Jedním z nejvýznamnějších přínosů zákona na ochranu proti genderovým násilím je zřízení specializovaných soudů, které se zabývají případy s prvkem genderově podmíněného násilí. V každém obvodu má dle zákona působit alespoň jeden specializovaný soud (realita je ovšem taková, že jich funguje cca 1/4).¹⁶⁸ Tyto soudy jsou součástí trestního soudnictví, pravomoc mají ovšem i v některých civilních věcech. Vzhledem k zaměření této práce bude nastíněna zejména úprava trestněprávní.

Zákonodárce těmto soudům přiznává v trestněprávní oblasti celou řadu pravomocí, soudy např.:

- provádějí soudní šetření za účelem vymáhání trestní odpovědnosti v trestních věcech stanovených v jednotlivých hlavách trestního zákona, a které se týkají vraždy a zabití, potratu, ublížení na těle, zranění nenarozeného plodu, omezování osobní svobody, morální integrity, sexuální svobody a pohlavní neporušenosti; dále jakéhokoliv jiného trestného činu spáchaného násilím nebo zastrašováním,¹⁶⁹
- provádějí soudní šetření za účelem vymáhání trestní odpovědnosti za jakýkoliv trestný čin proti rodinným právům a povinnostem, (je-

¹⁶⁷ DOUBRAVSKÁ, T. *Vaše právo*. profem, o.p.s. 2021. V/1, s. 10. Online. Dostupné z: https://www.profem.cz/shared/clanky/562/Zpravodaj-VasePravo%20CERVEN_web.pdf

¹⁶⁸ tamtéž

¹⁶⁹ Týká se případů, kdy došlo ke spáchání na manželce, bývalé manželce nebo ženě, která má s pachatelem podobný blízký vztah, na potomcích manželky nebo ženy, která žije s pachatelem trestného činu ve společné domácnosti, na nezletilých nebo postižených osobách, které žijí s pachatelem trestného činu ve společné domácnosti nebo za které nese rodičovskou odpovědnost manželka či družka pachatele trestného činu, nebo jí tyto osoby byly svěřeny do rodičovské, poručnické, opatrovnické nebo náhradní péče, v případech, kdy došlo k násilnému činu genderového charakteru.

li obětí trestného činu některá z osob uvedených v předchozím bodě),

- přijímají nařízení za účelem ochrany obětí trestných činů.¹⁷⁰

Aby tyto soudy mohly dostát svému označení „specializované“, zákonodárce ukládá soudcům zde působícím povinnost absolvování specializovaných vzdělávacích programů z oblasti psychologie, viktimologie či hodnocení důkazů, týkající se např. výslechu oběti či osoby nezletilé. Takový by měl být aspoň ideální stav, jenž zákonodárce popisuje. Ve skutečnosti první speciální školicí program pro soudce byl vytvořen a zaveden až v roce 2018, což v kontextu toho, kdy byl zákon na ochranu proti genderovým násilím přijat, lze hodnotit jako poměrně opožděné uvedení do praxe. Řešení by mohla představovat povinnost zpětného absolvování tohoto školení pro soudce, kteří na těchto specializovaných soudech již působí, k tomu ovšem nedošlo, a proto si musejí vystačit s obecným školením v trestním právu procesním a hmotném.¹⁷¹

Co nastane, když je násilný čin genderového charakteru ve smyslu zákona na ochranu proti genderovým násilím posuzován např. u civilního soudu, nikoli u soudu specializovaného? Odpověď je uvedena v článku 49 španělského civilního řádu, který tento případ řeší. Konkrétně uvádí situaci, kdy soud v první instanci zjistí, že byl spáchán násilný čin genderového charakteru, který vedl k trestnímu řízení či ochrannému opatření. V tomto případě soud v první instanci předá případ kompetentnímu specializovanému soudu pro násilí na ženách, pokud ještě nedošel do fáze výslechu svědků.

8.1.3 Trestní zákon

Dalším pramenem obsahujícím úpravu domácího násilí je španělský trestní zákon (*Ley orgánica 10/1995 del Código penal*). V této podkapitole bude uvedeno několik zvláštností (ve srovnání s českou úpravou), které tento zákon uvádí. První z nich je omezení využití alternativních trestů. Za situace, kdy byl spáchán trestný čin spojený s domácím násilím a obviněný byl pro něj odsouzen, zákonodárce

¹⁷⁰ JEŽKOVÁ, V. *Bílá místa české legislativy*. proFem, o.p.s.. 2016. ISBN 978-80-904564-7-1. s. 120–121

¹⁷¹ DOUBRAVSKÁ, T. *Vaše právo*. proFem, o.p.s. 2021. V/1, s. 10. Online. Dostupné z: https://www.profem.cz/shared/clanky/562/Zpravodaj-VasePravo%20CERVEN_web.pdf

soudu ukládá povinnost uložit obviněnému trest odnětí svobody a jako jedinou alternativu uvádí trest veřejně prospěšných prací. Navíc pokud k tomuto alternativnímu uložení dojde, měl by soud zároveň nařídít dodržování zákazu navštěvovat určitá místa a kontaktovat oběť a také povinnost navštěvovat speciální převýchovné a sexuologické terapeutické kurzy.¹⁷²

Jak již bylo naznačeno výše, španělský zákonodárce oproti tomu českému rozšiřuje okruh obětí tím, že jimi nemusejí být jen osoby žijící s pachatelem ve společném obydlí (španělský trestní zákon pracuje s pojmem společná domácnost). Rozhodující faktor představuje blízkost vztahu. Článek 153 španělského trestního zákona stanoví, že kdokoli způsobí nějakou psychickou újmu (nezáleží na tom, jakým způsobem) nebo zranění své manželce, bývalé manželce nebo ženě, která s ním má podobný blízký vztah, bez ohledu na to, zda osoby sdílely společnou domácnost, či nikoliv, nebo osobě, která je zvláště zranitelnou osobou žijící s agresorem, bude potrestán tomu odpovídajícím trestem. Soud navíc může pachatele současně vyloučit z výkonu rodičovské odpovědnosti, poručnictví, opatrovnictví nebo pěstounské péče až na 5 let (je-li to v zájmu nezletilé nebo nesvéprávné osoby).

Španělský zákonodárce se vyjadřuje i k otázce ukládání trestů a jejich výše, když stanoví, že tresty za trestné činy spojené s domácím násilím by měly být uloženy v horní polovině jejich trestní sazby, např. pokud útok proběhl za přítomnosti nezletilého, byla-li použita zbraň, pokud zároveň pachatel porušil zákaz vstupu na určitá místa, zákaz kontaktovat oběť a její blízké nebo jiné prozatímní nebo bezpečnostní opatření stejné povahy.¹⁷³

Přítomnost dítěte u domácího násilí řeší český zákonodárce odlišně. Jak autorka práce zmínila v části pojednávající o typologii obětí, je při výskytu domácího násilí na místě uvažovat o posouzení jednání pachatele jako trestného činu ohrožování výchovy dítěte dle ustanovení § 201 odst. 1 písm. d) TZ. Toto ustanovení postihuje nežádoucí zásah rodiče do osobnosti a práv dítěte. Pokud by tedy soud shledal, že došlo k naplnění skutkové podstaty trestného činu domácího

¹⁷² *Ley orgánica 10/1995 del Códigopenal*, čl. 83–86

¹⁷³ JEŽKOVÁ, V. *Bílá místa české legislativy*. proFem, o.p.s.. 2016. ISBN 978-80-904564-7-1. s. 123

násilí dle ustanovení § 199 TZ a „pokud je dítě přítomno domácímu násilí, není vyloučeno jednání pachatele posoudit jako jednočinný souběh trestného činu podle § 199 tr. zákoníku a podle § 201 tr. zákoníku (...). Je tomu z toho důvodu, že zásadně platí, že každý skutek má být posouzen podle všech zákonných ustanovení, která jsou jím naplněna.“¹⁷⁴ Není přitom nezbytné, aby dítě vyhledalo a navštívilo odbornou pomoc. V tomto případě dokonce syn jednání obviněného částečně bagatelizoval, což svědčí o tom, že protiprávní jednání obviněného v podstatě považuje za určitou normu chování v rodinných vztazích, tudíž se zvyšuje nebezpečí, že takové protiprávní chování bude v budoucnu považovat za zcela běžné. Toto zdůraznění přesně vystihuje vysoké riziko transgeneračního přenosu vzorce domácího násilí.¹⁷⁵

8.1.4 Femicida ve Španělsku a v ČR

Jedním z důvodů, proč je španělská úprava v oblasti ochrany proti genderovému násilí tak široká, je, že se tato země potýká s tzv. femicidami. Femicidy lze definovat jako extrémní vyústění násilí páchaného na ženách. Obecný koncept femicidy se týká zabití ženy nebo dívky kvůli jejímu pohlaví. Různé typy vražd žen identifikovala Organizace spojených národů o femicidě, mezi tyto patří např.: vraždy žen v důsledku násilí ze strany intimního partnera, zabíjení žen a dívek ve jménu cti, zabíjení žen související s věnem či zabíjení žen a dívek kvůli jejich sexuální orientaci a genderové identitě.

Výzkum¹⁷⁶ Evropského institutu pro rovnost žen a mužů (dále jen „EIGE“) mimo jiné odhalil, že za téměř polovinou vražd žen ve Španělsku stojí jejich intimní partneři. Konkrétně data z roku 2017 uvádějí, že celkový počet zavražděných žen ve Španělsku dosáhl na číslo 106, z toho 50 z nich bylo zavražděno svými intimními partnery.¹⁷⁷

¹⁷⁴ viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 1. 2019, sp. zn. 4 Tdo 1293/2018

¹⁷⁵ TOMEŠOVÁ, J. *Dítě jako svědek domácího násilí – část 3: trestněprávní odpovědnost pachatelů*, Právní prostor. 2023. Online. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/dite-jako-svedek-domaciho-nasili-cast-3-trestnepravni-odpovednost-pachatelu>

¹⁷⁶ Data dostupná z: https://eige.europa.eu/gender-statistics/dgs/indicator/genvio_int_adm_ipv_ipv_indic_9/metadata

¹⁷⁷ EUROPEAN INSTITUTE FOR GENDER EQUALITY, *Measuring femicide in Spain*, Online. Dostupné z: https://eige.europa.eu/sites/default/files/documents/20211586_mh0221352enn_pdf.pdf

Česká republika zaostává ve sběru dat, co se femicid týče. Nelze je vyčíst z policejních záznamů či statistik, o případech, kdy partner zabije svou partnerku, se hovoří bez širšího kontextu a nedochází k přesnému označení či pojmenování toho, za jakých okolností k zavraždění ženy došlo.¹⁷⁸ Jediný způsob, jak se s daty seznámit, je z českých médií. Projekt Tiché svědkyně organizace ROSA se snaží tyto případy mapovat. Jen za rok 2023 zemřelo rukou partnera v České republice celkem 21 žen. Nutno ovšem podotknout, že tato data jsou data dostupnými z veřejných zdrojů, tudíž celkové číslo může být ještě vyšší. Tiché svědkyně a ředitelka spolku ROSA, Marie Vavroňová, se dostaly v listopadu 2023 po 20 letech na půdu Poslanecké sněmovny. Vavroňová zde navíc upozornila na tuto skutečnost: „*Připomínáme nejen ty ženy, které v důsledku domácího násilí byly zavražděny, ale i další ženy, které pod tlakem roky trvajících domácího násilí se rozhodly jako východisko z týrání zvolit sebevraždu. Neocitnou se v žádné statistice, jejich smrt je ale rovněž v přímé souvislosti s domácím násilím.*“¹⁷⁹

Martin Zuna, poslanec za TOP 09, se vyjádřil následovně: „*Domácí násilí je bohužel stále téma zlehčované a odsouvané na vedlejší kolej. Osvěta je nutná na všech úrovních. Společenské, legislativní a soudní. Ve Sněmovně nás čeká finalizace redefinice znásilnění, složité debaty nad Úmluvou o prevenci a potírání násilí vůči ženám nebo nad ukotvením legislativního pojetí domácího násilí. Věřím, že na konci této debaty bude zásadní zlepšení postavení obětí a lepší přístup ke spravedlnosti.*“¹⁸⁰ O tomto se autorka práce rozepíše níže.

8.2 Domácí násilí na Slovensku

Právní úprava domácího násilí na Slovensku je (ve srovnání s tou španělskou) české úpravě podstatně bližší. Jak v ČR, tak u našeho slovenského souseda absentuje zákon upravující přímo domácí násilí, naopak zákon o obětech

¹⁷⁸ RYŠAVÁ, K., Femicida: Nazýváme násilí a vraždy žen pravými jmény. profem, o.p.s.. Online. Dostupné z: <https://www.profem.cz/cs/o-nas/novinky/a/femicida-nazyvejme-nasili-a-vrazdy-zen-pravymi-jmeny>

¹⁷⁹ ROSA – centrum pro ženy, Tiché svědkyně se vrátily po 20 letech do Poslanecké sněmovny. Online. Dostupné z: <https://www.rosacentrum.cz/tiche-svedkyne-se-vratily-po-20-letech-do-poslanecke-snemovny/>

¹⁸⁰ ROSA – centrum pro ženy, Tiché svědkyně se vrátily po 20 letech do Poslanecké sněmovny. Online. Dostupné z: <https://www.rosacentrum.cz/tiche-svedkyne-se-vratily-po-20-letech-do-poslanecke-snemovny/>

TČ, respektive zákon č. 274/2017 Z.z., o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, Národnej rady Slovenskej republiky (déle jen „zákon o obetiach trestných činov“) nalezneme v obou úpravách.

8.2.1 Zákon o obetiach trestných činov

Tento zákon je tomu českému značně podobný. Oba zákony obsahují základní zásady ochrany a podpory obětí, upravují právo na informace (v tomto ohledu je česká úprava o něco širší), právo na ochranu před druhotnou újmou (respektive druhotnou viktimizací), právo na odškodnění oběti apod.

V čem spočívá největší odlišnost těchto úprav je, že slovenský zákon o obetiach trestných činov (na rozdíl od toho českého) obsahuje v základních ustanoveních, konkrétně v ustanovení § 2 odst. 1 písm. e), definici domácího násilí, která zní: „*Trestným činom domáceho násilia sa na účely tohto zákona rozumie trestný čin spáchaný násilím alebo hrozbou násilia na príbuznom v priamom rade, osvojiteľovi, osvojencovi, súrodencovi, manželovi, bývalom manželovi, druhovi, bývalom druhovi, rodičovi spoločného dieťaťa alebo inej osobe, ktorá s páchatel'om žije alebo žila v spoločnej domácnosti.*”

V porovnání s trestným činem týrání osoby žijící ve společném obydlí dle ustanovení § 199 TZ zde nepracuje s pojmem „týrání“, nýbrž s „násilím nebo pohrůžkou násilím“. Dle ustanovení § 122 ods. 7 zákona č. 300/2005 Z. z., Trestného zákona (dále jen „Trestný zákon“) je „*trestný čin spáchaný násilím, ak páchatel' použije na jeho spáchanie fyzické násilie proti telesnej integrite inej osoby alebo ak je spáchaný na osobe, ktorú páchatel' uviedol do stavu bezbrannosti ľstou, alebo ak páchatel' použil násilie proti veci iného*”. Třebaže je v této definici násilí spojováno s formou fyzickou, je potřeba jej vnímat v tomto případě širěji a podřadit pod něj i ostatní formy (tj. psychickou, ekonomickou, sexuální), které uvádí např. webové stránky Ministerstva vnitra Slovenské republiky¹⁸¹ či především Trestný zákon.

¹⁸¹ MINISTERSTVO VNITRA SLOVENSKEJ REPUBLIKY, Domáce násilie. Online. Dostupné z: <https://www.minv.sk/?nasilie>), vládní web zastavmenasilie.gov.sk (ZASTAVMENASILIE, *Aké sú formy rodovo podmieneného a domáceho násilia*, Online. Dostupné z: <https://www.zastavmenasilie.gov.sk/formy-nasilia/>

Podobně jako španělský zákonodárce, i ten slovenský pracuje s pojmem „spoločná domácnosť“. Tu dle ustanovení § 115 zákona č. 40/1964 Sb., Občianskeho zákonníku definuje následovně: „*Domácnosť tvoria fyzické osoby, ktoré spolu trvale žijú a spoločne uhradzujú náklady na svoje potreby.*“ Za domácí násilí se tedy považuje násilí v případě, že spolu osoby žijí ve společné domácnosti jako blízké osoby.

8.2.2 Trestný zákon

Na Slovensku upravuje domácí násilí především ustanovení § 208 Trestného zákona, které vypočítává skutky považované za týrání blízké a svěřené osoby. Přičemž v případě „osoby zverenej do starostlivosti je rozhodující ich faktický stav. (...) Nie je rozhodujúce, na jakom základe sa starostlivosť alebo výchova poskytuje“.¹⁸² Navíc toto ustanovení výslovně hovoří o fyzické i psychické formě utrpení, která může být těmto osobám způsobena. Zákonodárce poukazuje skrze příklady jednání pachatele na jednotlivé formy týrání. Pod tu fyzickou lze podřadit bití, kopání, údery či způsobení ran a popálenin různého druhu. Psychické utrpení může dle slovenského zákonodárce způsobit např. ponižování, pohrdavé zacházení, neustálé sledování, vyhrožování, vyvolávání strachu nebo stresu či citové vydírání. Ekonomické násilí je v předmětném ustanovení zastoupeno v podobě neodůvodněného omezování v přístupu k majetku, který má blízká či svěřená osoba právo užívat. Mezi další způsoby týrání dle ustanovení § 208 odst. 1 písm. b), c), d) Trestného zákona patří a fyzické nebo psychické utrpení lze způsobovat:

- bezdůvodným odopieraním stravy, oddychu alebo spánku alebo odopieraním nevyhnutnej osobnej starostlivosti, ošatenia, hygieny, zdravotnej starostlivosti, bývania, výchovy alebo vzdelávania,
- nútením k žobrote alebo k opakovanému vykonávaniu činnosti vyžadujúcej jej neúmernú fyzickú záťaž alebo psychickú záťaž vzhľadom na jej vek alebo zdravotný stav alebo spôsobilej poškodiť jej zdravie,
- vystavovaním vplyvu látok spôsobilých poškodiť jej zdravie.

¹⁸² MAŠĽANYOVÁ D., SZABOVÁ E. a kol. *Trestné právo hmotné. Všeobecná a osobitná časť.* Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o. ISBN 9788073808624

8.3 Shrnutí a úvahy de lege ferenda

Autorka práce v této kapitole popsala (především trestněprávní) úpravu domácího násilí v několika zemích, konkrétně ve Španělsku a na Slovensku.

Úprava může být v několika ohledech pro Českou republiku inspirativní. Jedná se například o přístup španělského zákonodárce, který zřídil specializované soudy a zavedl povinné školení soudců zde působících. Autorka práce kvituje přístup Ministerstva spravedlnosti, které chce u okresních a krajských soudů zavést novou specializaci soudců, a to na řešení sexuálních trestných činů (kam spadá i domácí násilí, tedy týrání osob žijících ve společném obydlí a svěřených osob). Počítá s tím vyhláška¹⁸³, která by měla nabýt účinnosti začátkem roku 2024. Doposud byl v České republice v této oblasti specializován pouze jediný soud, a to Vrchní soud v Praze (specializace na trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti). Autoři dokumentu tímto sledují zajištění empatictějšího přístupu vůči zvláště zranitelným obětem a jejich ochranu před druhotnou újmou, jež jim v soudních síních hrozí.¹⁸⁴

V souvislosti s femicidami se nabízí otázka, zda zavést takový trestný čin do trestního zákoníku. Při této úvaze autorka práce zkoumala česká a slovenská ustanovení týkající se vraždy. Slovenská úprava je v tomto směru širší, obsahuje totiž toto znění kvalifikované skutkové podstaty: „*Odňatím slobody na dvadsať rokov až dvadsaťpäť rokov alebo trestom odňatia slobody na doživotie sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1*¹⁸⁵ (...):

- *na chránenej osobe,*
- *z osobitného motívu (...).*

Chránenou osobou je mj. i osoba pachateľa blízka, *osobitným motívom* se rozumí spáchání trestného činu např. z nenávisti vůči skupině nebo jednotlivci pro jejich pohlaví či sexuální orientaci (dále pro jejich skutečnou nebo domnělou

¹⁸³ Návrh vyhlášky, kterou se mění vyhláška č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné z: <https://odok.cz/portal/veklep/material/ALBSCVECFVS/>

¹⁸⁴ Vyhláška: Někteří soudci se budou specializovat na řešení sexuálního násilí. *Česká justice*. Online. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2023/10/vyhlaska-nekteri-soudci-se-budou-specializovat-na-reseni-sexualniho-nasili/>

¹⁸⁵ viz ustanovení § 145 Trestného zákona: „*Kto iného úmyselne usmrtí, potrestá sa odňatím slobody na pätnásť rokov až dvadsať rokov.*”

příslušnost k některé rase, národu, národnosti, etnické skupině, pro jejich skutečný nebo domnělý původ, barvu pleti, politické přesvědčení nebo náboženské vyznání). Lze tak shledat, že femicidu jako takovou lze pod tato ustanovení podřadit.

Podobná úprava ovšem v TZ absentuje. V ustanovení § 140 odst. 3 písm. g) TZ sice český zákonodárce uvádí podobný výčet důvodů pro použití vyšší sazby jako ten slovenský (úmyslné usmrcení jiného pro jeho skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání...), ovšem vražda kvůli pohlaví či vražda blízké osoby zde ovšem obsažena není. Autorka práce by se proto nechala inspirovat slovenským Trestným zákonem a rozšířila kvalifikovanou skutkovou podstatu o úmyslné usmrcení jiného pro jeho pohlaví (a dále pro sexuální orientaci). Už LZPS v čl. 3 odst. 1 ukazuje, že *„základní práva a svobody se zaručují všem bez rozdílu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického či jiného smýšlení, národního nebo sociálního původu, příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení.“* Autorka práce shledává vraždu kvůli pohlaví podobně zavrženíhodnou jako vraždu kvůli např. rasové nenávisti a nevidí proto důvod, proč by se tento nemohl stát součástí kvalifikované skutkové podstaty vraždy dle TZ.

8.3.1 *Návrh zákona o domácím násilí – definice domácího násilí*

Jak autorka práce přednesla v úvodních kapitolách, přestože pojem domácí násilí zmiňuje 8 českých zákonů, jeho legální definice stále chybí. To si klade za cíl zavést komplexní a účinný rámec pro řešení domácího násilí (počítající např. se zavedením definice domácího násilí a jeho oběti), a tím vyplnit mezery v právní úpravě. Návrh ustanovení § 3021 odst. 1 občanského zákoníku zní:

„Domácím násilím se rozumí jednání vůči oběti,

- a) kterým bylo nebo může být neoprávněně zasaženo do její duševní nebo tělesné integrity, svobody, důstojnosti, zejména v pohlavní oblasti, vážnosti, cti nebo soukromí,*
- b) kterým byla vážně ohrožena nebo narušena její schopnost uspokojovat své potřeby nebo potřeby členů společné domácnosti, nebo*

c) které spočívá ve zneužívání moci nebo nerovného postavení.”¹⁸⁶

Pod tento výčet lze obsáhnout všechny v praxi se objevující (a v této práci zmíněné) formy domácího násilí, a to jak násilí fyzické (svoboda, tělesná integrita), psychické (duševní integrita a důstojnost, čest), sexuální (svoboda, tělesná a duševní integrita, důstojnost v pohlavní oblasti), tak i ekonomické (svoboda a důstojnost, schopnost uspokojovat své potřeby nebo potřeby členů domácnosti, zneužívání moci nebo nerovného postavení).

Právě zneužívání moci a nerovného postavení lze dle autorky práce vyložit různými způsoby, např. to může představovat odkaz na ekonomické násilí, kdy osoba se silnějším postavením zneužívá ekonomického nedostatku oběti, a tím nad ní uplatňuje kontrolu. Zadruhé se domnívá, že možný výklad může směřovat i ke znaku neměnnosti a jednoznačného vymezení rolí osob.

Úprava v občanském zákoníku je zvolena z důvodu, že společenská závažnost jednání násilné osoby se může různit; může dosahovat závažnosti trestného činu (např. týrání osoby žijící ve společném obydlí), přestupku proti občanskému soužití, (ovšem jednání osoby dopouštějící se domácího násilí nemusí být postižitelné ani jako přestupek).

Při prvním seznámení se s navrhovaným ustanovením § 3021 odstavcem 1 občanského zákoníku definice postrádala prvek blízkosti, privátu, společné domácnosti, případně obydlí.

Definici je tak zapotřebí vnímat i v souvislosti s odstavcem druhým, který vymezuje, že „obětí domácího násilí může být:

- a) osoba, která s osobou dopouštějící se domácího násilí žije nebo žila ve společné domácnosti,*
- b) osoba blízká nebo ten, kdo jí dříve byl, nebo rodič společného dítěte nebo ten, kdo s osobou dopouštějící se domácího násilí vykonává rodičovskou odpovědnost”.*¹⁸⁷

¹⁸⁶ Tisková zpráva vlády ČR: Vládní návrh zákona o domácím násilí zlepší ochranu obětí. Online. Dostupné z: https://vlada.gov.cz/cz/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/aktuality/tiskova-zprava-vladni-navrh-zakona-o-domacim-nasili-zleps-i-ochranu-obeti-205280/#_ftn4

¹⁸⁷ tamtéž

Právě vymezení okruhu osob – obětí prvek blízkosti (ve vícero směrech) přináší. Oproti trestnému činu dle ustanovení § 199 TZ zde dochází k opuštění pojmu společné obydlí, návrh zákona o domácím násilí užívá pojem společná domácnost. Ovšem podmínkou zde není (podobně jako u slovenské úpravy), že oběť musí s násilnou osobou ve společné domácnosti setrvávat, aby se o domácí násilí mohlo jednat. Autoři návrhu tak pamatují např. i na případy rodičů společného dítěte, kteří spolu třeba už nežijí, ale v souvislosti se střídavou péčí se vídají a vykonávají spolu nadále rodičovskou odpovědnost.

9 Možnosti ochrany a prevence

9.1 Institut vykázání

Jak již bylo zmíněno v kapitole o vývoji právní úpravy domácího násilí v ČR, zákon na ochranu před domácím násilím zavádí preventivní opatření sloužící k bezprostřední ochraně před domácím násilím – institut vykázání. Jedná se o opatření, které umožňuje policistům vykázat násilnou osobu ze společného obydlí na dobu až 10 dnů¹⁸⁸, bez ohledu na trestněprávní kvalifikaci jednání. Dobu vykázání lze v průběhu vykázání prodloužit, a to podáním předběžného opatření dle ustanovení § 400 a násl. ZŘS.

Je zapotřebí podotknout, že smyslem právní úpravy je skutečná okamžitá a flexibilní ochrana ohrožené osoby, nikoliv potrestání určitého jednání.¹⁸⁹ Ohrožená osoba má právo na informace o vykázání a možnost přijmout bezplatnou pomoc od intervenčních center.

Tím je zajištěna pomoc oběti, ovšem zahraniční i čeští odborníci vidí smysl i ve snaze změnit osobu násilníka. Například v sousedním Rakousku je vykázanému povinně uloženo 6 hodin psychoterapeutických konzultací, (jež zajišťuje instituce podobná Probační a mediační službě v ČR). I povinně nařízené konzultace mají v třetině případů úspěch a vyvolají pozitivní efekt.¹⁹⁰

¹⁸⁸ viz ustanovení § 44 odst. 2 zákona o Policii ČR

¹⁸⁹ KRÁLÍČKOVÁ, Z., RADOVAN, D. (Předběžné opatření o) vykázání ze společného obydlí. Online. Dostupné z: https://www.law.muni.cz/sborniky/dp08/files/pdf/obcan/kralickova_david.pdf

¹⁹⁰ KOVÁŘOVÁ, D. Jak se zbavit domácího násilníka. RoLi: 2023. č. 3, s. 2. Online. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/7/317634/1/2?vtextu=vykazani%C3%AD%20domac%C3%AD%20nasil%C3%AD#>

Policie ČR vykázala v roce 2022 celkem 1086 osob, o 126 více než v roce předchozím. Celkem 15 % z těchto případů jsou vykázání opakovaná. I tato statistika může představovat argument pro psychologickou snahu o nápravu násilníka, aby se zvýšila šance, že své chování nebude opakovat. Při rozdělení podle krajů v počtu vykázání dominuje kraj Ústecký se 177 vykazanými osobami, nejméně osob Policie ČR vykázala v Karlovarském kraji (42).¹⁹¹

Návrh zákona o domácím násilí nechystá jen definici pojmu domácí násilí, nýbrž i změnu zákona o Policii ČR, která si klade za cíl mj. prodloužit dobu trvání vykázání z 10 na 14 dnů či zakotvit povinnost policisty odebrat vykazované osobě všechny zbraně, střelivo a související doklady. „*To považuji za zásadní z hlediska ochrany života a zdraví obětí a prevence další eskalace násilí,*“ říká poslankyně Barbora Urbanová, s čímž autorka práce naprosto souzní.¹⁹²

9.2 Vzdělávání

V této diplomové práci bylo pojednáno o připravovaném zavedení specializovaných soudů a soudců s cílem mj. zabránit pronikání mýtů o domácím násilí do rozsudků. Rovněž byla rozebrána úloha zdravotnického personálu v otázkách rozpoznání páchaného násilí a následná práce s obětí. V tomto autorka práce vidí potenciál a přínos, nicméně proč vzdělávat až ty, jejichž role přichází až s vykonaným skutkem? Proč nejít hlouběji a nezačít se vzděláváním mnohem dříve a vychovat generaci, která nebude žít v představách dřívější doby a která bude mít již od mládí o domácím násilí a jeho nástrahách a podobách povědomí?

To, že je o vzdělávání v této oblasti na školách zájem, dokládá např. nenaplněná poptávka škol po workshopech o sexuálním a domácím násilí.¹⁹³ Zájem jednotlivců o výuku domácího násilí na školách bude autorka práce zkoumat v dotazníkovém šetření.

¹⁹¹ Přehled o vykázání za rok 2022. Online. Dostupné z: <https://www.domacinasili.cz/prehled-o-vykazani-za-rok-2022/>

¹⁹² Tisková zpráva vlády ČR: Vládní návrh zákona o domácím násilílepší ochranu obětí. Online. Dostupné z: https://vlada.gov.cz/cz/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/aktuality/tiskova-zprava-vladni-navrh-zakona-o-domacim-nasili-zlepsi-ochranu-obeti-205280/#_ftn4

¹⁹³ VLÁDA ČR. Úřad vlády zahajuje vzdělávání na školách o domácím a sexuálním násilí. Online. Dostupné z: <https://vlada.gov.cz/cz/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/aktuality/urad-vlady-zahajuje-vzdelavani-na-skolach-o-domacim-a-sexualnim-nasili-184479/>

Autorka práce kvituje záměr, který stanovil Úřad vlády ČR v Akčním plánu prevence domácího a genderově podmíněného násilí na léta 2023–2026.¹⁹⁴ Jeho úkolová část v oblasti prevence si klade za cíl zahrnout problematiku domácího a genderově podmíněného násilí do rámcových vzdělávacích programů, zajistit metodickou podporu pro vzdělávání v této oblasti a zvýšit povědomí o tomto násilí (včetně sexuálního obtěžování, genderově podmíněného kybernásilí a základních znalostí o násilí) mezi studujícími základních, středních a vysokých škol.

¹⁹⁴ ÚŘAD VLÁDY ČR. Akční plán prevence domácího a genderově podmíněného násilí na léta 2023–2026. Online. Dostupné z: https://vlada.gov.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/Aktuality/AP_DGPN-2023_final.pdf

10 Dotazníkové šetření a jeho výsledky

10.1 Cíl a důvod výzkumu

Autorka práce si kladla za cíl vytvořením praktické části práce oslovit (nejen) své okolí a zjistit, jak se staví k některým otázkám s domácím násilím souvisejícím. Neméně důležitým cílem bylo informace o domácím násilí rozšířit, donutit respondenty se zamyslet mj. nad reakcí na něj a seznámit je např. s některými názvy organizací, které se touto problematikou zabývají. Většina z položených otázek má původ v části teoretické, autorku práce zajímalo, jak budou respondenti reagovat na některé mýty domácí násilí provázející, jestli si budou uvědomovat jeho formy, zda domácí násilí zažili či jaký mají pohled na otázku vzdělávání jakožto formu prevence.

10.2 Průzkumné metody

Pro zjišťování informací autorka práce použila metodu kvantitativního průzkumu, konkrétně dotazníkového šetření. Jeho vyplnění bylo anonymní, byl rozeslán a sdílen především prostřednictvím sociálních sítí. Respondenti odpovídali na různé množství otázek (s ohledem např. na to, zda zažili domácí násilí páchané na své osobě či nikoli), přičemž jejich minimální počet byl 13. Většina otázek byla uzavřená, k tomu každý respondent vyplňoval jednu otevřenou otázku.

10.3 Průzkumné otázky

První část otázek definovala průzkumný vzorek, když respondenti uváděli své pohlaví, věk a vzdělání. Následně dotazník rozdělil respondenty na dvě části: na ty, kteří domácí násilí páchané na své osobě zažili, a na ty, co nikoli (nejsou si jisti). První skupina obdržela doplňující otázky (forma páchaného násilí apod.). Následně obě skupiny odpovídaly na tu stejnou otázku, a to: „Znáte někoho ze svého okolí, kdo se potýkal/potýká s domácím násilím?“ Respondenti se následně rozepsali v otevřených odpovědích, jak reagovali, případně jak by reagovali, když se/ kdyby se o páchaném domácím násilí dozvěděli. Následují 2 příklady a 2 tvrzení zkoumající především reakce respondentů na mýty o domácím násilí panující. Předposlední sada otázek míří na vzdělávání na školách. Autorka práce

se ptá, kdo z respondentů má zkušenost s výukou domácího násilí na škole, případně jakou formou. V poslední otázce je výčet některých pomáhajících organizací, jež se problematikou domácího násilí zabývají. Respondenti označovali ty, o kterých už slyšeli.

10.4 Průzkumný vzorek

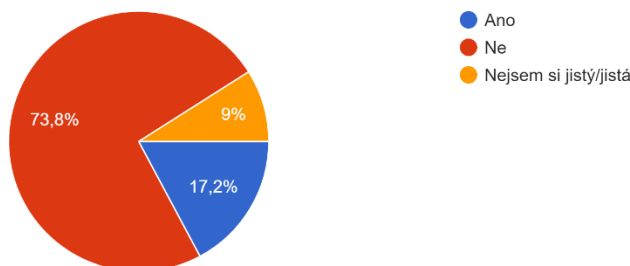
Průzkum byl uskutečněn v době od 27. 11. 2023 do 25. 12. 2023. Celkem autorka práce obdržela odpovědi od 256 respondentů. Dotazník vyplnilo celkem 187 žen a 68 mužů (jeden člověk označil pohlaví jako „Jiné“) s tím, že nejpočetnější věkovou skupinou tvořili lidé ve věku 19–25 let (114 respondentů; 44,6 %). Ostatní věkové skupiny byly zastoupeny následovně: 15–18: (26; 10,2 %); 26–35: (49; 19,2 %); 36–50: (48; 18,8 %); 51–65: (18; 7 %); 66 a více: (1; 0,4 %)

Stran vzdělání respondentů, tam převažovali ti vysokoškolsky vzdělání (118; 46,1 %). Středoškolského vzdělání dosáhlo 10,2 % respondentů, středoškolského s maturitou 35,5 %. Základní vzdělání je zastoupeno 7,8 procenty dotázaných.

10.5 Zažil(a) jste někdy domácí násilí páchané na své osobě?

Podle průzkumu zažilo domácí násilí celkem 17,2 % (44) respondentů. Vzhledem k tomu, že řada z nich může váhat, co přesně pod domácí násilí spadá, a tudíž zda jej zažili, přidala autorka práce možnost „Nejsem si jistý/jistá“. Tuto variantu zaškrtno 9 % dotazovaných. Zmíněná data dokládá Obrázek 1.

Zažil(a) jste někdy domácí násilí páchané na své osobě?
256 odpovědí

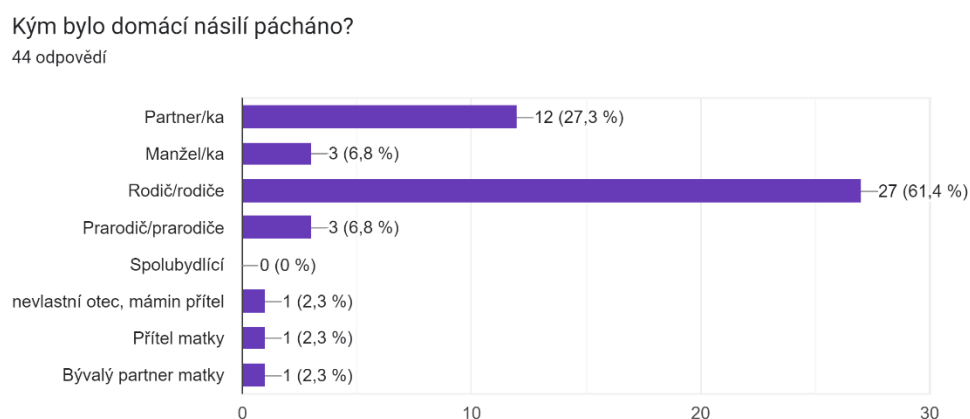


Obrázek 10-1 – Osobní zkušenost s domácím násilím

Pokud respondenti odpověděli „Ano”, přesměroval je dotazník na další sadu otázek, ve které autorka práce zjišťovala, kým bylo domácí násilí páčáno, v jaké fázi života jej zažili, zda a kdy rozpoznali to, že se o domácí násilí jedná a kde (pokud vůbec) vyhledali pomoc. Závěrem se autorka práce dotazovala, zda oběti domácího násilí znají někoho, kdo se s ním rovněž potýkal či potýká.

10.5.1 Kým bylo domácí násilí páčáno?

Obrázek 2 mapuje násilné osoby, které páčaly domácí násilí na respondentech.



Obrázek 10-2 – Pachatel domácího násilí

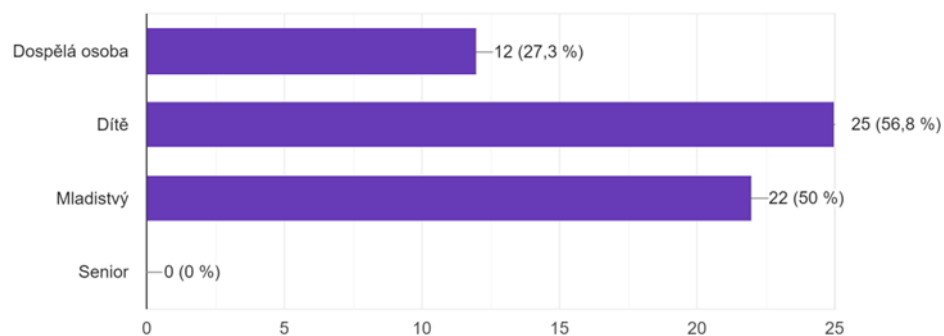
Domácího násilí se dopouštějí nejen partneři či manželé, ale rovněž rodiče nebo prarodiče, což potvrdil i tento průzkum. Z celkového počtu 44 respondentů, co domácí násilí zažili, jich dokonce 27 z nich (61,4 %) uvedlo, že se domácího násilí na nich dopouštěli jejich rodiče, popř. jeden z nich. Prarodiče jakožto násilné osoby byli zastoupeni 6,8 %, stejně tak bývalí partneři matky (nevlastní otcové). Již zmíněný partner jakožto násilník dosáhl na 27,3 %, manžel na 6,8 %.

10.5.2 Fáze života

Jak autorka práce zmiňovala v teoretické části, domácí násilí může zažívat každý, bez ohledu na věk. Obětí domácího násilí tak může být i dítě či senior. Respondenti dostali na výběr, zda domácí násilí zažili jako: dospělá osoba, dítě, mladistvý či senior, přičemž mohli zaškrtnout i více odpovědí. Tyto znázorňuje Obrázek 3.

Zažil(a) jsem DN jako:

44 odpovědí



Obrázek 10-3 – Fáze života

Odpovědi z předchozí otázky korespondují s odpověďmi na tuto, když nejvíce z nich zvolilo, že domácí násilí na nich bylo páčáno v dětském věku (56,8 %), což při procentu rodičů jakožto násilných osob bylo očekávatelné. Jako mladiství domácí násilí zažilo 50 % dotázaných, jako dospělá osoba 27,3 %.

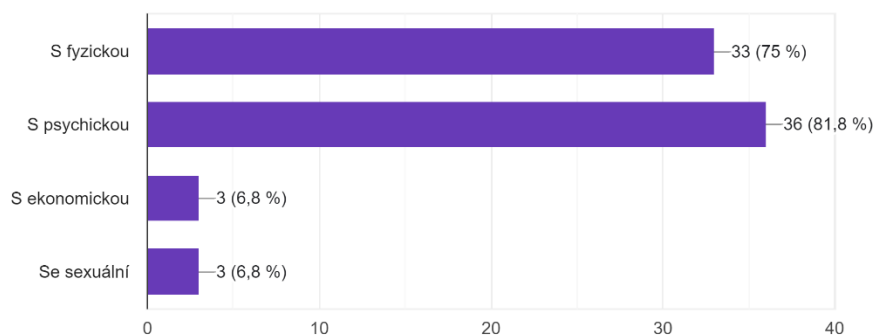
10.5.3 Forma domácího násilí

„S jakou formou domácího násilí jste se ve Vašem případě setkal(a)?“

Tato otázka si kladla za cíl porovnat zastoupení jednotlivých forem násilí ve výzkumném vzorku. Vzhledem k tomu, že se formy násilí často překrývají a oběť zažívá více z nich, opět bylo k dispozici označení více variant. Osoby vyplňovaly, zda se setkaly s formou: fyzickou, psychickou, ekonomickou či sexuální. Zobrazeny jsou na Obrázku 4.

S jakou formou domácího násilí jste se ve Vašem případě setkal(a)?

44 odpovědí



Obrázek 10-4 – Forma násilí

Nebylo překvapením, že nejvíce zastoupena byla forma psychická (81,8 %), ovšem s ohledem na jiné (např. výše zmíněné) průzkumy autorka práce očekávala toto procento ještě vyšší. Fyzickou formu domácího násilí zažilo 75 % dotazovaných, ekonomickou a sexuální 6,8 %.

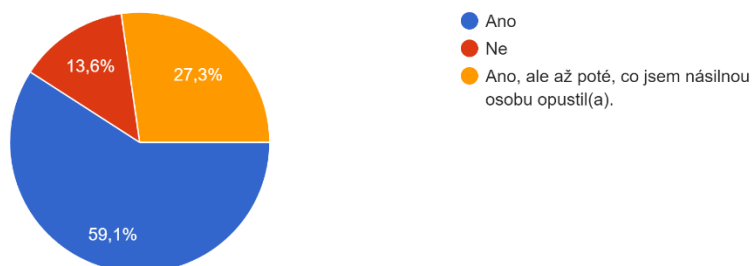
10.5.4 Rozpoznání domácího násilí

„Rozpoznal(a) jste sám/sama, že se jedná o domácí násilí?“

Vzhledem k povaze domácího násilí a jeho různorodosti forem autorku práce zajímalo, kolik dotazovaných bylo schopno domácí násilí páchané na jejich osobě odhalit. I z okolí znala totiž případy, kdy docházelo k psychickému týrání a daná osoba si jej přiznala až zpětně, když si uvědomila, jak jednání násilné osoby omlouvala a ani si nepřipouštěla, že by se o domácí násilí mohlo jednat. I proto přidala na tuto otázku kromě klasického „Ano“ a „Ne“ i variantu „Ano, ale až poté, co jsem násilnou osobu opustil(a)“.

Rozpoznal(a) jste sám/sama, že se jedná o domácí násilí?

44 odpovědí

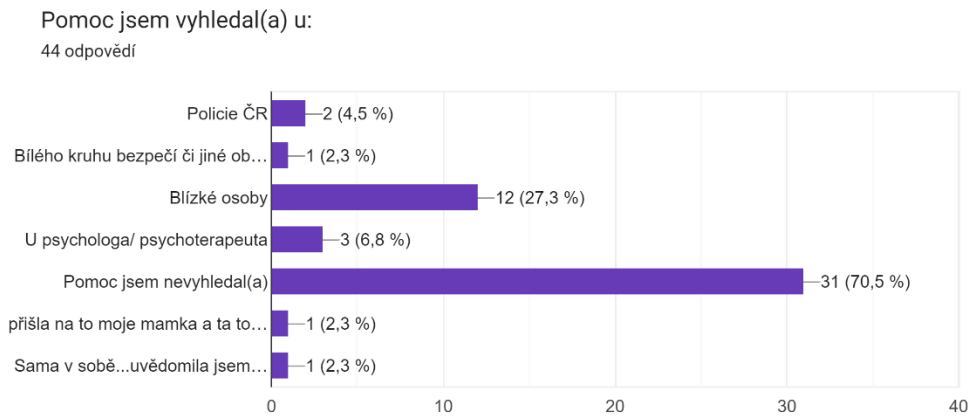


Obrázek 10-5 – Rozpoznání domácího násilí

Právě tu poslední možnost označilo 27,3 % respondentů. Celkem 59,1 % z nich domácí násilí rozpoznalo, 13,6 % nikoli.

10.5.5 Vyhledání pomoci

Oběti domácího násilí se z různých důvodů (např. zmíněný ambivalentní vztah k násilné osobě, strach z reakce okolí) zdráhají, stydí, bojí svěřit se, vyhledat pomoc. To potvrzuje i tento průzkum (viz Obrázek 6), kdy bylo respondentům nabídnuto několik odpovědí na otázku, u koho vyhledali pomoc (Policie ČR, Bílý kruh bezpečí či jiná obdobná organizace, blízká osoba, psycholog či psychoterapeut, pomoc nevyhledali). Variant mohli označit větší množství s tím, že autorka práce nabídla možnost variantu i připsat, čehož využili 2 dotázaní (jeden došel k uvědomění sám v sobě a u druhého zakročila matka, která šla domácí násilí nahlásit).



Obrázek 10-6 – Vyhledání pomoci

Hypotéza, že většina dotázaných nebude schopna aktivně vyhledat pomoc, se potvrdila, když variantu „Pomoc jsem nevyhledal(a)” označilo 70,5 % z nich. Na Policii ČR se obrátili dva respondenti, na Bílý kruh bezpečí či jinou obdobnou organizaci pouze jeden, tři dotázaní vyhledali odbornou pomoc psychologa či psychoterapeuta. Pokud oběť někoho kontaktovala, byla to nejčastěji osoba blízká (ve 27,3 % případů).

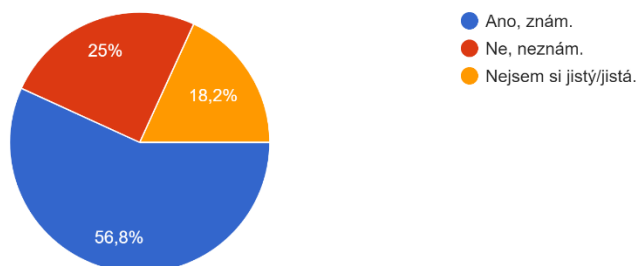
10.5.6 Zkušenosti s domácím násilím

„Znáte někoho ze svého okolí, kdo se potýkal/potýká s domácím násilím?“

Tato otázka zaznívá v dotazníku celkem dvakrát. Poprvé, když na ni odpovídají respondenti, co zažili domácí násilí na své osobě a ve druhé skupině ti, kteří si buď nejsou jisti nebo domácí násilí nezažili. Následující graf (Obrázek 7) uvádí odpovědi obětí domácího násilí.

Znáte někoho ze svého okolí, kdo se potýkal/potýká s domácím násilím?

44 odpovědí



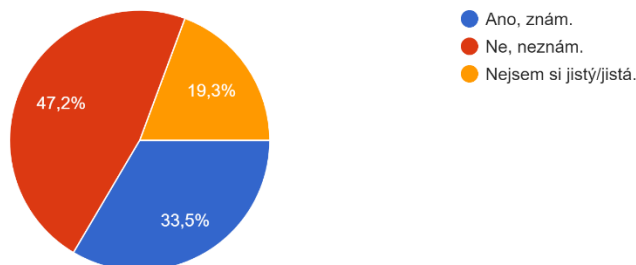
Obrázek 10-7 – Zkušenosti okolí s domácím násilím – oběti

V prvním případě, kdy je zohledňováno 44 odpovědí, 25 dotázaných (56,8 %) uvedlo, že někoho takového znají. Celkem 18,2 % si není jistých a 25 % respondentů uvedlo, že nikoho takového nezná.

Na tutéž otázku odpovídali i respondenti, co domácí násilí páchané na své osobě nezažili nebo si nejsou jisti (Obrázek 8), konkrétně se jednalo o 212 osob.

Znáte někoho ze svého okolí, kdo se potýkal/potýká s domácím násilím?

212 odpovědí



Obrázek 10-8 – Zkušenosti okolí s domácím násilím – ostatní

U první skupiny převažovala odpověď „Ano, znám”, u té druhé tomu bylo přesně naopak, když přesně 100 dotázaných (47,2 %) uvedlo, že nikoho takového nezná. Celkem 41 respondentů (19,3 %) si nebylo jistých a 71 z nich (33,5 %) uvedlo, že zná osobu, co se s domácím násilím potýká/potýkala.

Lze tedy shrnout, že v tomto průzkumu osoby, které domácí násilí již zažily, znají častěji další s podobnou zkušeností než zástupci skupiny druhé. Když se člověk potýká s nějakým problémem a odhodlá se někomu svěřit, většinou tak učiní u někoho, o kom si myslí, že mu bude schopen poradit a komu věří. Jak již

bylo zmíněno, oběti se často bojí odsuzující reakce okolí, proto pro ně může být snazší zajít za někým, o kom ví, že má podobnou zkušenost a nebude je soudit.

Následně dotazník utvořil další rozcestí podle toho, zda dotyční nějakou oběť domácího násilí znali či nikoli.

10.6 Reakce na domácí násilí

10.6.1 Skutečná reakce

„Jak jste reagoval(a), když jste zjistil(a), že se někdo ve Vašem okolí potýkal/potýká s DN?“

Na tuto otevřenou otázku reagovalo celkem 96 lidí, kteří znají někoho, kdo se s domácím násilím potýkal. Autorka práce se pokusí shrnout odpovědi do určitých kategorií a zjistit tak nejčastější reakce, ke kterým přiřadí citace vybraných odpovědí od respondentů. „Jak jste reagoval(a), když jste zjistil(a), že se někdo ve Vašem okolí potýkal/potýká s DN?“

První kategorii tvoří lidé, kteří jako svou reakci uvedli překvapení či šok. Z 96 dotazovaných to uvedlo 9 z nich, což svědčí o skryté a nenápadné povaze domácího násilí:

- *„Byla jsem zaskočená, že se to vážně někomu může stát a stalo. Bylo mi z toho hrozně a upřímně jsem nevěděla, jak dotyčnému pomoci.“*
- *„Šokovalo mě to.“*

Naopak 2 respondenti vysloveně uvedli, že překvapeni nebyli, že už delší dobu neměli z násilného partnera dobrý pocit.

Další kategorii představují ti, kteří z různých důvodů nijak nereagovali. Celkem jich bylo 18.

Z důvodu nízkého věku reakci neposkytlo 6 respondentů:

- *„Soucit, ale byl jsem moc mladý, abych věděl, jak to řešit.“*
- *„Nijak. V devadesátkách bylo celkem běžný, že rodič zmlátil dítě...“*
- *„V té době jsem z toho ještě neměla rozum, byla jsem malá.“*

Další z respondentů (5) nereagovali proto, že o páchaní domácího násilí se dozvěděli až zpětně, kdy problém byl vyřešen. Někteří z nich nabídli soucitné jednání a osobu vyslechli. Zde jsou příklady některých odpovědí:

- *„Nereagovala, tento problém byl v době zjištění již vyřešen.“*
- *„Soucitem k osobě, která to zažívala, avšak nebylo jak pomoci, jelikož už to nebyla aktuální situace.“*
- *„Zjistila jsem to až z vyprávění, kdy se mi kamarádka svěřila, jak se k ní choval bývalý manžel.“*

Další 3 jednoduše uvedli, že nijak nereagovali, nic neudělali. Zbylým odpovédím, kdy respondent věděl o domácím násilí a zanechal jej bez reakce, už nelze přiřadit společného jmenovatele, proto zde autorka práce uvede jen příklady dalších odpovědí:

- *„Dozvěděl jsem se to zprostředkovaně. Daná osoba o této zkušenosti mluvila i na sociální síti, nicméně jsem jí ohledně tohoto tématu nikdy nekonfrontoval, neboť mi nepříjde vhodné o tom mluvit, pokud daná osoba sama nechce.“*
- *„Nepřekvapilo mě to a nezasahovala jsem do toho, protože to byl spíš psychický nátlak než fyzický útok.“*

Velmi častou odpovědí bylo poskytnutí pomoci v obecném smyslu. Patnáct osob uvedlo, že poskytly oběti pomoc a podporu, ovšem nespécifikovaly blíže, jakým způsobem či prostředky toho docílily:

- *„Snažila jsem se jí pomoci a byla jsem tu pro ni.“*
- *„Snažila jsem se jí podpořit.“*
- *„Nabídla jsem pomoc a podporu při jakémkoliv rozhodnutí.“*

Následující skupina respondentů formu pomoci konkretizovala. Řada z nich (přesněji 10) doporučila násilnou osobu opustit, nebo dokonce nabídla svůj domov jako útočiště:

- *„Snažila jsem se pomoci a podpořit kamarádku, aby odešla od partnera, co na ní DN páchá.“*
- *„Ptala jsem se, proč to dělá. Proč s tím člověkem stále je. proč neodejde. Vůbec bych to na ní nepoznala a pak mi ukázala fotky modřin.“*
- *„Jsem tu, mám podobnou zkušenost, uteč, klidně doslova ke mně domů. Vzpomínky na to zoufalství a vztek.“*

Celkem 9 respondentů odkázalo poškozené osoby na pomoc odbornou (lékařskou, psychologickou, právní, sociální, na pomoc organizace domácím násilím se zabývající...), nebo tuto odbornou pomoc dokonce pomohlo vyhledat:

- „Doporučila a zajistila jsem psychologa.”
- „Oslovili jsme obvodní lékařku a pracovníci sociální péče.”
- „Řešila jsem to přes advokáty. Právní zastoupení poškozené.”

Čtveřice dotazovaných přiznala, že nevěděla, jak reagovat nebo že se o domácí násilí vlastně vůbec jedná:

- „Nevěděl jsem, co s tím dělat a jak pomoci. Každopádně nevím ani, o co se konkrétně jedná...”
- „Strach. Potřebu zachránit, ale nevědomost jak.”

Pokud respondenti vycítili vážnost situace, radili obrátit se na Policii ČR, nebo tak sami učinili. Jedná se celkem o 7 z nich:

- „Řekla jsem jí, ať s tím jde na policii.”
- „Pokusil jsem se kamarádku přemluvit, aby odešla od partnera, několikrát jsem při vyhrocených situacích volal policii.”

Další z forem pomoci je osobu, která domácí násilí prožila či prožívá, vyslechnout a o tomto problému s ní mluvit. Touto cestou se vydalo podle odpovědí 10 respondentů. Autorka práce cení ohleduplný a empatický přístup jedné z respondentek:

- „Snažila jsem se dát dané osobě možnost se vymluvit a dostat ty emoce ze sebe (myslím, že je to moc důležité). Zeptala jsem se, jestli ji můžu nějak pomoci a nechala ji prostě mluvit o všem o čem potřebovala ... Mluvit s osobou, která zažila DN je velmi ošemetná věc a je potřeba k tomu přistupovat s opatrností.”

Ačkoli ochota pomoci podle odpovědí respondentů byla značná, ne vždy se bohužel padla na úrodnou půdu. Ve čtyřech případech osoba ohrožená domácím násilím pomoc odmítla:

- „Chtěl jsem to řešit, ale dotyčná osoba v tom žila dlouho a nechtěla „přidělat“ problémy.”
- „Jedná se o dlouhodobý problém a daná osoba ho nechce řešit.”

I z těchto odpovědí plyne, že domácí násilí je třeba podchytit včas, jelikož odejít z něj po delší době může být značně obtížné.

Dále už se odpovědi různí. Někteří respondenti pociťovali vztek, jiní smutek, další si zjišťovali co nejvíc informací, někteří dokonce radili, aby fyzické útoky byly násilné osobě „vráceny“.

10.6.2 Potenciální reakce

„Jak byste reagoval(a), kdybyste zjistil(a), že někdo páchá domácí násilí na Vaší osobě blízké, popř. na kamarádovi/známém?“

Na tuto otázku odpovídali ti, kteří nikoho potýkajícího se s domácím násilím neznají, nebo si nejsou jisti. Autorku práce proto zajímá, jak by se těchto 160 osob zachovalo, kdyby mělo tento problém v budoucnu řešit.

Hodně z nich uvádělo, že by jejich reakce závisela na několika faktorech. Na vážnosti situace, na tom, jak moc blízká osoba by domácím násilím trpěla apod. Ovšem i zde lze rozřadit respondenty do podobných kategorií jako u předchozí skupiny.

Právě oproti předchozí skupině mnohem více respondentů uvedlo, že by situaci řešilo s Policií ČR či OČTŘ, dokonce v 38 případech. Ovšem je zapotřebí podotknout, že řada z nich uvedla, že by nejprve konzultovala situaci s osobou ohroženou domácím násilím, popř. by Policii ČR kontaktovala jen v extrémním případě, např. pokud by bylo ohroženo dítě.

- *„Podala to PČR. Nyní již o tom vím více a mám na to vzdělání. Ve 13 letech jsem ale bohužel nevěděla, co všechno se mé kamarádce dělo. Nesvěřila se mi. Dozvěděla jsem se to až zpětně. I když si to můžu vyčítat, tak věk bohužel hraje velkou roli v tom, jak člověk řeší problémy.“*
- *„V první řadě bych se snažila blízkou osobu přesvědčit, aby to nahlásila, pokud by se dlouhodobě nedělo nic ke zlepšení situace, nahlásila bych to.“*

I respondenti z druhé skupiny mají snahu pomáhat, i když formu pomoci nezmiňují. To je případ 33 respondentů.

Na různé formy odborné pomoci by odkázalo nebo by se pokoušelo ji zprostředkovat celkem 21 dotázaných:

- *„Kontaktovala bych Linku bezpečí nebo Bílý kruh bezpečí nebo nějakou podobnou organizaci. V některých ‚lehčích‘ případech bych se o tom možná i napřed snažila promluvit, ale nevím, záleželo by na situaci, na konkrétních osobách a mém vztahu k nim.“*

Někteří respondenti si rovněž uvědomují vážnost situace a to, že by pro ně mohla být příliš velkým oříškem. Proto zmiňují, že by se obrátili pro radu na starší, dospělé osoby, učitele nebo právě odborníky:

- *„Myslím, že to chce dost speciální a opatrný přístup, páč co mám vysledováno nebo z něčeho načteno, tak často si to ti dotyčný nechtějí připustit a v okamžiku, kdy na ně udeříte, že víte, že se něco děje, tak se stáhnou do sebe, nenechají si pomoci, přeruší kontakt atd... takže bych se reálně úplně na začátku obrátila na nějakýho odborníka (třeba psychoterapeut, psycholog), aby mi poradil, jak a co dělat, aby si ta dotyčná osoba nechala ode mě pomoci.“*

Společné bydlení s násilnou osobou jako jeden z problémů stál za zmínku 16 dotázaným. Ti buď apelovali na opuštění takové osoby, nebo nabízeli i vlastní střechu nad hlavou.

- *„Asi bych se snažila dát najevo dané osobě, že má u mě bezpečný prostor ke sdílení a může u mě hledat pomoc/ přechodné bydlení.“*
- *„Snažila bych se mu najít/zajistit bydlení mimo násilníka.“*

Promluvou a vyslechnutím by situaci řešilo 17 respondentů:

- *„Opatrně bych se ho zeptala, nevystrašila ho, neřekla bych mu hned, jak je to strašný a proč s tím nic nedělá. Vyslechla ho a nabídla možnosti.“*

Respondenti, vědomi si toho, že se potenciálně jedná o osobu blízkou, by nechtěli jednat za jejími zády (pokud by nešlo o krajní případ). I proto by 15 z nich nejprve jednalo s touto blízkou osobou a snažilo se ji přimět, aby situaci začala aktivně řešit.

Mezi další odpovědi patřilo: modlení se, svěřením se dospělému, zmlácení násilníka, poskytnutí emocionální podpory, oko za oko, zub za zub, snaha o

zastavení násilné osoby jakýmkoli způsobem... Jedna z respondentek se dokonce vrátila v čase do doby, kdy domácí násilí zažívala ona sama:

- *„Řekla bych to, co jsem tenkrát potřebovala slyšet já. Že jsou tu pro ni/pro něj. Že si to nemusí nechat líbit a že mu zkrátka někdo uvěří, jako já teď věřím jemu. Že na to není sám a že si takové věci nemusí nechat líbit jenom protože se jedná o blízkého člověka.“*

Celkem 9 respondentů přiznalo, že by nevědělo, jak na situaci reagovat.

10.6.3 Doporučená reakce

Jak tedy správně reagovat? Jak zmiňuje řada respondentů, záleží na situaci, na tom, jak je akutní, kdo je obětí apod. Obecně lze říci, že základem je dobrá komunikace, dostatek informací a věřit oběti. V momentě zpochybnění se zavírají dveře pro pomoc, oběť se uzavře do sebe a snižuje se šance, že se někomu v budoucnu otevře.

Pokud se oběť nsvěří, ale vy vypozerujete, že se jí něco v životě děje, výrazně se změnilo její chování či vzhled, nabídněte jí pomoc. Důležité je nerezignovat, jelikož oběť zvažuje i 20x, zda se někomu svěří, proto je žádoucí ptát se opakovaně.

Pokud se oběť otevře, je namístě se zeptat, co pro ni můžete udělat, zda je pro ni zásadní vyřešit nové bydlení, jestli oběť potřebuje doporučit psychologa nebo asistenci s nahlášením, kam si může přivést důvěrníka.

Někteří respondenti uváděli, že by šli věc nahlásit, jiní, že by počkali na vyjádření a postoj samotné oběti. Ani jeden z postojů není nesprávný, nýbrž je třeba posoudit jejich vhodnost (a nutnost) v určitých situacích. V České republice již podezření na týrání, zneužívání a zanedbávání dítěte podléhá (i zpětně) oznamovací povinnosti dle ustanovení § 53 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, a ustanovení § 10 odst. 4 téhož zákona. Podezření na týrání, zanedbávání či zneužívání dětí podléhá oznamovací povinnosti také u lékařů či pedagogických pracovníků.

Oznámení se podává na místně příslušný Orgán sociálně-právní ochrany dětí (dále jen „OSPOD“) nebo na Polici ČR. Advokátka Lucie Hrdá doporučuje v akutním případě vytočit telefonní číslo 158, v těch méně akutních zajít na nejbližší

Útvar speciálních činností služby kriminální policie a vyšetřování (SKPV), kde sedí školení specialisté. Oběť by rovněž měla vědět, že po prvním kontaktu s Policií ČR má právo na bezplatnou pomoc advokáta, kterého nalezne na stránkách Ministerstva spravedlnosti v Registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů. Naopak nedoporučuje věc ohlašovat bez vědomí oběti v případě, kdy se oběť svěřuje zpětně, kdy už je v bezpečí, pryč od násilné osoby.¹⁹⁵

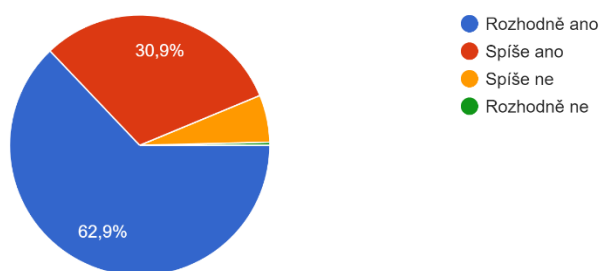
10.7 Příklady

Cílem této části bylo zjistit pomocí níže zmíněných situací, zda si respondenti uvědomují jednotlivé formy domácího násilí a zda jsou si vědomi kritéria jasně vymezených a neměnných rolí osoby násilné a osoby ohrožené domácím násilím.

10.7.1 Příklad 1

První příklad, vyobrazený na Obrázku 9, zní: „Partner po dobu dvou let pravidelně kontroluje svou partnerku, se kterou žije. Rozebírá, s kým se stýká, co nakupuje, omezuje její pohyby na platební kartě a kontakt s rodinou. Výjimku nepředstavuje ani jednání, kdy partnerku ponižuje a zesměšňuje, zároveň v ní vyvolává pocit viny, že za tento stav je odpovědná svým chováním ona sama.” Respondenti měli zhodnotit, zda by se mohlo jednat o domácí násilí.

Partner po dobu dvou let pravidelně kontroluje svou partnerku, se kterou žije. Rozebírá, s kým se stýká, co nakupuje, omezuje její pohyby na platební ... Mohlo by se podle Vás jednat o domácí násilí?
256 odpovědí



Obrázek 10-9 – Příklad 1

¹⁹⁵ HRDÁ, L. *Problematika domácího násilí v Česku*. In: Youtube [online] 4. 1. 2022 [cit. 2023-12-19] Dostupné z: <https://youtu.be/TQUug8kbbD4?feature=shared>) Kanál uživatele Diplomatické fórum.

Tento příklad akcentuje ekonomické a psychické násilí. Autorka práce tím sledovala, zda respondenti vnímají, že domácí násilí může mít i jiný průběh a podobu než tu fyzickou.

Pouze jeden dotazovaný odpověděl na otázku, zda by se v tomto případě mohlo jednat o domácí násilí, že rozhodně ne. Naopak variantu „Rozhodně ano” označilo 161 lidí (62,9 %), „Spíše ano” 79 z nich (30,9 %) a „Spíše ne” 15 respondentů (5,9 %).

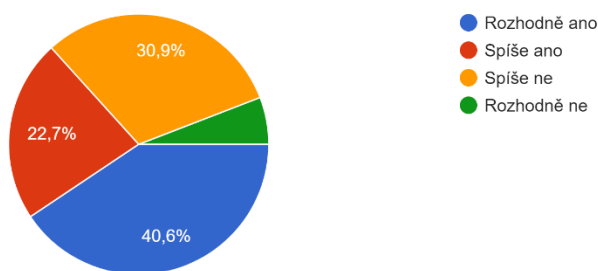
Lze tedy shrnout, že většina dotazovaných vnímá tento případ ekonomického a psychického násilí jako možnou formu domácího násilí a je tím pádem odpoutána od mýtu, že „násilí musí na oběti zanechat viditelné stopy”.

10.7.2 Příklad 2

„Manželé, žijící ve společném domě, se téměř na denním pořádku hádají. Křičí na sebe, házejí po sobě různorodými předměty. Situace se přiostrčila, když manžel manželce vlepil facku v reakci na to, že mu prokousla palec.”

U druhého příkladu inspirovaného judikaturou autorka práce zkoumala, zda respondenti vnímají trvalou asymetrii vztahu jako jeden z hlavních znaků, který je zapotřebí k naplnění podstaty domácího násilí. Odpovědi zachycuje Obrázek 10.

Manželé, žijící ve společném domě, se téměř na denním pořádku hádají. Křičí na sebe, házejí po sobě různorodými předměty. Situace se přiostrčila, k...c. Jedná se dle Vašeho názoru o domácí násilí?
256 odpovědí



Obrázek 10-10 – Příklad 2

Průzkum potvrdil očekávání autorky, když odpovědi byly mnohem pestřejší než u Příkladu 1 a když převládal názor, že o domácí násilí půjde.

Tento na první pohled patologický vztah, kde se násilné role ve velmi svižném tempu obrací, vyhodnotilo 104 respondentů (40,6 %) tak, že se o domácí násilí rozhodně jedná. Možnost „Spíše ano“ označilo 58 dotázaných (22,7 %), naopak 15 z nich se domnívá, že se o domácí násilí rozhodně nejedná, 79 jedinců je názoru, že spíše nejedná.

10.8 Tvrzení

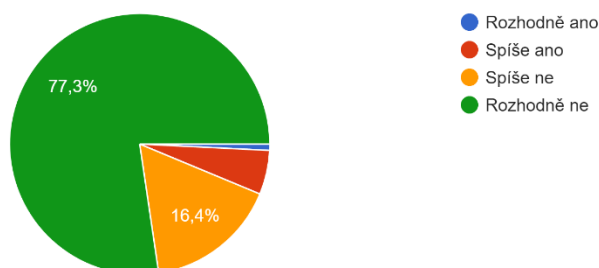
V následující části dotazníkového šetření dostali respondenti za úkol posoudit 2 tvrzení a zhodnotit, do jaké míry s ním souhlasí či nikoli.

10.8.1 Tvrzení 1

„Pachatel DN musí být fyzicky silnější než osoba ohrožená DN.“

První tvrzení si klade za cíl zmapovat vnímání tohoto stereotypu, který opět souvisí s možností použití fyzické síly (viz Obrázek 11).

„Pachatel DN musí být fyzicky silnější než osoba ohrožená DN.“ Souhlasíte s tímto tvrzením?
256 odpovědí



Obrázek 10-11 – Tvrzení 1

Lze konstatovat, že naprostá většina respondentů s tímto tvrzením nesouhlasí (198 z nich je rozhodně proti, spíše nesouhlasí 42 dotázaných). Pouze dva respondenti zvolili odpověď „Rozhodně ano“, 14 z nich (5,5 %) označili „Spíše ano“.

10.8.2 Tvrzení 2

„Kdyby jí to násilí skutečně vadilo, tak by partnera už dávno opustila nebo by se alespoň někomu svěřila.“

Toto tvrzení navazuje na teoretickou část, kde bylo pojednáváno o chování oběti a o tom, jak může být obtížné od násilného partnera odejít.

Autorka práce se dotazovala, zda respondenti souhlasí, aby výše zmíněný argument obstál před soudem. 201 dotázaných (78,5 %) rozhodně nesouhlasilo, spíše nesouhlasilo 39 z nich (15,2 %). Přestože jich nebylo mnoho, našli se i respondenti, kteří odpověděli „Rozhodně ano” (1,6 %) a „Spíše ano” (3,1 %). Vzhledem k tomu, že u této otázky autorka ponechala prostor i pro další myšlenky respondentů, sešly se i následující odpovědi:

- *„Určitě ne....oběť může snadno ‚zblbnout‘ a nechat se ovlivnit více, než zamýšlela....česká justice by rozhodně měla být přísnější...jelikož tento výrok občas prochází...”*
- *„Myslím si, že přítelkyně stále věří tomu, že její přítel je stále dobrý člověk a že se to zlepší, proto to neřeší, jenže se to pak jen a jen prohlubuje. Druhou možností je, že se jen stydí to někomu říct.”*

10.9 Vzdělávání na školách

Jak bylo zmíněno v teoretické části, autorka práce vnímá vzdělávání od školního věku jako jeden z velmi zásadních prostředků prevence domácího násilí. Zajímalo ji proto, jaký pohled na výuku domácího násilí zaujímají jednotliví respondenti a zda se s ní už někdy během svých studií setkali, popř. s jakou formou.

10.9.1 Setkání s výukou domácího násilí

„Setkal(a) jste se s nějakou formou výuky DN během studia?”

Na tuto otázku respondenti odpovídali jednoduše: „Ano, setkal(a)” či „Ne, nesetkal(a)”. Těch, kteří nemají s výukou domácího násilí žádnou zkušenost je přesně trojnásobně více (192; 75 %) než těch, kteří ji zažili (64; 25 %). Právě zmíněná čtvrtina respondentů odpovídala na následující sadu otázek.

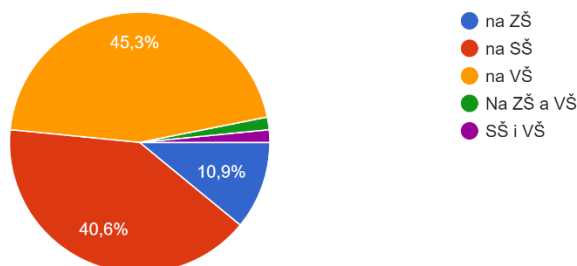
10.9.1.1 Setkání s výukou domácího násilí – místo

„Kde jste se s výukou domácího násilí setkal(a)?”

Odpovědi na tuto otázku jsou graficky zaznamenány na Obrázku 12.

Kde jste se s výukou domácího násilí setkal(a)?

64 odpovědí



Obrázek 10-12 – Setkání s výukou domácího násilí – místo

Pouze 7 jedinců (10,9 %) uvedlo, že se s výukou o domácím násilí setkala na základní škole. Naopak překvapivý byl pro autorku práce počet vysokoškolsky vzdělaných respondentů, kteří se střetli s nějakou formou výuky na své *alma mater* (29; 45,3 %). Na střední škole výuku domácího násilí zažilo 26 dotázaných. Vždy po jednom respondentu je uvedeno u kategorie „Na ZŠ a VŠ” a „Na SŠ a VŠ”.

10.9.1.2 Předání informací

„Jakým způsobem Vám byly předány informace o DN?”

Způsobů, jak předat informace o domácím násilí, je hned několik. Autorka práce proto vypsala do dotazníku některé časté a obecné varianty a přidala možnost, aby respondenti specifikovali svou zkušenost. Nejprve dojde ke stručnému vyhodnocení autorkou zvolených odpovědí, které zněly:

- Přímo během výuky od učitele Občanské výchovy (nebo podobného předmětu) (53,1 %)
- Poslouchali jsme přednášku od externisty (17,2 %)
- V rámci volitelného předmětu na VŠ (14,1 %)
- Účastnil(a) jsem se kurzu nebo speciálního školení o domácím násilí (3,1 %)

Respondenti (8 z nich) poté přidávali konkrétní varianty výuky, jednalo se např. o: povinné či volitelné předměty na medicíně, stručný výklad na hodině trestního práva či výuku pedagogiky.

10.9.2 Zařazení do výuky

„Myslíte si, že by výuka o DN a jeho prevenci měla být součástí školních osnov?“

Cílem této otázky, (na kterou opět odpovídalo všech 256 respondentů), bylo zjistit, jestli dotazovaní vnímají domácí násilí jako natolik závažné a podstatné téma, aby jej zařadili do školních osnov, případně zda si myslí, že by ono zařazení mohlo přinést pozitivní efekt.

Výsledky průzkumu hovoří jednoznačně ve prospěch zařazení. Celkem 143 (55,9 %) dotázaných uvedlo, že by výuka o domácím násilí součástí školních osnov být rozhodně měla. Navíc dalších 105 respondentů (41 %) dodalo, že „Nevídí důvod, proč by nemohla“. Pouze 2 respondenti uvedli: „Spíše ne, jsou i důležitější témata“ a stejný počet odpověděl, že „Rozhodně neměla“.

I k této otázce přidala autorka práce vyjádřit se i jinak než předepsanými variantami. Respondenti (4) uváděli např.:

- *„Bylo by to samozřejmě dobré, kdyby ano, ale je nespočet témat, které by bylo dobré zařadit do osnov, takže studenti už by v té škole mohli přespávat.“*
- *„K ničemu, vzor z rodiny většinou.“*
- *„Určitě by se o tom mohli zmínit, ale je asi zbytečný, aby se to nějak hodně vyučovalo, protože člověk, který žije v DN, tak se stejně nikomu nesvěří.“*

Zejména s posledními dvěma zmíněnými odpověďmi autorka práce nesouzní.

Transgenerační přenos je nezpochybnitelný jev, tudíž je podle ní potřeba zasáhnout a o domácím násilí informovat dítě již v útlém věku a zvýšit tak šanci, že si jej buď samo uvědomí a díky výuce bude vědět, jakým způsobem vyhledat pomoc, anebo pokud odvalu nesebere, mohou zasáhnout spolužáci či učitel, kteří si mohou všimnout změny chování dítěte apod. U dítěte, které vyrůstá v násilném prostředí a ani nepřijde do styku s informací, že to vlastně není správně, jako byste sebrali (nebo minimálně podstatně snížili) šanci na to, že se z něj v budoucnu nestane osoba násilná nebo oběť domácího násilí.

Svěřit se s domácím násilím je nepochybně velmi psychicky náročná záležitost. Ale komu byste se svěřili raději, osobě, která bude zpochybňovat nebo zlehčovat váš příběh, či osobě, která bude mít povědomí o tom, čím si procházíte a která ví, že vám má věřit a nabídnout podporu a pochopení?

10.10 Podporující organizace

„O kterých z následujících organizací, které se zabývají problematikou DN, jste slyšel(a)?“

Následující otázka si kladla dva cíle. Prvním bylo pochopitelně zjistit, které organizace respondenti znají, resp. o kterých už někdy slyšeli. Výsledky nabízí níže přiložený graf (Obrázek 13), kde je na první pohled patrná dominance BKB.



Obrázek 10-13 – Podporující organizace

Druhým (a neméně důležitým cílem) bylo dostat některé názvy pomáhajících organizací do povědomí vyplňujících osob, jelikož autorka práce je přesvědčena (a statisticky to vyplývá nejen z tohoto průzkumu), že jejich služeb někdo v budoucnu může využít, ať už pro své potřeby či potřeby někoho ze svého okolí.

Závěr

Tato diplomová práce pojednávala o problematice domácího násilí z pohledu trestního práva. Kladla si za cíl analyzovat jednotlivé aspekty domácího násilí, vybrané z nich poté přenést do dotazníkového šetření a tímto zkoumat pohled a zkušenosti s domácím násilím jednotlivých respondentů.

V úvodní kapitole práce došlo k seznámení s pojmem domácího násilí a rovněž k otevření tématu zavedení legální definice domácího násilí do obč. zák. Druhá kapitola nabídla jak historický vývoj a postoj k domácímu násilí v ČR, tak např. i ve Spojených státech amerických, kde autorka práce popisovala pomocí případu Francine Hughesové změnu pohledu na domácí násilí a syndrom týrané ženy. Autorka rovněž upozornila na zdravotní a ekonomické následky v ČR i ve světě, před kterými varovala nejen WHO. Ekonomické dopady v ČR lze zmírnit formou regresu, ovšem lze tak činit pouze za předpokladu, kdy je oběť schopná a ochotná přiznat, že zdravotní následky jí byly způsobeny v souvislosti s domácím násilím. I proto je žádoucí, aby s ní pracoval školený a ohleduplný zdravotnický personál.

Třetí kapitola identifikovala domácí násilí podle znaků, (příčemž byl kladen důraz na asymetrii vztahu), a podle formy (charakteru) páchaného násilí. Následující čtvrtá kapitola přinesla odpověď na otázku, jaké typy osob násilných a osob ohrožených domácím násilím jsou rozlišovány, co je pro jednotlivé skupiny typické a jak s nimi (ne)pracovat.

Domácí násilí je vtěleno do TZ ustanoveními § 199 a 198. Autorka práce v kapitolách 5 a 6 detailně rozebrala skutkové podstaty těchto trestných činů ve světle zákona, komentářové literatury a především judikatury.

V sedmé kapitole se autorka práce zabývala specifiky, které v případě domácího násilí provází trestní řízení. Rozlišila osoby poškozeného, oběti a zvláště zranitelné oběti a přiřadila k nim jednotlivá práva, která jsou jim v rámci trestního řízení přiznávána. Z těchto by autorka práce vyzdvihla zákonné právo na bezplatné zastoupení zmocněncem v případě zvláště zranitelné oběti. Při posuzování způsobu zajišťování důkazních materiálů autorka práce upozornila na možnost širšího využití fotodokumentace při lékařském vyšetření s podezřením na

osobu ohroženou domácím násilím pro potřeby potenciálního znaleckého dokazování.

Osmá část práce zahrnuje komparaci především trestněprávní úpravy domácího násilí ve Španělsku a v České a Slovenské republice. Český systém směřuje k napodobení obou zemí, když se chystá zavést definici domácího násilí do občanského zákoníku, zřídit specializaci soudců a zajistit tím obětem empatictější a v tomto ohledu erudovanější přístup, který by se mohl (a měl) rovněž promítnout do soudních rozhodnutí. V rámci této kapitoly autorka práce narazila na problematiku femicid a na otázku, zda je potřeba tuto zavádět do českého právního řádu jako novou skutkovou podstatu. Autorka práce dospěla k závěru, že nikoli, avšak nebránila by se rozšíření kvalifikované skutkové podstaty trestného činu vraždy, konkrétně ustanovení § 140 odst. 3 písm. g) TZ, o „úmyslné usmrcení jiného pro jeho pohlaví“. Následující podkapitola blíže představila návrh zákonné definice pojmu domácí násilí, přičemž bylo upozorněno na širší využití této definice oproti trestnému činu dle ustanovení § 199 TZ, jelikož má dojít k upuštění požadavku žití ve společném obydlí či domácnosti, čímž by česká právní úprava reflektovala i úpravu mezinárodní. Poslední teoretická kapitola se zaměřuje na vybraná témata ochrany a prevence.

Tato diplomová práce nabývá svou praktickou podobu v desáté kapitole, kde je představeno a analyzováno dotazníkové šetření, pojednávající o dílčích tématech z teoretické části. Jedním z cílů bylo zjistit, jak se jednotliví respondenti k těmto tématům staví, jejich zkušenosti a pohledy. Po identifikaci respondentů na základě pohlaví, věku a vzdělání autorka práce zkoumala jejich osobní zkušenost s domácím násilím. Celkem 9 % respondentů uvedlo, že si nejsou jisti, zda domácí násilí zažili, což autorka práce dává za příčinu např. nejednoznačnosti pojmu, tenké subjektivní hranici vnímání domácího násilí, ale rovněž tato odpověď může svědčit o uzavřenosti osob v tom smyslu, že nehovořily s nikým, kdo by jim páchaní domácího násilí potvrdil/vyvrátil. Dle průzkumu respondenti nejčastěji zažívali psychickou formu násilí (81,8 %), přičemž nejvíce obětí okusilo domácí násilí v dětském věku (56,8 %). Autorka práce v teoretických kapitolách práce upozorňuje na uzavřenost obětí stran vyhledání pomoci a řešení problému, což potvrzuje i výsledek dotazníkového šetření, když celkem 70,5 % obětí žádnou formu pomoci nevyhledalo. Příčinou může být obava z reakce okolí,

kteřou autorka práce zjišťovala v další části šetření. Respondenti jako své (potenciální i skutečné) reakce uváděli např. šok a překvapení, ochotu pomoci (většinou pouze v obecném smyslu) či poskytnutí azylu. Ovšem našli se i tací, kteří přiznali, že by nevěděli, jak na páchané domácí násilí reagovat. V další části autorka pomocí příkladů popisujících různé situace mj. zkoumala, zda jsou respondenti otevřeni jiným formám než násilí fyzickému. Naprostá většina (přes 90 %) respondentů vnímá, že domácí násilí může mít i jiný průběh a podobu než fyzické týrání. Druhý příklad popisoval tzv. italskou domácnost a zjišťoval, jak si respondenti uvědomují požadavek asymetrie vztahu. Lze konstatovat, že tento mezi dotazovanými není příliš rozšířen, když největší část z nich (40,6 %) uvedla, že se v případě popisovaných vzájemných partnerských potyček o domácí násilí rozhodně jedná. Argument, že oběť měla násilnou osobu opustit dříve, pokud jí páchané násilí skutečně vadilo, by podle respondentů u soudu obstát neměl, když s tímto tvrzením rozhodně nesouhlasilo 78,5 % dotázaných. V závěru dotazníkového šetření autorka práce řeší otázku vzdělávání na školách a zájem o něj, který respondenti v široké míře projeví. Téměř 97 % dotázaných totiž odpovědělo ve prospěch zavedení výuky o domácím násilí a jeho prevenci do školních osnov.

Dalším z dílčích cílů, které si autorka stanovila v úvodu této práce, bylo téma rozšířit, podnítit diskusi a donutit některé respondenty k zamyšlení. Tento cíl hodnotí autorka práce ze subjektivního hlediska za naplněný. S několika respondenty o problematice pojednávala, někteří dokonce došli k uvědomění, že domácí násilí vlastně zažívali či znají někoho, kdo se s ním potýká. To, že volba tématu domácího násilí byla správná, autorce potvrdila i reakce jedné z respondentek: „*Vyplněno...toto velmi bolavé téma by nemělo být opomíjeno, díky.*“

Resumé

This thesis dealt with the issue of domestic violence from the perspective of criminal law. Its aim was to describe the various aspects of domestic violence and then to transfer selected aspects of domestic violence into a questionnaire survey to explore the views and experiences of individual respondents.

The thesis was divided into ten chapters, the last one being the questionnaire survey. The first two chapters of the thesis introduced the concept of domestic violence and its historical development not only in the Czech Republic but in Slovakia and the Kingdom of Spain as well. The third chapter identified domestic violence according to the attributes and the form (character) of the violence perpetrated. The following fourth chapter provided an answer to the question what types of violent persons and persons threatened by domestic violence are distinguished, what is typical for each group and how to and how not to work with them.

Domestic violence is embodied in the Criminal Code by the provisions of Sections 198 and 199. In Chapters 5 and 6, the author of the thesis has analyzed in detail the elements of these offences in the light of the law, commentary literature and, above all, case law. In Chapter 7, the author of the thesis dealt with the specifics that accompany criminal proceedings in cases of domestic violence, focusing on the rights of victims and evidentiary procedures.

The eighth chapter of the thesis compares the criminal law of domestic violence in Spain and the Czech and Slovak Republics. The Czech system is moving towards emulating both countries by introducing a definition of domestic violence into the Civil Code, establishing a specialization of judges, and thus ensuring a more empathetic and erudite approach to victims, which could (and should) also be reflected in court decisions. Within this chapter, the author of the thesis also opened the issue of femicide.

The thesis acquires its practical form in the tenth chapter, where the questionnaire survey is presented and analyzed, which deals with partial topics from the theoretical part. After identifying the respondents based on gender, age and education, the author of the thesis surveyed their personal experience of domestic violence. According to the survey, the respondents most often

experienced psychological forms of violence (81.8%), with the highest number of victims experiencing domestic violence as children (56.8%). In the theoretical chapters of the thesis, the author points out the reclusiveness of the victims in terms of seeking help and solving the problem, which is confirmed by the results of the questionnaire survey, where over 70% of them did not turn to anyone for help. The survey also provided answers to questions about respondent's perceptions of forms of domestic violence, how they would react to domestic violence against a close person, and their views on the benefits of teaching about domestic violence in schools.

Seznam literatury

Literatura odborná

1. ČÍRTKOVÁ, L. *Domácí násilí: nebezpečné rodinné vztahy ve 21. století*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2020. ISBN 978-80-7380-806-8
2. GONZÁLEZ, D., VILLALBA, A. *La instrucción de la violencia de género*. Madrid Wolters Kluwer España, S.A, 2018, 531 s.
3. HOKR MIHOLOVÁ, Petra, Jitka ONDRUŠKOVÁ a David DOHNAL. *Ekonomické dopady domácího násilí v oblasti zdraví*. Praha: proFem, 2016. ISBN 978-80-904564-4-0.
4. CHMELÍK, J., BRUNA, E. *Dokazování v trestním řízení: trestněprávní a kriminalistické aspekty*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2018. Eupress. ISBN 978-80-7408-175-0
5. HUŇKOVÁ, M. a VOŇKOVÁ, J. *Domácí násilí v ČR z pohledu práva: (efektivnost právních norem ČR posuzovaná vzhledem k cíli ochrany společnosti před domácím násilím)*. [Stráž pod Ralskem]: Justiční akademie ČR, 2004. ISBN 80-239-6230-2
6. JELÍNEK, Jiří. *Zákon o obětech trestných činů: komentář s judikaturou*. Praha: Leges, 2013. Komentátor. ISBN 978-80-87576-49-6.
7. JEŽKOVÁ, V. *Bílá místa české legislativy*. proFem. 2016. ISBN 978-80-904564-7-1
8. KRUG, E. G., DAHLBERG, L. L., MERCY, J. A., A. B. ZWIAND, A. B., LOZANO, R. *World report on violence and health*. World Health Organization, 2002. ISBN: 92 4 154561 5
9. MAŠLANYOVÁ D., SZABOVÁ E. a kol. *Trestné právo hmotné. Všeobecná a osobitná část*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o. ISBN 9788073808624
10. ŠÁMAL, P. *Trestní zákoník: komentář*. 3. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2023. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-893-1

11. VARGOVÁ, B., POKORNÁ, D. a TOUFAROVÁ, M. *Partnerské násilí*. Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-86131-76-4.
12. VOŇKOVÁ, J., HUŇKOVÁ, M. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: proFem, 2004. ISBN 8023921061.
13. VOŇKOVÁ, J., SPOUSTOVÁ, I. *Domácí násilí z pohledu žen a dětí: právní stav k 1. 1. 2016*. 3. přepracované vydání. Praha: proFem, 2016. ISBN 978-80-904564-5-7.

Elektronické zdroje

1. AGENTURA EVROPSKÉ UNIE PRO ZÁKLADNÍ PRÁVA. Násilí na ženách: průzkum napříč EU. Online. Dostupné z: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2014-vaw-survey-at-a-glance-oct14_cs.pdf. ISBN 978-92-9239-375-5
2. ANTONIO J. MUÑOZ GONZÁLEZ. Dojmy z V. kongresu Observatoře proti domácímu a genderovému násilí. Online. Dostupné z: <https://www.abogacia.es/cs/actualidad/opinion-y-analisis/impresiones-del-v-congreso-del-observatorio-contra-la-violencia-domestica-y-de-genero/>
3. BÍLÝ KRUH BEZPEČÍ, Z.S., Týrání svěřené osoby. Online. Dostupné z: <https://www.bkb.cz/pomoc-obetem/trestne-ciny/tyrani-sverene-osoby/>
4. ČÍRTKOVÁ, L. Děti uprostřed domácího násilí. *Právo a rodina*, 2020. Online. Dostupné z: [Děti uprostřed domácího násilí Aspi, Právo a rodina 2020](#)
5. ČÍRTKOVÁ, L., DURDÍK, T., HÁKOVÁ, D., VITOUŠOVÁ, P. *Zákon o obětech trestných činů: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-11-27]. ASPI_ID KO45_2013CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.
6. ČÍRTKOVÁ, L. *Stabilita násilných vztahů*. Online. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/7/281093/1/2?vtextu=syndrom%20týrané%20oběti#lema0>

7. DOUBRAVSKÁ, T. *Vaše právo*. profem, o.p.s. 2021. V/1, s. 10. Online. Dostupné z: https://www.profem.cz/shared/clanky/562/Zpravodaj-VasePravo%20CERVEN_web.pdf
8. DRAŠTÍK, A., DURDÍK, T., FREMR, R., RŮŽIČKA, M., SOTOLÁŘ, A. *Trestní zákoník: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-11-23]. ASPI_ID KO40_2009CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X
9. EUROPEAN INSTITUTE FOR GENDER EQUALITY, *Measuring femicide in Spain*, Online. Dostupné z: https://eige.europa.eu/sites/default/files/documents/20211586_mh0221352enn_pdf.pdf
10. Iniciativa POD SVÍCNEM. Webové sídlo. Dostupné z: https://drive.google.com/file/d/1c6RUIITgyVJajRy4aWyL_2m7oWq5HyD1/view
11. KRÁLÍČKOVÁ, Z., RADOVAN, D. (Předběžné opatření o) vykázaní ze společného obydlí. Online. Dostupné z: https://www.law.muni.cz/sborniky/dp08/files/pdf/obcan/kralickova_david.pdf
12. KOVÁŘOVÁ, D. Jak se zbavit domácího násilníka. RoLi: 2023. č. 3, s. 2. Online. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/7/317634/1/2?vtextu=vykazan%C3%A D%20domac%C3%AD%20nasil%C3%AD#>
13. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. Intervenční centra v České republice ke dni 31. prosince 2008. Online. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/225517/intervencni_centra.pdf/
14. MINISTERSTVO VNITRA SLOVENSKE REPUBLIKY, Domáce násilie. Online. Dostupné z: <https://www.minv.sk/?nasilie>), vládní web zastavmenasilie.gov.sk (ZASTAVMENASILIE, *Aké sú formy rodovo podmieneného a domáceho násilia*, Online. Dostupné z: <https://www.zastavmenasilie.gov.sk/formy-nasilia/>
15. Návrh vyhlášky, kterou se mění vyhláška č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné z: <https://odok.cz/portal/veklep/material/ALBSCVECFVS/>

16. Novela občanského zákoníku a další zákony v souvislosti s potíráním domácího násilí. Online. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/lp/4501>
17. MÜLLER, J., *Rodina a domácí násilí*, 5. část – Dokumentace případu domácího násilí Policií ČR. RoLi – Rodinné listy (Wolters Kluwer). 2017, č. 7, s. 23. Online. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/7/236788/1/2?vtextu=znalecké%20dokazován%C3%AD%20domác%C3%AD%20násil%C3%AD#lema0>
18. PERSEFONA, z.s. Z labyrintu násilí. Online. Dostupné z: https://www.persefona.cz/source/pdf/TZ_Persefona_vysledky_vyzkumu.pdf
19. ROSA – centrum pro ženy, Tiché svědkyně se vrátily po 20 letech do Poslanecké sněmovny. Online. Dostupné z: <https://www.rosacentrum.cz/tiche-svedkyne-se-vratily-po-20-letech-do-poslanecke-snemovny/>
20. ROSA–CENTRUM PRO ŽENY, Z.S. Ženy – oběti domácího násilí, statistika za rok 2016. Online. Dostupné z: <https://www.rosacentrum.cz/wp-content/uploads/2017/11/ROSA-statistika-za-2016-web.pdf>
21. RYŠAVÁ, K., Femicida: Nazývájme násilí a vraždy žen pravými jmény. profem, o.p.s.. Online. Dostupné z: <https://www.profem.cz/cs/onas/novinky/a/femicida-nazyvejme-nasili-a-vrazdy-zen-pravymi-jmeny>
22. Sborník z 2. Ostravské konference soudních znalců. Online. Dostupné z: https://www.konferencepsych-znalci.cz/wp-content/uploads/2016/02/Sbornik_2OKSZ_20141.pdf
23. ŠREJTOVÁ, K. Domácí násilí – problematika dokazování a rozhodování v přípravném řízení. StZ.: 2012, č. 5, s. 73. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/7/137934/1/2?vtextu=dokazován%C3%AD%20domác%C3%AD%20násil%C3%AD#lema0>
24. Tisková zpráva vlády ČR: Vládní návrh zákona o domácím násilí zlepši ochranu obětí. Online. Dostupné z: https://vlada.gov.cz/cz/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/aktuality/tiskova-zprava-vladni-navrh-zakona-o-domacim-nasili-zlepsi-ochranu-obeti-205280/#_ftn4

25. TOMEŠOVÁ, J. *Dítě jako svědek domácího násilí – část 3: trestněprávní odpovědnost pachatelů*, Právní prostor. 2023. Online. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/dite-jako-svedek-domaciho-nasili-cast-3-trestnepravni-odpovednost-pachatelu>
26. ÚŘAD VLÁDY ČR. Akční plán prevence domácího a genderově podmíněného násilí na léta 2023–2026. Online. Dostupné z: https://vlada.gov.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/Aktuality/AP_DGPN-2023_final.pdf
27. VAVROŇOVÁ, M. Na dvojí tvář násilníka naskočí i odborník. Online. Dostupné z: <https://www.stopnasili.cz/na-dvoji-tvar-nasilnika-naskoci-i-odbornik/>
28. VLÁDA ČR. Úřad vlády zahajuje vzdělávání na školách o domácím a sexuálním násilí. Online. Dostupné z: <https://vlada.gov.cz/cz/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/aktuality/urad-vlady-zahajuje-vzdelavani-na-skolach-o-domacim-a-sexualnim-nasili-184479/>
29. Vyhláška: Někteří soudci se budou specializovat na řešení sexuálního násilí. *Česká justice*. Online. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2023/10/vyhlaska-nekteri-soudci-se-budou-specializovat-na-reseni-sexualniho-nasili/>

Prameny práva

1. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
2. Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů
3. Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon
4. Zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím
5. Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky
6. Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních
7. Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách
8. Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád

9. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
10. Zákon č. 220/2021 Sb.
11. Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod
12. Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění zákona č. 186/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů
13. Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů
14. Úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí
15. Sdělení č. 104/1991 Sb., o sjednání Úmluvy o právech dítěte
16. Směrnice 2012/29/EU
17. *Ley orgánica 10/1995 del Códigopenal* (španělský trestní zákon)
18. Zákon č. 1/2004, o ochranných opatřeních pro oběti genderově podmíněného násilí (*La Ley Orgánica 1/2004, de 28 de diciembre, de Medidas de Protección Integral contra la Violencia de Género*)
19. Zákon č. 274/2017 Z.z., o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, Národnej rady Slovenskej republiky
20. Zákon č. 40/1964 Sb., Občianský zákonník
21. Zákon č. 300/2005 Z. Z., Trestný zákon

Judikatura

1. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 9. 2017, sp. Zn. 4 Tdo 1042/2014
2. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 10. 2007, sp. Zn. 8 Tdo 1058/2007
3. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 1. 2019, sp. Zn. 4 Tdo 1293/2018
4. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 7. 2012, sp. Zn. 7 Tdo 725/2012
5. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 3. 2018, sp. Zn. 11 Tdo 82/2018

6. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 4. 2018, sp. Zn. 8 Tdo 368/2018
7. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 9. 2014, sp. Zn. 8 Tdo 957/2014
8. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 2. 12. 2015, sp. Zn. 3 Tdo 1234/2015
9. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne: 19. 9. 2012, sp. Zn. 7 Tdo 1072/2012
10. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 7. 2014, sp. Zn. 11 Tdo 697/2014
11. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 6. 2018, sp. Zn. 7 Tdo 527/2018
12. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 12. 2011, sp. Zn. 6 Tdo 1510/ 2011
13. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 4. 2011, sp. Zn. 8 Tdo 381/2011
14. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 4. 2012, sp. Zn. 7 Tdo 445/2012
15. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 7. 9. 2017, sp. Zn. 4 Tdo 70/2017
16. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 9. 2015, sp. Zn. 8 Tdo 921/2015
17. Nejvyšší soud ve svém usnesení ze dne 27. 1. 2016, sp. Zn. 7 Tdo 1598/2015
18. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 2. 3. 2017, sp. Zn. 4 Tdo 70/2017
19. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 2. 2018, sp. Zn. 8 Tdo 1560/2017
20. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 1. 2022, sp. Zn. 8 Tdo 1303/2021
21. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 7.2019 sp. Zn. 8 Tdo 679/2019
22. Usnesení ze dne 18. 3. 2015, sp. Zn. 4 Tdo 230/2015
23. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 8. 2016, sp. Zn. 4 Tdo 1059/2016
24. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 8. 2006., sp. Zn. 7 Tdo 870/2006
25. Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. Zn. 8 Tdo 1561/2016
26. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 4. 2012, sp. Zn. 7 Tdo 445/2012
27. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 5. 2018, sp. Zn. 6 Tdo 659/2018
28. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 12. 2013, sp. Zn. 4 Tdo 1310/2013
29. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. 10. 2019, sp. Zn. 7 Tdo 1134/2019
30. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 12. 2016, sp. Zn. 6 Tdo 1659/2016
31. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 10. 2017, sp. Zn. 8 Tdo 1096/2017

32. Nález Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 11. 2009, sp. Zn. III. ÚS 2042/08
33. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 5. 2018, sp. Zn. 8 Tdo 469/2018
34. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne: 17. 3. 2021, sp. Zn.: 8 Tdo 167/2021

Ostatní zdroje

1. DURDÍK, T. Přednáška na téma: Problematika domácího násilí a nebezpečného pronásledování z pohledu trestního práva ze dne 29. 4. 2022, Plzeň.
2. HRDÁ, L. *Problematika domácího násilí v Česku*. In: YouTube [online] 4. 1. 2022 [cit. 2023-12-19] Dostupné z: <https://youtu.be/TQUug8kbdD4?feature=shared>) Kanál uživatele Diplomatičké fórum.
3. Věstník Ministerstva zdravotnictví ČR č. 6/2008

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Dotazník k diplomové práci na téma Domácí násilí z pohledu trestního práva

Příloha č. 2 – Výsledky odpovědí na jednotlivé otázky

Příloha č.1 – Dotazník k diplomové práci na téma Domácí násilí z pohledu trestního práva

Dotazník k diplomové práci na téma

Domácí násilí z pohledu trestního práva

Předem děkuji za vyplnění anonymního dotazníku pro účely mé diplomové práce na téma *Domácí násilí z pohledu trestního práva*. Naprostou většinu odpovědí tvoří odpovědi uzavřené (otevřená je pouze jedna), tudíž Vám vyplnění nezabere více než pár minut. Kdyby někoho zajímaly detaily k některé otázce, neváhejte se na mne obrátit.

Eva Lepší
(eva.lepsi@gmail.com)

1. Pohlaví:

1. Muž
2. Žena
3. Jiné...

2. Věk:

1. 15–18
2. 19–25
3. 26–35
4. 36–50
5. 51–65
6. 66 a více

3. Vzdělání:

1. Základní
2. Středoškolské
3. Středoškolské s maturitou
4. Vysokoškolské
5. Jiné...

4. Zažil(a) jste někdy domácí násilí páchané na své osobě?

1. Ano
2. Ne
3. Nejsem si jistý/jistá

5. Kým bylo domácí násilí pácháno?
 1. Partner/ka
 2. Manžel/ka
 3. Rodič/rodiče
 4. Prarodič/prarodiče
 5. Spolubydlící
6. Zažil(a) jsem DN jako:
 1. Dospělá osoba
 2. Dítě
 3. Mladistvý
 4. Senior
7. S jakou formou domácího násilí jste se ve Vašem případě setkal(a)?
 1. S fyzickou
 2. S psychickou
 3. S ekonomickou
 4. Se sexuální
 5. Jiná...
8. Rozpoznal(a) jste sám/sama, že se jedná o domácí násilí?
 1. Ano
 2. Ne
 3. Ano, ale až poté, co jsem násilnou osobu opustil(a).
 4. Jiná...
9. Pomoc jsem vyhledal(a) u:
 1. Policie ČR
 2. Bílého kruhu bezpečí či jiné obdobné organizace
 3. Blízké osoby
 4. U psychologa/psychoterapeuta
 5. Pomoc jsem nevyhledal(a)
 6. Jiná...
10. Znáte někoho ze svého okolí, kdo se potýkal/potýká s domácím násilím?
 1. Ano, znám
 2. Ne, neznám
 3. Nejsem si jistý/jistá
11. Znáte někoho ze svého okolí, kdo se potýkal/potýká s domácím násilím?

1. Ano, znám
2. Ne, neznám
3. Nejsem si jistý/jistá

12. Jak jste reagoval(a), když jste zjistil(a), že se někdo ve Vašem okolí potýkal/potýká s DN?

Otevřená otázka

13. Jak byste reagoval(a), kdybyste zjistil(a), že někdo páchá domácí násilí na Vaši osobě blízké, popř. na kamarádovi/známém?

Otevřená otázka

14. Partner po dobu dvou let pravidelně kontroluje svou partnerku, se kterou žije. Rozebírá, s kým se stýká, co nakupuje, omezuje její pohyby na platební kartě a kontakt s rodinou. Výjimku nepředstavuje ani jednání, kdy partnerku ponižuje a zesměšňuje, zároveň v ní vyvolává pocit viny, že za tento stav je odpovědná svým chováním ona sama.

Mohlo by se podle Vás jednat o domácí násilí?

1. Rozhodně ano
2. Spíše ano
3. Spíše ne
4. Rozhodně ne

15. Manželé, žijící ve společném domě, se téměř na denním pořádku hádají. Křičí na sebe, házejí po sobě různorodými předměty. Situace se přiostrčila, když manžel manželce vlepil facku v reakci na to, že mu prokousla palec.

Jedná se dle Vašeho názoru o domácí násilí?

1. Rozhodně ano
2. Spíše ano
3. Spíše ne
4. Rozhodně ne

16. „Pachatel DN musí být fyzicky silnější než osoba ohrožená DN.“

Souhlasíte s tímto tvrzením?

1. Rozhodně ano
2. Spíše ano
3. Spíše ne
4. Rozhodně ne

17. „Kdyby jí to násilí skutečně vadilo, tak by partnera už dávno opustila nebo by se alespoň někomu svěřila.“

Souhlasíte s tím, aby tento argument obstál před soudem?

1. Rozhodně ano
2. Spíše ano
3. Spíše ne
4. Rozhodně ne
5. Jiné...

18. Setkal(a) jste se s nějakou formou výuky DN během studia?

1. Ano, setkal(a).
2. Ne, nesetkal(a)

19. Kde jste se s výukou domácího násilí setkal(a)?

1. Na ZŠ
2. Na SŠ
3. Na VŠ
4. Jiná...

20. Jakým způsobem Vám byly předány informace o DN?

1. Účastnil(a) jsem se kurzu nebo speciálního školení o DN
2. Přímou během výuky od učitele Občanské výchovy (nebo podobného předmětu)
3. Poslouchali jsme přednášku od externisty
4. V rámci volitelného předmětu na VŠ
5. Jiná...

21. Myslíte si, že by výuka o DN a jeho prevenci měla být součástí školních osnov?

1. Rozhodně ano.
2. Nevidím důvod, proč by nemohla.
3. Spíše ne, jsou i důležitější témata.
4. Rozhodně ne
5. Jiná...

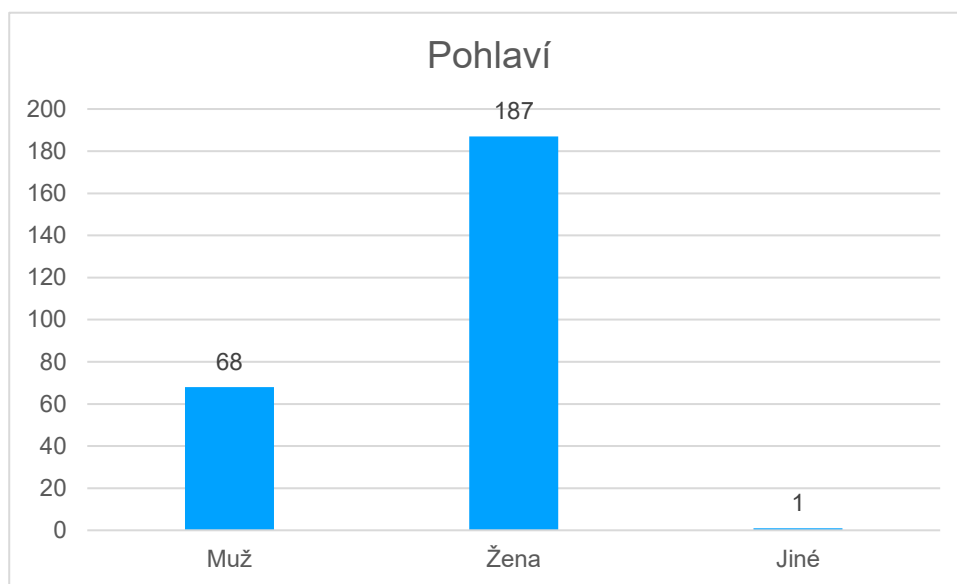
22. O kterých z následujících organizací, které se zabývají problematikou DN, jste slyšel(a)?

1. Bílý kruh bezpečí, z.s.
2. Intervenční centra krajů ČR

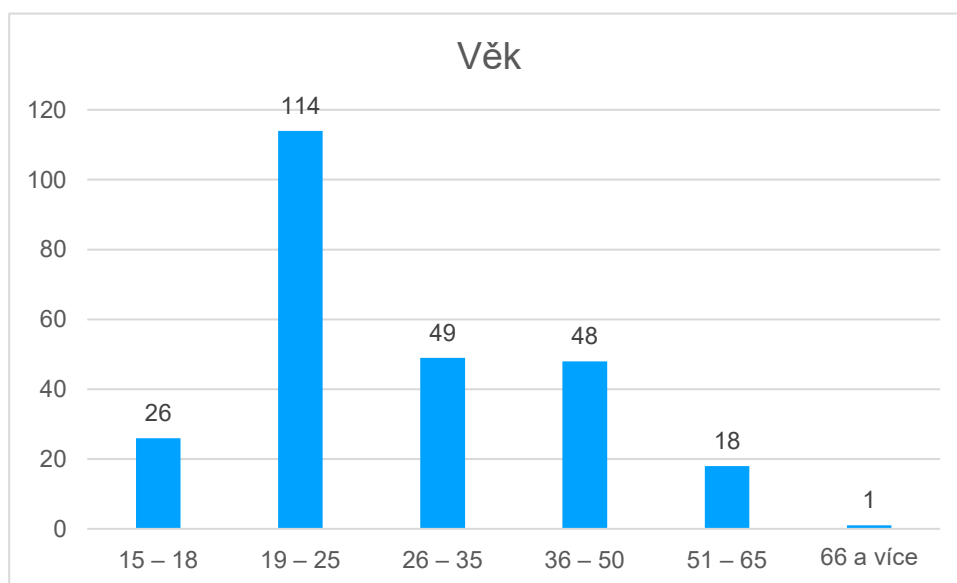
3. Magdalenium, z.s.
4. proFem – centrum pro oběti domácího a sexuálního násilí, o.p.s
5. Iniciativa Pod svícnem
6. ROSA – centrum pro ženy, z.s.
7. O žádné z nich
8. Jiná...

Příloha č.2 – Výsledky odpovědí na jednotlivé otázky

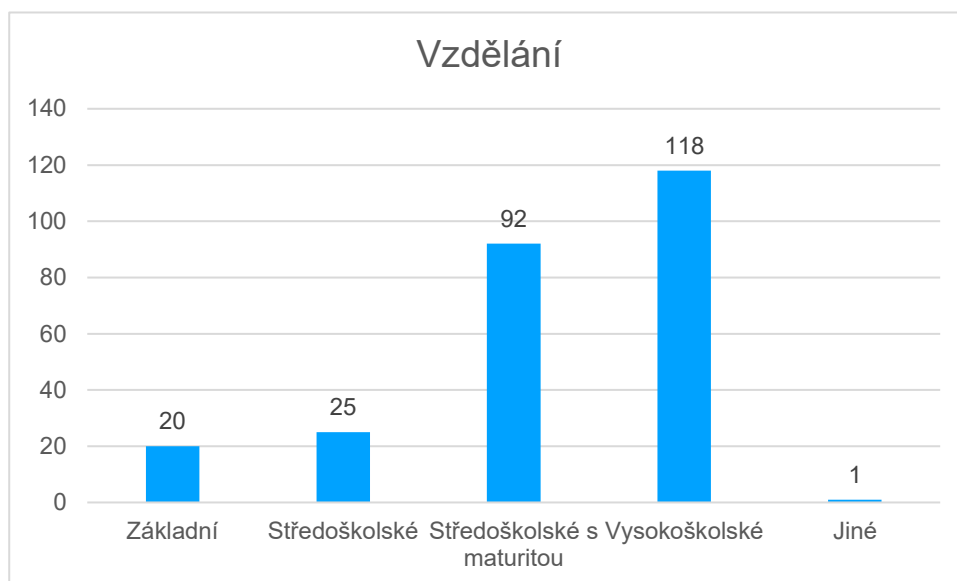
1. Pohlaví:



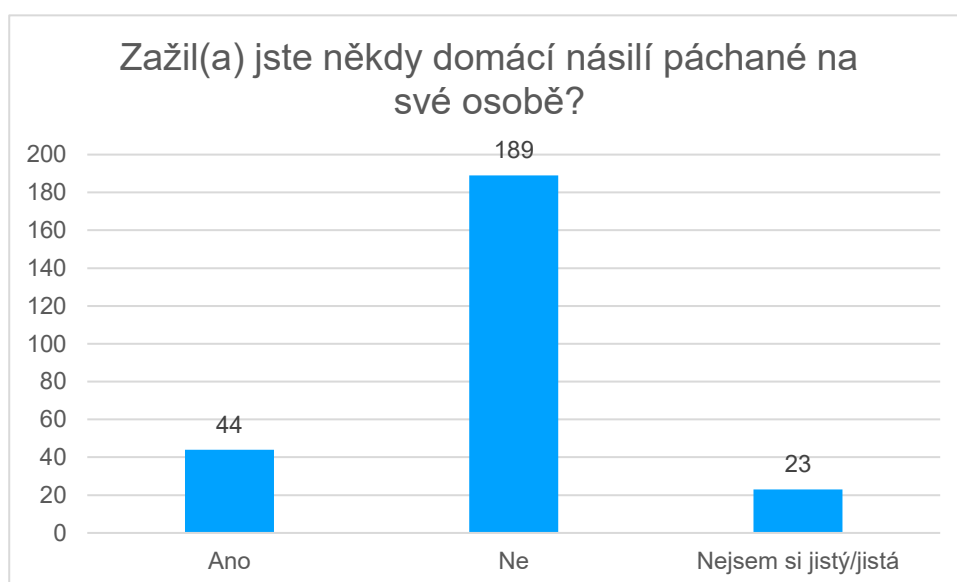
2. Věk:



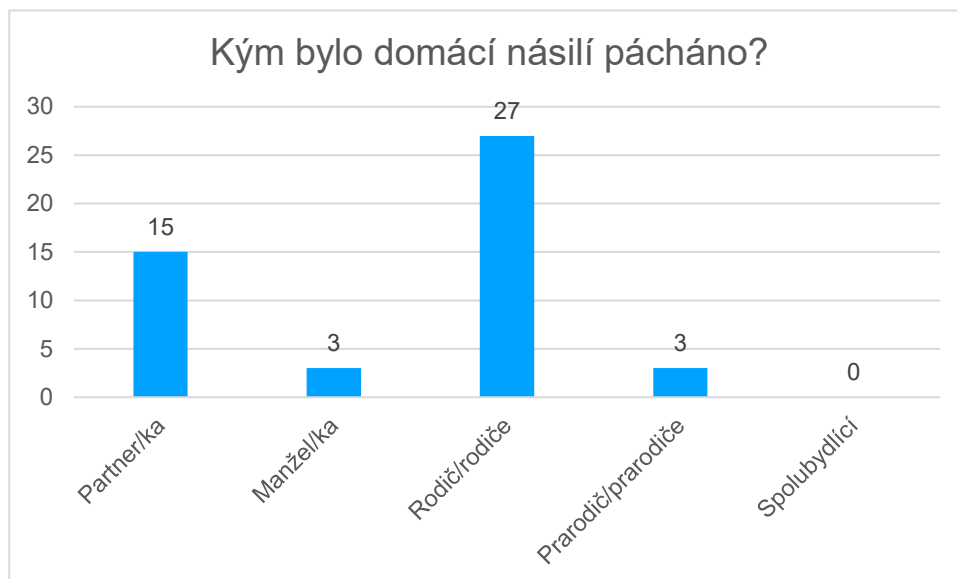
3. Vzdělání:



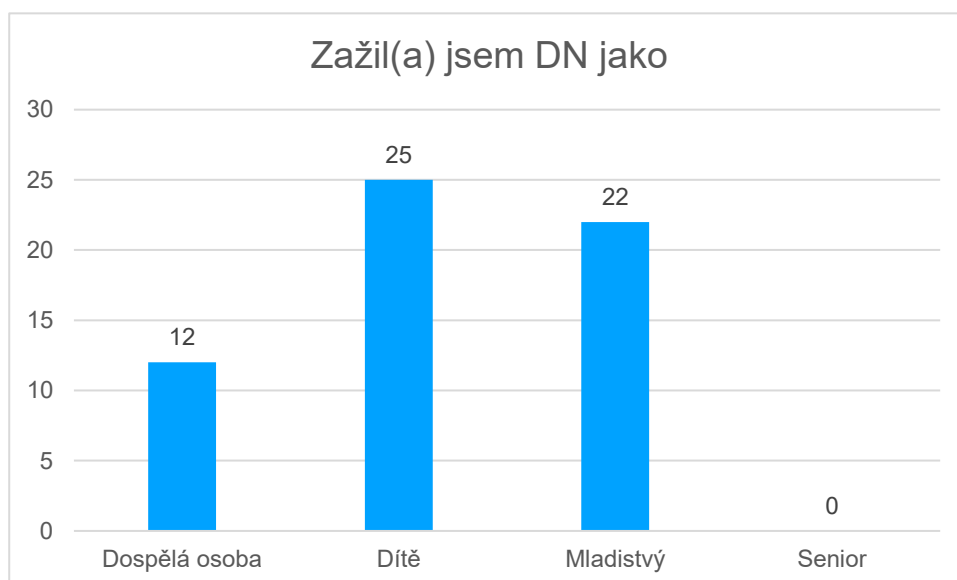
4. Zažil(a) jste někdy domácí násilí páchané na své osobě?



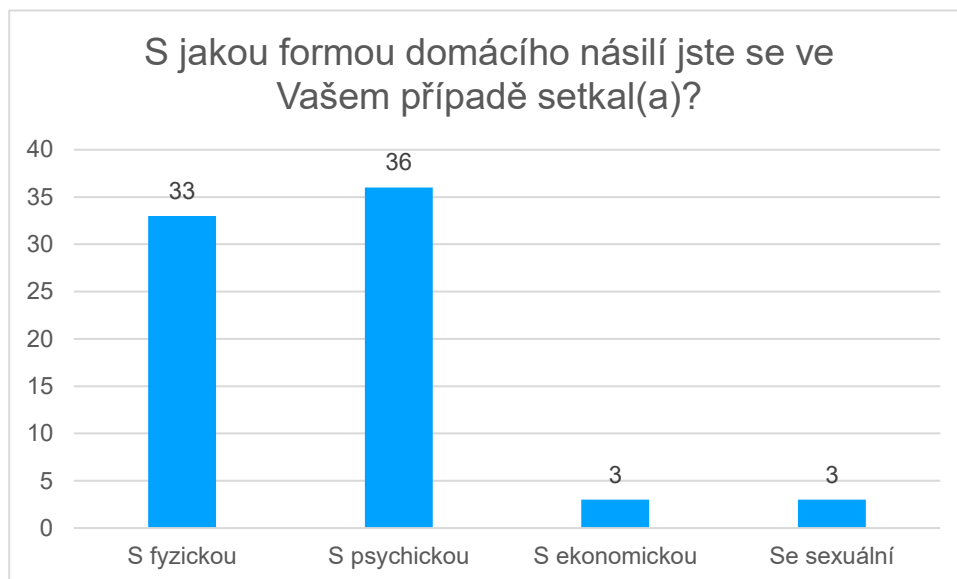
5. Kým bylo domácí násilí páčáno?



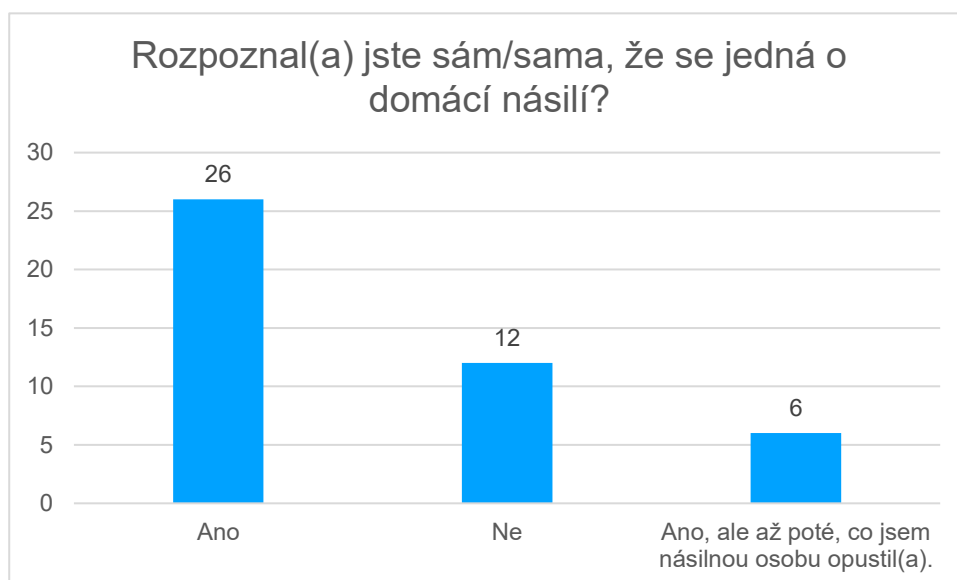
6. Zažil(a) jsem DN jako:



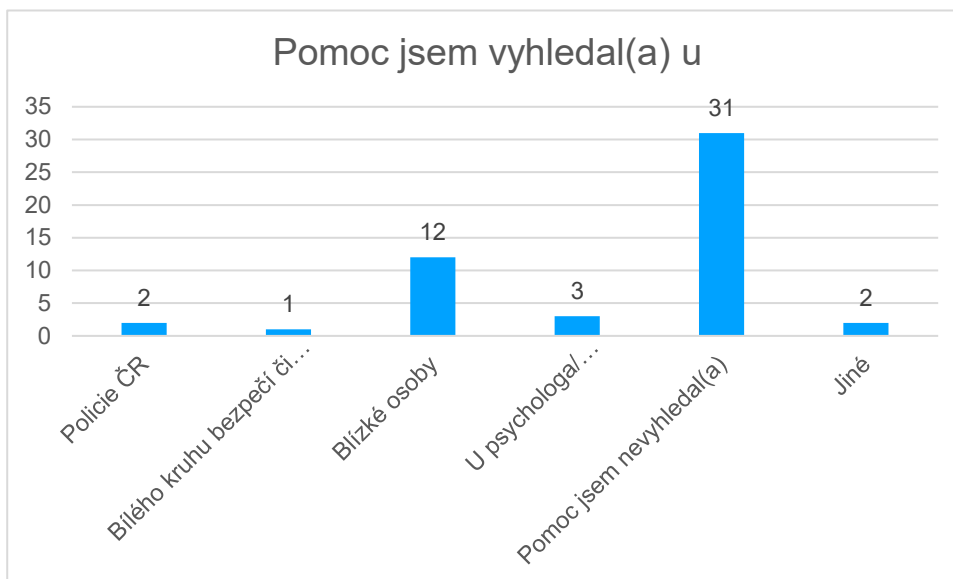
7. S jakou formou domácího násilí jste se ve Vašem případě setkal(a)?



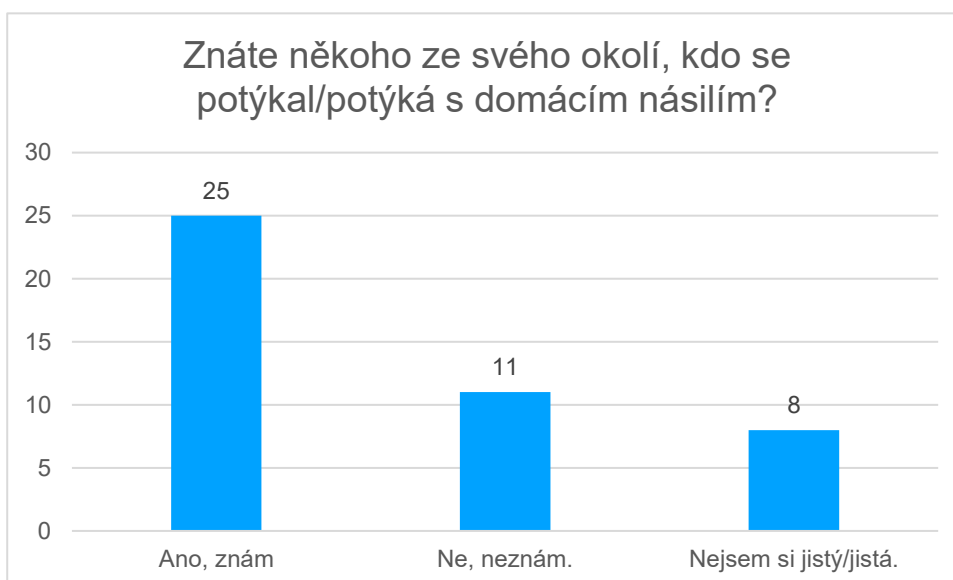
8. Rozpoznal(a) jste sám/sama, že se jedná o domácí násilí?



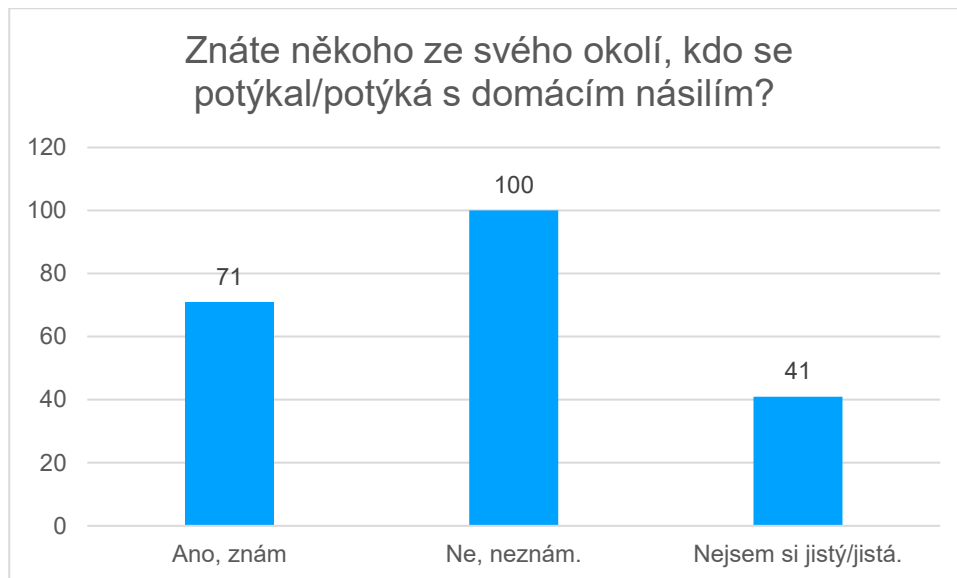
9. Pomoc jsem vyhledal(a) u:



10. Znáte někoho ze svého okolí, kdo se potýkal/potýká s domácím násilím?



11. Znáte někoho ze svého okolí, kdo se potýkal/potýká s domácím násilím?



12. Jak jste reagoval(a), když jste zjistil(a), že se někdo ve Vašem okolí potýkal/potýká s DN?

Nijak. V 90sátkách bylo celkem běžný, že rodič zmlátil dítě...

snažila jsem se být dané osobě oporou a přesvědčit ji, aby situaci začala aktivně řešit

Snažil jsem se mu pomoci, trávit s ním hezky čas společnými aktivitami. Kde NHL trochu zrelaxovat!

no ja nevěděla že to je domácí násilí

zjistila jsem to až když to bylo vyřešeno

podpořila jsem ji, a snažila jsem se ji přivést na jiné myšlenky

Byl jsem překvapen

Poděkovala jsem za sdílení, Nabídla jsem oporu a kontakt na terapeutku. S týráním před dvaceti lety nic neudělám

Byla jsem překvapená

Snažila jsem se tomu dotyčnému pomoci, podpořit, něco dělat.

Byl jsem v šoku

Šokovalo mě to

Snažil jsem se s ním o tom mluvit ale nechtěl si nechat pomoci

snažila jsem se ji psychicky podpořit a snažit se ji vysvětlit, aby odešla od něho, že ji pomůžu

Byla jsem rozšířená, cítila jsem bezmocná.

Nic jsem neudělala

Bála jsem se o ni, snažila jsem se pomoci - poukazovat na chyby násilného partnera (což nepomohlo). Z násilného partnera jsem ale už předtím měla špatný pocit, takže jsem nebyla v šoku.

Pokusila jsem se ji dostat z domácnosti násilníka.

Řešila jsem to přes advokáty. Právní zastoupení poškozené.

Doporučila jsem, aby danou osobu opustil

Rozhovor o problému, odkázání na Spirálu, která pracuje s osobami DN

Ptala jsem se, proč to dělá. Proč s tím člověkem stále je. Proč neodejde. Vubec bych to na ni nepoznala a pak mi ukázala fotky modřin.

Snažila jsem se o podporu a nabídla pomoc

Byla jsem zaskočená že se to vážně někomu může stát a stalo. Bylo mi z toho hrozně a upřímně jsem nevěděla jak dotyčnému pomoci.

Byla jsem nezletilá. Nijak

Nabídla jsem pomoc, snažila se najít s dotyčným řešením

Snažila jsem se mu pomoci a vysvětlit, bez to není normální, že takhle se k sobě lidé v běžné rodině nechovají.

Vysvětlovala, že tohle opravdu není normální. Jedná se o psychické týrání v případě mé známé

Upravil jsem si názor na osobu, která páchala DN

Pomohla jsem jí

Doporučila a zajistila jsem psychologa.

Jedná se o dlouhodobý problém a daná osoba ho nechce řešit.

Nabídla jsem pomoc a možnosti, jak situaci řešit

Řekl jsem svému kamarádovi ať si to přestane nechat líbit a vypálí mu taky jednu. Udělal to a má klid

Radou „, odejdi,,

Snažila jsem se pomoci

Nijak, byla sestra.

Pokusil jsem se kamarádku přemluvit, aby odešla od partnera, několikrát jsem při vyhrocených situacích volal policii.

Domluva s obětí, aby to nahlásila na příslušné orgány

V té době jsem z toho ještě neměla rozum, byla jsem malá

Dozvěděla jsem se to až zpětně, bylo mi líto ze se nesvěřila dříve

Rozhovorem, domluvou, spíše vyslechnout, nelze moc radit

Poradila ať to tak nenechá.

Byla jsem malá holka, bála jsem se

Je to těžké. Jsou to svéprávné osoby. Nabídla jsem ucho a navigovala na poradnu

Nereagovala, tento problém byl v době zjištění již vyřešen.

Nabídla jsem pomoc a podpora při jakémkoliv rozhodnutí

Zjistila jsem to až z vyprávění, kdy se mi kamarádka svěřila, jak se k ní choval bývalý manžel.

Pomohla jsem

Řešila to, jelikož pracuji pro PČR, kdy těchto případů není málo

Jednalo se o minulost, proto jsem se jen snažila pomoci s následky

Strach. Potřebu zachránit, ale nevědomost jak.

Snažila jsem se pomoci

Zjistila jsem, jestli si člověk který je cílem domácího násilí uvěduje, že to není v pořádku a jestli má k sobě lidi, kteří by pomohly, kdyby se rozhodla, že už to řešit chce. Nezasahovala jsem.

Snažím se tě osobě pomoci, ale dokud ona sama nechce je to těžké

Pociťoval jsem smutek

Dozvěděla jsem se to zpětně, situace byla již vyřešená. Ale mluvili jsme o tom a nějak probírali celou tu situaci.

Šok

Nevěděl jsem, co s tím dělat a jak pomoci. Každopádně nevím ani, o co se konkrétně jedná...

řešeno s policií a psychologem

Pochopení a soucit, zároveň že člověk se do takové situace nedostává náhodou a staví se do role oběti, nebo se podívat proč v té situaci zůstává nebo co ho to má naučit

Snažila jsem se dát dané osobě možnost se vymluvit a dostat ty emoce ze sebe (myslím že je to moc důležité). Zeptala jsem se jestli ji můžu nějak pomoci a nechala ji prostě mluvit o všem o čem potřebovala ... mluvit s osobou která zažila DN je velmi ošemetná věc a je potřeba k tomu přistupovat s opatrností

Zkoušeli jsme najít řešení v podobě psychické podpory a náhradního bydlení

Podělil jsem se s mými zkušenostmi z domácího násilí
nevím
Snažila jsem se jí podpořit
Promluvil si
Chtěl jsem to řešit, ale dotyčná osoba v tom žila dlouho a nechtěla "přidělovat" problémy
"Jsem tu, mám podobnou zkušenost, uteč, klidně doslova ke mně domů." Vzpomínky na to zoufalství a vztek.
Snažila jsem se dát najevo, že v případě potřeby mohu pomoci, poskytnout útočiště atd
Byla jsem jí oporou, radila, aby oznámila věc lékaři a policii, odkázala na Bílý kruh bezpečí
Byla jsem v šoku
Zavolala jsem policii
Snažila jsem se jí pomoci a byla jsem tu pro ní.
Byl jsem překvapen.
Snažila jsem se pomoci a podpořit kamarádku, aby odešla od partnera co na ní DN páchá.
Snažila jsem se pomoci poskytnutím právních rad a i rad kamarádských.
Byla jsem moc malá abych mohla reagovat
Řekla jsem jí, ať s tím jde na policii
Snažil se pomoci především ve věci, aby osoba opustila agresora dřív než bude pozdě.
Šok
Mluvila jsem s ním o tom
Dozvěděl jsem se to zprostředkovaně. Daná osoba o této zkušenosti mluvila i na sociální síti, nicméně jsem jí ohledně tohoto tématu nikdy nekonfrontoval, neboť mi nepřijde vhodné o tom mluvit, pokud daná osoba sama nechce.
Soucitem k osobě, která to zažívala, avšak nebylo jak pomoci, jelikož už to nebylo aktuální situace.
Soucit, ale byl jsem moc mladý, abych věděl, jak to řešit
Snažil jsem se dozvědět co nejvíce konkrétních informací
Začal jsem na něm praktokovat DN
Oslovili jsme obvodní lékařku a pracovníci sociální péče
Předání kontaktů na odbornou pomoc
Nepřekvapilo mě to a nezasahovala jsem do toho, protože to byl spíš psychický nátlak než fyzický útok.
Nabídla jsem svou pomoc a přítomnost, kdykoli bude potřeba.
Nereagoval
Nepochopení jak to někdo může dělat.
Jedná se o radu, doporučení, předání kontaktu na odborné organizace, podporu a vyslechnuti

13. Jak byste reagoval(a), kdybyste zjistil(a), že někdo páchá domácí násilí na Vaší osobě blízké, popř. na kamarádovi/známém?

Aa

Nejprve bych šla za touto osobou a snažila se přijít na nějaké východisko (opuštění násilníka, kontaktování policie) nebo alespoň poskytla emocionální podporu.
Kontaktoval policii
Popravdě netuším
Snažila bych se to řešit
Nevím, asi mu poradil ať to jde řešit např s policií
Snažila bych se mu pomoci

Apelovala bych na opuštění takové osoby

Snažila se nabídnout pomoc ve formě psychologa a snažila se přesvědčit osobu, aby tento čin nahlásit policii

Doporučila bych mu tísňové linky a pomohla mu najít řešení (jiné bydlení, právník)

Opatrně bych se ho zeptala, nevystrašila ho, neřekla bych mu hned, jak je to strašný a proč s tím nic nedělá.

Vyslechla ho a nabídla možnosti

Nabídnu pomoc a začnu to řešit

Snažil bych se tuto osobu přesvědčit, že domácí násilí (v jakékoli formě) není normálním prostředkem

komunikace ve společné domácnosti, odkázal bych ji na organizace, které těmto osobám dokážou více a lépe pomoci než ja. V akutní situaci (život ohrožují) bych kontaktoval IZS.

Přesvědčil bych poškozeného k nahlášení na PČR

Zkusila bych mu/ji pomoci

Začala bych řešit dostupné možnosti řešení

pravděpodobně bych to s danou osobou nějak probral a snažil se to resit primo s ni

popravdě ani nevím, asi bych někomu řekla a oak nahlásila na policii

řekl bych to bud jemu at to resi, nebo bych to pak resil se socialkou a policii

snažila bych se domluvit té osobě (oběti), aby si chování vůči ni uvědomila a ideálně jej řešila. pokud by to nešlo jinak, nahlásila bych to sama na policii a nabídla bych kamarádovi zázemí a vše, čím bych mohla pomoci.

Snažila bych se ho/ji vyslechnout, dat podporu a ujistit, ze pokud by chtěla pryč, tak to nějak vymyslime

Podpořila bych ho ve vyhledání pomoci

Nejdříve bych si o tom promluvila s ní, a pak případně zjišťovala, jaké jsou další možné kroky

Oko za oko zub za zub

Snažila bych se ho přesvědčit at to resi a nabídla mu azyl

V první řadě to probral s jiným člověkem, abych měl jistotu, že to tak nevidím jen já

Snažil bych se zjistit, zda to nějak řeší. Pokud ne, snažil bych se mu s tím pomoci to vyřešit, v horší situaci popřídě už i policii

Snažila bych se zjistit, kdo a jak mu/jí ubližuje a snažila se vysvětlit, že musí zažádat o pomoc, možná bych sama kontaktovala policii.

-

Zkoušela bych zjistit, jestli dotyčné osobě mohu nějak pomoci

Buďto kontaktovala sociálku nebo policii

Nahlásil bych to policii a snažil bych pomoci

Poslala bych je na policii

Snažila bych se mu nějak pomoci. Ale tak, abych mu tím ještě víc neublížila

Zeptala bych se co s tím chce dělat, jak bych mohla pomoc

Řekl mu/ji at' to řekne dospělé osobě nebo zavolał policii

Promluvil s danou osobou, ktere bylo ublizovano, zjistil kdo byl nasilnikem. Dale vymyslel mozna reseni (pomoc od dalsich pribuznych ublizene osoby, popr. reseni situace s policii)

Snažila bych se napadeného přemluvit k řešení situace.

nahlásila na policii

chtěla bych to řešit - komunikovat, jestli daný člověk ví, co se děje, že je to špatně, pomoci mu uvědomit si, že je to špatně, sehnat nějakého odborníka, který poradí, případně pomoci mu dostat se od násilníka..

Těžko říct, doufám, že bych se odhodlal k tomu o tom někomu říct a nějak to řešit, ale odhadnout to nedokážu.

Snažila bych se mu pomoci vyhledat odbornou pomoc.

Hledala bych na internetu stránky krizových linek atp., abych našla správný způsob pomoci a nadnesení tématu s blízkou osobou.

Asi bych se snažila dát na jevo dané osobě že má u mě bezpečný prostor ke sdílení a může u mě hledat pomoc/ přechodně bydlení.

Zajistila bych dané osobě safe space místo, aby se cítila bezpečně a věděla, že na to není sama, že má kolem sebe přátele. A doporučila zkontaktovat se s odborníkem, aby ji vyslechnul a poradil.

Kdyby šlo o někoho mně velmi blízkého, chtěla bych si s ním zkusit o tom promluvit

Snažila bych se mu pomoci hledat řešení, jak z toho ven

V první řadě bych to komunikovala se samotnou obětí, poskytla bych jí psychickou i materiální pomoc, popř. rady z právního hlediska

Pokusil bych se tomu zabránit a dané osobě pomoci.

Udělela bych vše proto, abych se od agresora dostala pryč.

Zavolať bych PČR

Pomohla bych dotyčnému situaci vyřešit poskytnutím zázemí k případnému odchodu ze situace

Řekla bych to co jsem tenkrát potřebovala slyšet já. Že jsou tu pro ní/pro něj. Že si to nemusí nechat líbit a že mu zkrátka někdo uvěří, jako já teď věřím jemu. Že na to není sám a že si takové věci nemusí nechat líbit jenom protože se jedná o blízkého člověka.

Nabídl bych mu/ji pomoc a snažil bych se pomoci.

Šok, bezmoc, chuť pomoci

Snažila bych se pomoci. Předat kontakt na nějakou organizaci, která umí pomoci. Poskytla bych pomoc při přechodném ubytování.

Řešil to přímo s nimi.

Pokusím bych se o intervenci

snažila bych se mu pomoci sama popřípadě najít nějakého odborníka, záleželo by na situaci promluvila si s ním

Zavolat s prosbou o radu na linku pomoci obětem kriminality a domácího násilí - Bílý kruh bezpečí - linka 116 006.

Řešil bych to vhodným způsobem s cílem pomoci dané osobě - dle situace

Snažila bych se s tou osobou mluvit a nějakým způsobem jí pomoci. Trávila s ní čas zasáhla bych, zajistila anonymní odbornou pomoc a nahlásila po domluvě věc na PČR

Nevím, doporučila bych mu přesně to co se má

Někam bych to ohlásila, ale nevím kam, musela bych to najít.

Zkusila bych si s ní/ním o tom promluvit, resp. nabídnout tu možnost svěřit se, doporučila bych odbornou pomoc, na kterou se může obrátit, případně bych se sama na někoho obrátila o radu, jak s tím naložit "Nabídla bych mu bydlení a snažila se jakoliv pomoci"

Pokusila bych se té době poskytnout pomoc ať již odbornou nebo např. Ubytování a povzbuzení a útěchu. Ale hlavně podporu v dalším řešení oznámení přestupku atd.

Ohlásila bych to na PČR

Zakročila bych

řešila bych to, promluvila bych si s ním a rekla to více lidem

Sama vych jej začala řešit konfrontací s osobou, kdo násilí páchá a pak nahlásila PČR

Nevím, asi bych ho zkusil navést na nějaké řešení. Určitě byt nekonal bez něj...

netuším

Nabídla bych oběti pomoc, oznámila bych to policii.

Poskytla bych osobě bezpečný prostor

Promluvila bych si s ní/m o tom, zkusila ji/ho přimět, aby to řešil a nahlásil.

oznámil bych to své přítelkyni a poradil bych se s ní

Nevím

Zeptala bych se ho jak bychom to mohli vyřešit, jak mu já můžu nabídnout svou pomoc, v případě zájmu bych kontaktovala PČR

Upřímně nevím

Pomohla bych

zastavil osobu jakýmkoliv způsobem

Snažil bych se tomu zabránit, ať už osobně, případně bych kontaktoval policii.

Oznámila bych to na tísňovou linku.

Snažila bych se tuto osobu přimět k tomu, aby situaci řešila.

Snažila bych se pomoci

"Snažila se mu pomoci"

Začala bych zjišťovat, jak mu mohu pomoci a snažila bych se přesvědčit i dotyčného, aby to řešil nebo si o pomoc řekl.

Zkusila bych mu pomoci

Vyslechla bych ji, zjistila jestli si uvědomuje, že toto chování není v pořádku. Poskytla bych veškerou dostupnou pomoc, případně našla pomoc zvenčí - např. Bílý kruh bezpečí, společní známí, rodiče.

Řešila bych to domluvou a pak odchodem

V prvé řadě bych se snažila blízkou osobu přesvědčit, aby to nahlásila, pokud by se dlouhodobě nedělo nic ke zlepšení situace, nahlásila bych to.

Obrátit se na linku bezpečí apod.

Snažila bych se mu najít/zajistit bydlení mimo násilníka.

Promluvila bych s blízkou osobou

Byla bych na blízku a oporou pro danou osobu a vyhledání bychom další pomoc.

Chtěla bych to nějak řešit

Urcite bych to nenechala bez povsimnuti a pomoci

Snažila bych se mu nějakým způsobem pomoci

Promluvil bych si s týranou osobou a případně incidenty nahlásil

Zkusila bych tu osobu přemluvit, ať zajdeme na policii.

Pomohl bych mu

asi byvh se snazila pomoci ale nevím jak

Snažil bych se dotyčné osobně pomoci

Zeptal bych se ho, zda potřebuje pomoc, popř. zavolal policii

Promluvila bych si s ní/m o tom, v extrémním případě bych volala rovnou policii

zcal bych to resit s nekym dospelym, pokud by to byl kamarad ze skoly resil bych s ucitelkou nebo i s rodici

Pomohl bych

pomohl a poradil, co dělat

začala bych to nejprve řešit s danou osobou (obětí) , popřípadě zkusila najít pomoc

Šla bych tomnahlásit na Policii



Určitě bych tu osobu konfrontovala....případně bych nahlásila na PČR.

Bránila bych se, nahlásila policii, nebo bych vyhledala jinou pomoc

Asi bych si s obětí promluvil, nabídl pomoc a pokud by to bylo potřeba, tak to nahlásil policii.

Zavolala na PČR

Pokusil bych se mu pomoci.

Modlila bych se, řešila bych to s tím blízkým, nahlásila na policii

Myslím, že to chce dost speciální a opatrný přístup, páč co mám vysledováno nebo z něčeho načteno, tak často si to ti dotyčný nechtějí připustit a v okamžiku, kdy na ně udeříte, že víte, že se něco děje, tak se stáhnou do sebe, nenechají si pomoci, přeruší kontakt atd... takže bych se reálně úplně na začátku obrátila na nějakýho odborníka (třeba psychoterapeut,psycholog), aby mi poradil, jak a co dělat, aby si ta dotyčná osoba nechala de mě pomoci

Říct to někomu

Intervencí postiženému sdělit, o co se jedná a pomoci mu s izolací od násilníka

"Záleží, jestli psychické/fyzické..."

Nabídla bych danému člověku pomoc (dočasné ubytování u sebe)+bych po domluvě s tímto člověkem kontaktovala policii"

Promluvila bych si s obětí, tedy se známým/ou, a zkusila s ním/ní najít vhodné řešení z této palčivé situace.

Pomohla bych mu

Snažila bych se "osobu blízkou", dostat z "dosahu" této osoby a myslím i včetně rozhovoru s odborníkem

Nevím

"Snažil bych se ubližovane osobě pomoci."

Nic

Ideálně bych se snažím kamaráda/známého přesvědčit, ať od násilníka odejde a celou věc oznámí orgánům činným v trestním řízení. Ačkoliv to zajisté bude velmi psychicky náročné.

Zkusila bych mu domluvit, aby celou věc nahlásil. Případně bych sama nahlásila.

Kontaktovala bych policii

Snažila bych se s ním/ní vymyslet řešení.

Podání TO

Nahlásím to.

Snažila se mu pomoci

Doporučil bych se neprodleně obrátit na OČTŘ a dotyčnému poskytl azyl, abych co nejvíce zabránil kontaktu s násilníkem

Nahlásila bych to

Poskytl bych mu potřebnou pomoc, pokud by měl zájem.

Pokusila jsem se o podporu a pomoc, kterou jsem připravena nabídnout, nicméně sama vím, že to je velmi těžké z obou stran. Pokud by se však toto týkalo děti, kontaktovala bych policii, případně dale ospod, apod.

Buď přímo s osobou co násilí páchá nebo oznámením PČR.

Začala bys řešit situaci.

Doporučil bych mu to řešit ať už skrze OČTŘ nebo i neziskovky/org. které se tím zabývají

Zmlátil bych ho. Nesnasím, že by měl být kdokoliv v jeho "doma" v nebezpečí.

Snažila bych se s obětí vést hodně šetrný rozhovor a pomalými kroky ji navést na postup- odchod z domácnosti, nahlášení na policii (i když věřím, že to vyžaduje obrovské úsilí)

Doporučil bych mu situaci řešit. Sám bych nečinil žádné kroky.

Podala TO PČR. Nyní již o tom vím více a mám na to vzdělání. Ve 13 letech jsem ale bohužel nevěděla, co všechno se mé kamarádce dělo. Nesvěřila se mi. Dozvěděla jsem se to až zpětně. I když si to můžu vyčítat, tak věk bohužel hraje velkou roli v tom, jak člověk řeší problémy.

Nabídl bych pomoc

Nahlásila bych to policii

Řekl bych to dospělému.

Pokusila bych se ho donutit situaci řešit.

Kontaktovala bych Linku bezpečí nebo Bílý kruh bezpečí nebo nějakou podobnou organizaci. V některých "lehčích" případech bych se o tom možná i napřed snažila promluvit, ale nevím, záleželo by na situaci, na konkrétních osobách a mém vztahu k nim.

Snažila bych se mu pomoci

Zalarmovala bych potřebné autority a pomohla dotyčnému

"Snažila bych se pomoci."

Nabídla bych mu pomoc, ačkoli teď nedokazu konkrétně říci jakou.

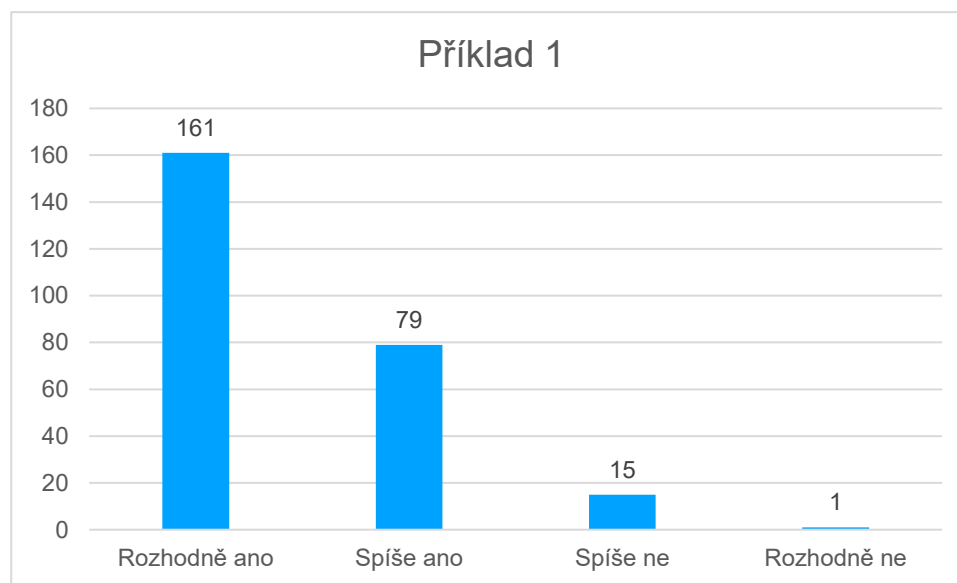
Rozhovor - vysvětlení

Doporučila bych mu kontaktovat Bílý kruh bezpečí, případně Policii ČR, ale člověk v takové situaci horko těžko najde sám sílu k tomu něco takového udělat.

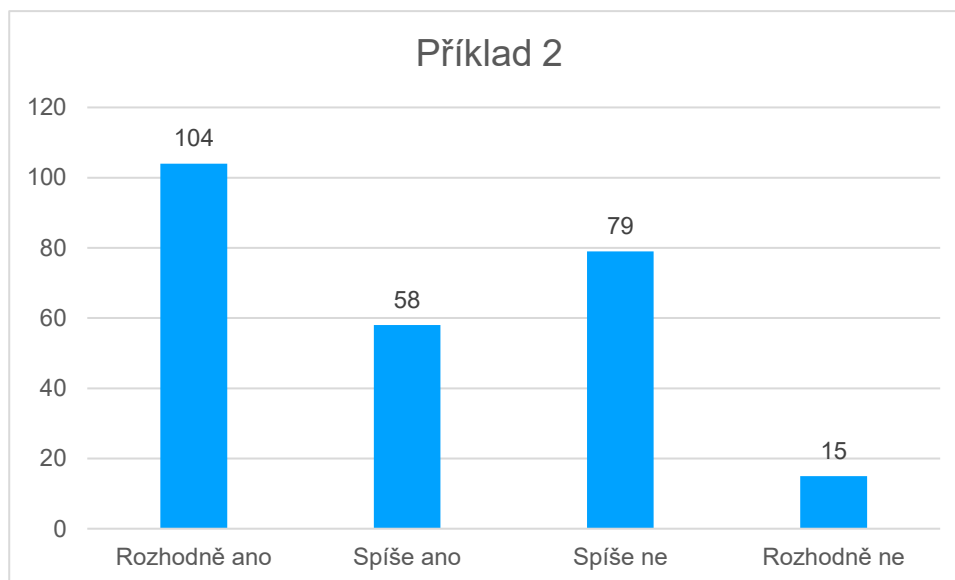
Zabila

14. Partner po dobu dvou let pravidelně kontroluje svou partnerku, se kterou žije. Rozebírá, s kým se stýká, co nakupuje, omezuje její pohyby na platební kartě a kontakt s rodinou. Výjimku nepředstavuje ani jednání, kdy partnerku ponižuje a zesměšňuje, zároveň v ní vyvolává pocit viny, že za tento stav je odpovědná svým chováním ona sama.

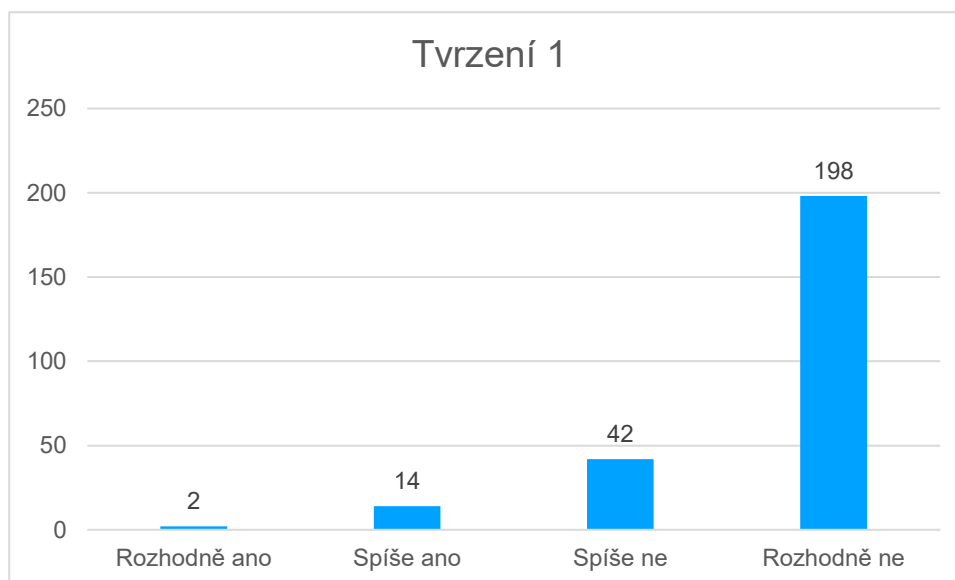
Mohlo by se podle Vás jednat o domácí násilí?



15. *Manželé, žijící ve společném domě, se téměř na denním pořádku hádají. Křičí na sebe, házejí po sobě různorodými předměty. Situace se přiostrčila, když manžel manželce vlepil facku v reakci na to, že mu prokousla palec. Jedná se dle Vašeho názoru o domácí násilí?*

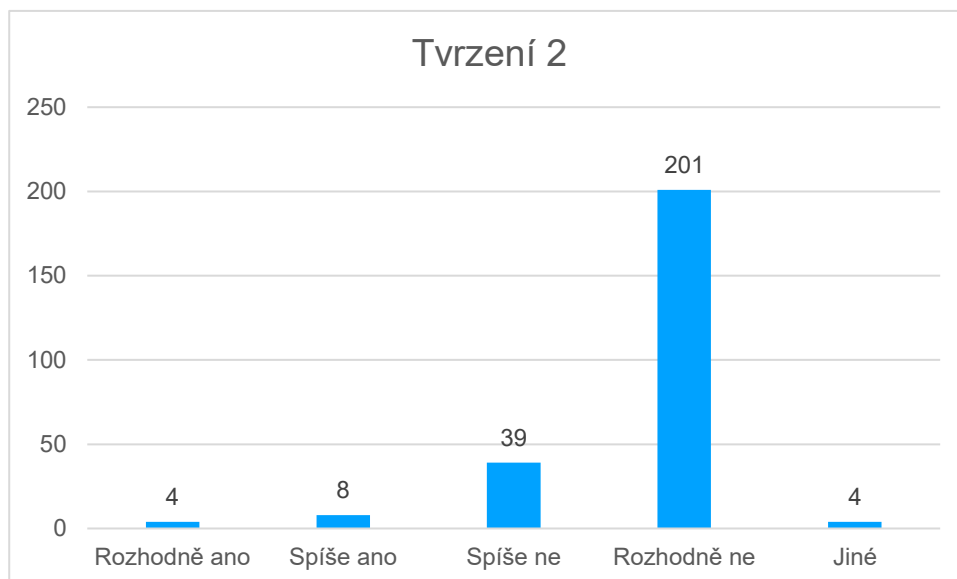


16. *„Pachatel DN musí být fyzicky silnější než osoba ohrožená DN.“ Souhlasíte s tímto tvrzením?*

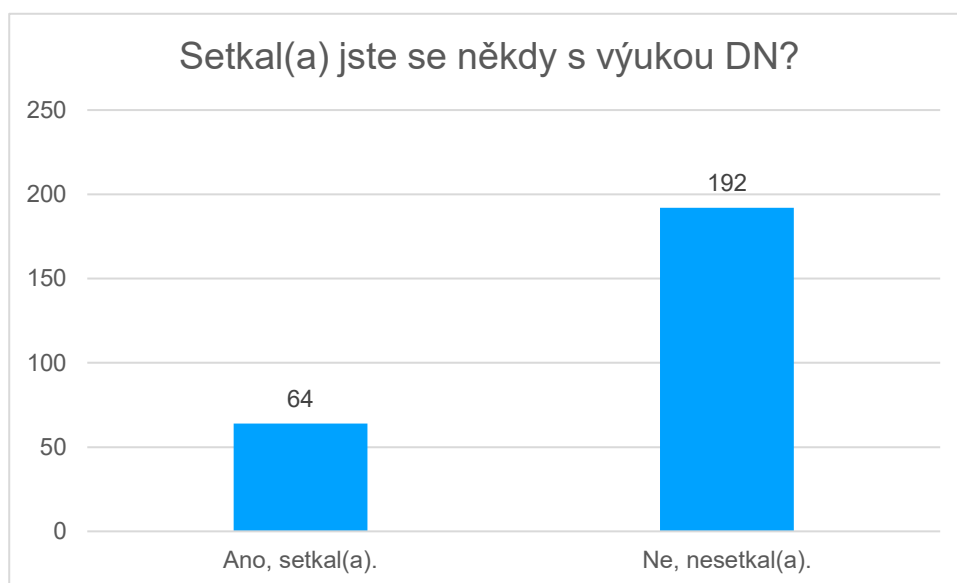


17. „Kdyby jí to násilí skutečně vadilo, tak by partnera už dávno opustila nebo by se alespoň někomu svěřila.“

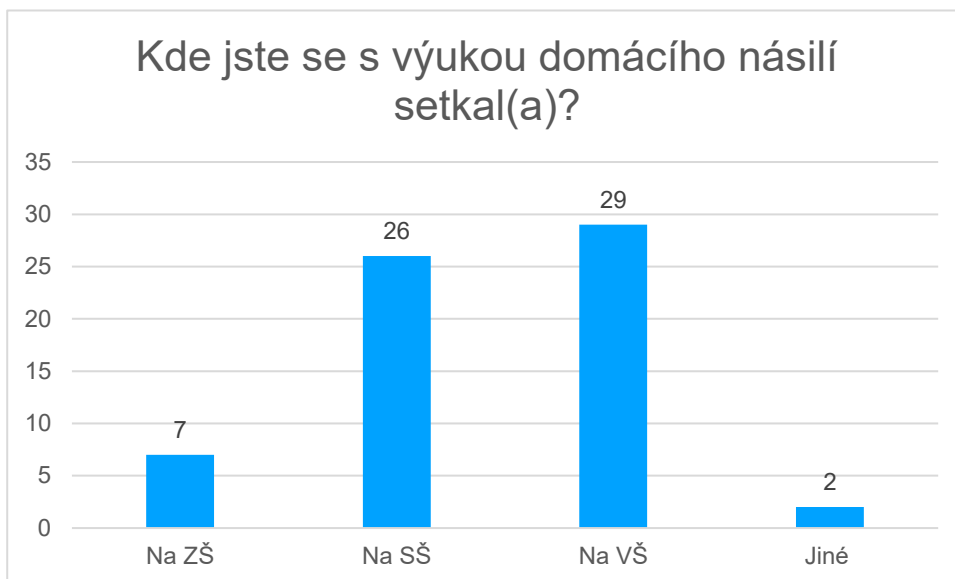
Souhlasíte s tím, aby tento argument obstál před soudem?



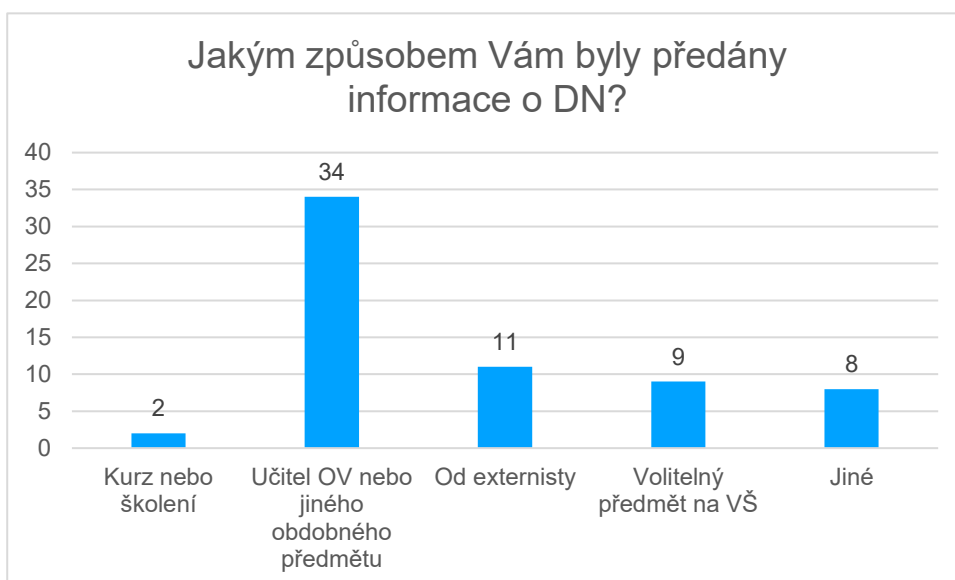
18. Setkal(a) jste se s nějakou formou výuky DN během studia?



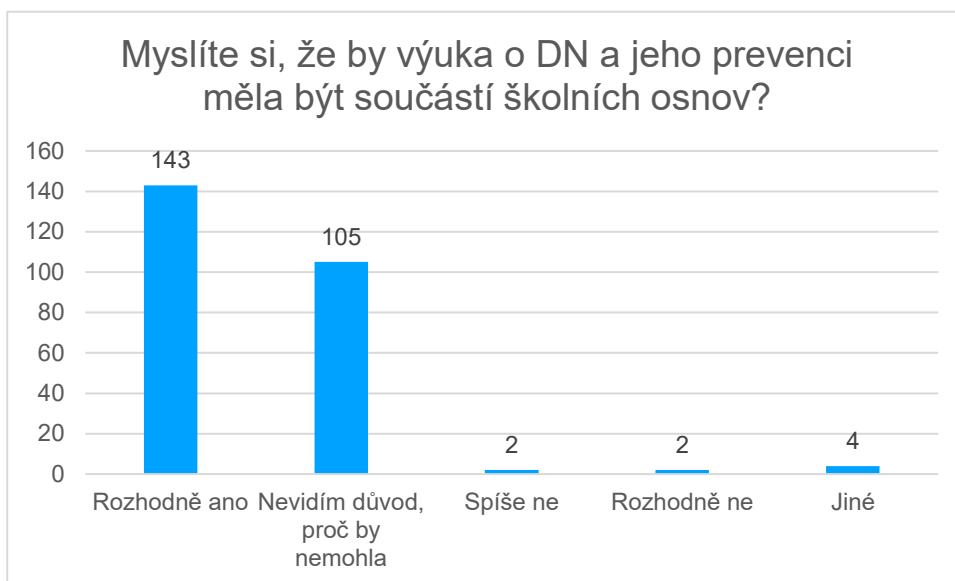
19. Kde jste se s výukou domácího násilí setkal(a)?



20. Jakým způsobem Vám byly předány informace o DN?



21. Myslíte si, že by výuka o DN a jeho prevenci měla být součástí školních osnov?



22. O kterých z následujících organizací, které se zabývají problematikou DN, jste slyšel(a)?

